

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πολιτιστική Πολιτική
και Ανάπτυξη**

Πτυχιακή Εργασία

**Πολιτιστικός Τουρισμός και Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη
στην Κύπρο – Η Περίπτωση της Χερσονήσου του Ακάμα**

Χαρά Κολεσίδου Νικολάου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Ελένη Μαυραγάνη**

Δεκέμβριος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πολιτιστική Πολιτική
και Ανάπτυξη**

Πτυχιακή Εργασία

**Πολιτιστικός Τουρισμός και Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη
στην Κύπρο – Η Περίπτωση της Χερσονήσου του Ακάμα**

Χαρά Κολεσίδου Νικολάου

**Επιβλέπων Καθηγητής
Ελένη Μαυραγάνη**

Η παρούσα πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών στην Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Δεκέμβριος 2018

Περίληψη

Η πτυχιακή εργασία είχε ως βασικό στόχο τη διαπίστωση ύπαρξης της έννοιας της βιωσιμότητας και των βασικών αρχών της στην τουριστική ανάπτυξη στην Κύπρο και συγκεκριμένα στην Χερσόνησο του Ακάμα ως μελέτη περίπτωσης. Η εξακρίβωση του βαθμού βιωσιμότητας συμπεραίνεται από τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας μέσω του ερωτηματολογίου που δημιουργήθηκε με σκοπό τη συλλογή των απόψεων του κοινού επάνω στο θέμα. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, ήταν ερωτήσεις κλίμακας από το 1 έως και το 5 στις οποίες το κοινό απάντησε το βαθμό στον οποίο πιστεύει ότι ισχύει η κάθε ερώτηση. Μέσω των ερωτήσεων, απαντήθηκαν και άλλοι επιμέρους στόχοι όπως το κατά πόσο θεωρούν σημαντική την ύπαρξη «βιωσιμότητας» σε στρατηγικές τουριστικής ανάπτυξης και διαχείρισης περιβαλλοντικού τοπίου και ακόμη κατά πόσο συμφωνούν με την υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη στην Χερσόνησο του Ακάμα. Τα αποτελέσματα της έρευνας, με βάση τις απόψεις του κοινού, έδειξαν ότι το επίπεδο βιωσιμότητας στην τουριστική διαχείριση του Ακάμα είναι χαμηλό έως μη υπαρκτό σε σχέση με το προσδοκώμενο και αυτό διαπιστώνεται στα έργα τουριστικής ανάπτυξης που πραγματοποιούνται σε προστατευόμενες περιοχές αλλά και από τις γενικότερες τουριστικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή. Οι λόγοι στους οποίους οφείλεται η κακή διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης είναι, αρχικά, η λάθος αντιμετώπιση του κυβερνητικού τομέα προς την περιοχή, της οποίας η διαχείριση καθορίζεται με βάση την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις περιοχές Natura2000. Η μη τήρηση της νομοθεσίας και η έλλειψη συνεχούς αξιολόγησης των πρακτικών τουρισμού που εφαρμόζονται στην περιοχή οδηγούν στην εκμετάλλευση του τοπίου από ιδιωτικούς φορείς τουρισμού σε συναίνεση με την κυβέρνηση. Ο όρος «βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη» εμπεριέχεται στις δηλώσεις για τα σχέδια ανάπτυξης της περιοχής του Ακάμα, όμως στην πραγματικότητα αυτό που διαπιστώνεται είναι ότι η έννοια της βιωσιμότητας δεν είναι πραγματικά τοποθετημένη στις στρατηγικές τουρισμού.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κ. Μαυραγάνη για την όλη βοήθεια της, την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράσταση της καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μου και όλους όσους συμμετείχαν στο ερευνητικό μέρος της εργασίας.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή στην Έννοια του Τουρισμού	7
1.1	Εννοιολογικοί Ορισμοί	7
1.1.1	Η έννοια του Τουρισμού	7
1.1.2	Τουριστικός Προορισμός	7
1.1.3	Η έννοια της βιωσιμότητας	8
1.1.4	Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης	8
1.1.5	Η έννοια του βιώσιμου τουρισμού	8
1.1.6	Η έννοια της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης	8
1.1.6.1	Ορισμοί	8
1.2	Εννοιολογική Προσέγγιση Τουρισμού	9
1.2.1	Η εξέλιξη του Τουρισμού	9
1.2.2	Μορφές Τουρισμού	9
1.2.2.1	Μαζικός Τουρισμός	10
1.2.2.2	Εναλλακτικός Τουρισμός	11
1.2.3	Πολιτιστικός Τουρισμός	12
1.2.3.1	Ορισμός	13
1.3	Η ανάπτυξη του Τουρισμού και οι Επιπτώσεις του σε Κοινωνία-Οικονομία-Περιβάλλον	13
1.3.1	Οικονομία	14
1.3.2	Κοινωνία-Πολιτισμός	14
1.3.3	Περιβάλλον	15
2	Παράγοντες που καθορίζουν τη Τουριστική Προσφορά και Ζήτηση	16
2.1	Τουριστική Ζήτηση	16
2.1.1	Προσδιορισμός στην έννοια του τουρίστα	16
2.2	Τουριστική Προσφορά	17
2.3	Η αλλαγή στα κίνητρα του τουρίστα	17
3	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	18
3.1	Εννοιολογική Προσέγγιση Βιώσιμης Ανάπτυξης	18
3.2	Η έννοια της βιωσιμότητας στην Τουριστική Ανάπτυξη	18
3.3	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	20
3.3.1	Ορισμός	20
3.3.2	Οι αρχές για τη Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	20
3.4	Η Χάρτα του Πολιτισμικού Τουρισμού	22
3.4.1	Οι Αρχές της Χάρτας	22
3.5	Local Agenda 21	24
3.6	Ο κύκλος ζωής ενός τουριστικού προορισμού	26
3.7	Η φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής	27
3.8	Υπεύθυνος Τουρισμός	28
4	Εναλλακτικός Τουρισμός	29
4.1	Εννοιολογική Προσέγγιση Εναλλακτικού Τουρισμού	29
4.2	Λόγοι που συνέλαβαν στη δημιουργία των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού	30
4.3	Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού	31
4.3.1	Πολιτισμικός Τουρισμός	31
4.3.2	Αγροτικός Τουρισμός	31
4.3.3	Εκπαιδευτικός/Επιστημονικός Τουρισμός	31
4.3.4	Επαγγελματικός Τουρισμός	31
4.3.5	Θρησκευτικός Τουρισμός	32
4.3.6	Αθλητικός Τουρισμός	32
4.3.7	Οικοτουρισμός	32
4.4	Οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού	32
5	Ο Τουρισμός στην Κύπρο	34

5.1	Η εξέλιξη του Τουρισμού στην Κύπρο	34
5.2	Η τουριστική εικόνα της Κύπρου	35
5.3	Στοιχεία Αφίξεων	36
5.4	Πολιτικές Διαχείρισης Ώριμων Τουριστικών Προορισμών – Η περίπτωση της Κύπρου.....	37
5.5	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη στην Κύπρο	40
5.5.1	Η σημασία της βιωσιμότητας και οι προκλήσεις της	40
5.5.2	Δημόσιος Φορέας και Ιδιωτική Επένδυση στον Τουρισμό	41
5.6	Οι δυνατότητες εξέλιξης του Τουρισμού στην Κύπρο	42
5.6.1	Ο Αγροτουρισμός στην Κύπρο – Δυνατότητες και Προοπτικές	43
6	Η Χερσόνησος του Ακάμα (Μελέτη Περίπτωσης)	45
6.1	Η Γεωγραφική Θέση	45
6.2	Μορφολογικά Χαρακτηριστικά	46
6.3	Περιοχή Προστασίας Natura2000	46
6.3.1	Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης των έργων που δύναται να επηρεάσουν την περιοχή	47
6.4	Η σημασία της Χερσονήσου του Ακάμα	50
6.5	Ο τουρισμός στην περιοχή	50
6.6	Η υφιστάμενη κατάσταση τουριστικής ανάπτυξης	52
6.6.1	Η θέση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων	54
6.6.2	Η Μελέτη για το «Σχέδιο Αειφόρου Ανάπτυξης του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα»	55
6.7	Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Τοπικών Κοινοτήτων	56
7	Παρουσίαση Έρευνας	57
7.1	Πρωτογενής Έρευνας με θέμα «Η Ανάπτυξη στη χερσόνησο του Ακάμα»	57
7.1.1	Περιγραφή Μεθοδολογίας	57
7.1.2	Δειγματοληψία	58
7.1.3	Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου και οι Απαντήσεις σε γραφήματα (με ποσοστά)	58
7.1.4	Ανάλυση Αποτελεσμάτων	69
8	Συνοπτικά Συμπεράσματα και Προτάσεις	74
8.1	Συμπεράσματα	74
8.1.1	Συμπεράσματα από την Έρευνα	74
8.1.2	Γενικότερα Συμπεράσματα	75
8.2	Προτάσεις Βιώσιμης Τουριστικής Πολιτικής	77
Παράρτημα		80
A	Ερωτηματολόγιο	80
Βιβλιογραφία		85

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή στην έννοια του

Τουρισμού

Το κεφάλαιο παρουσιάζει την έννοια του Τουρισμού και άλλες επιμέρους έννοιες που σχετίζονται με το θέμα της εργασίας. Ο ορισμός του Τουρισμού αλλά και η αναφορά στην ιστορική του εξέλιξη, σε συνδυασμό με αναφορές στις έννοιες «βιωσιμότητα» και «βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη» θα αποτελέσουν το εισαγωγικό κεφάλαιο της εργασίας.

1.1 Εννοιολογικοί Ορισμοί

Η αναφορά σε διάφορους εννοιολογικούς ορισμούς στοχεύουν στην ομαλότερη ένταξη τους στο κείμενο της εργασίας που ακολουθεί.

1.1.1 Η έννοια του Τουρισμού

Ο τουρισμός είναι το φαινόμενο «που εμφανίζεται όταν πραγματοποιούνται προσωρινές επισκέψεις εκτός της μόνιμης κατοικίας, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από τη διεκπεραίωση αμειβόμενων εργασιών» (Burkat and Medlik, 1981)

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, το 1991, δόθηκε ο εξής ορισμός: «ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από ένα συνεχόμενο έτος, για ψυχαγωγία, επαγγελματικούς ή άλλους σκοπούς» (UNWTO, 1991).

1.1.2 Τουριστικός προορισμός είναι «ο γεωγραφικός χώρος που περιλαμβάνει τουριστικά προϊόντα όπως τουριστικές υπηρεσίες, θέλγητρα και τουριστικούς πόρους. Έχει φυσικά και διοικητικά όρια που καθορίζουν τη διαχείριση του, εικόνες και αντιλήψεις που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα του στην αγορά. Οι προορισμοί ενσωματώνουν πολλούς συμμετέχοντες, συχνά συμπεριλαμβάνουν την τοπική κοινότητα και μπορούν να

οργανωθούν σε μεγαλύτερους προορισμούς. Είναι ο χώρος κατανάλωσης των τουριστικών προϊόντων και εφαρμογής της τουριστικής πολιτικής» (WTO, 2002)

1.1.3 Η έννοια της βιωσιμότητας

Σύμφωνα με την Επιτροπή Brundtland των Ηνωμένων Εθνών, το 1987, η βιωσιμότητα ορίστηκε ως «η ικανότητα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα για κάλυψη αναγκών των μελλοντικών γενεών».

Η ικανότητα ενός συστήματος να διατηρεί, κατά το πέρασμα των χρόνων, την παροχή τόσο των φυσικών όσο και των κοινωνικών και οικονομικών πόρων (ΟΗΕ).

1.1.4 Η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης

«Η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (WCED - ΟΗΕ).

1.1.5 Η έννοια του Βιώσιμου Τουρισμού

Κατά τον Swarbrooke (1998), ο βιώσιμος τουρισμός ορίζεται ως «οι μορφές τουρισμού που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των τουριστών, της τουριστικής βιομηχανίας και των κοινοτήτων υποδοχής, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες» (Constanti, Farmaki, Karis, Yiasemi, 2014).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού Ηνωμένων Εθνών, ο βιώσιμος τουρισμός είναι «ο τουρισμός που λαμβάνει πλήρως υπόψη τις τρέχουσες και μελλοντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις του, ανταποκρινόμενος στις ανάγκες των επισκεπτών, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος και των κοινοτήτων υποδοχής» (UNWTO).

1.1.6 Η έννοια της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης

1.1.6.1 Ορισμοί

- «Η ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επισκεπτών, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος και των κοινοτήτων υποδοχής, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες και μελλοντικές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον» (UNWTO).

- «Η ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού που επιφέρει ισορροπία ανάμεσα στο περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία σε σχέση με το παρόν αλλά και τις ευκαιρίες του μέλλοντος (WTO).
- «Η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες των τουριστών και των περιοχών υποδοχής στο παρόν, ενώ προστατεύει και αυξάνει τις ευκαιρίες για το μέλλον. Θεωρείται ότι οδηγεί στη διαχείριση όλων των πόρων με ένα τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να επιτυγχάνονται οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ διατηρεί την πολιτιστική ακεραιότητα, τις σημαντικές οικολογικές διαδικασίες, τη βιολογική ποικιλότητα και το σύστημα υποστήριξης της ζωής» (WTO, 2001)

1.2 Εννοιολογική Προσέγγιση του Τουρισμού

Η έννοια του τουρισμού διαμορφώθηκε τον τελευταίο μισό αιώνα περίπου και συνδέθηκε, ως αφορμή, με την έννοια του ελεύθερου χρόνου ή της δημιουργικής απασχόλησης.

1.2.1 Η εξέλιξη του τουρισμού

Ο τουρισμός είχε ανέκαθεν υψηλές επιδράσεις στην οικονομική λειτουργία του τομέα και θεωρείται ένα από τα κυριότερα εισοδήματα μιας χώρας. Οι λόγοι που ωθούν τους επισκέπτες προς αυτή τη δραστηριότητα ποικίλουν χρονικά καθώς τα κίνητρα αλλάζουν και πληθαίνουν. Οι λόγοι που κυρίως αποτελούσαν την αιτία ενός ταξιδιού ήταν περισσότερο επαγγελματικοί ή και εκπαιδευτικοί. Στη συνέχεια, αιτίες όπως, η ψυχαγωγία, η περιέργεια για γνωριμία νέων προορισμών, η απασχόληση ελεύθερου χρόνου προστέθηκαν στον κατάλογο τουριστικών κινήτρων. Σήμερα, υπάρχουν πολλές μορφές τουρισμού σχεδόν τόσες όσα τα κίνητρα ενός σύγχρονου επισκέπτη (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Ο τομέας του τουρισμού αναπτύχθηκε κυρίως στη μεταπολεμική περίοδο 1960 – 1980, ενώ ταυτίστηκε ως περίοδος «καταναλωτικής κοινωνίας» με νέα πρότυπα κατανάλωσης και κυριότερο «πρότυπο-προϊόν» το ταξίδι. Αποτέλεσμα αυτής της κατανάλωσης ήταν η αφετηρία του μαζικού τουρισμού τη δεκαετία του 1980 (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

1.2.2 Μορφές Τουρισμού

Ο τουριστικός τομέας χωρίζεται σε δύο κύριες κατηγορίες, τον μαζικό και τον εναλλακτικό τουρισμό. Ο μαζικός τουρισμός άρχισε να εξαπλώνεται τη δεκαετία του 1980 και επικρατεί μέχρι και σήμερα σε κάποιους προορισμούς περισσότερο και σε άλλους λιγότερο, ενώ παράλληλα η προσπάθεια για μετατροπή αυτού του τύπου τουρισμού σε περισσότερο εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι δεδομένη.

1.2.2.1 Μαζικός Τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια μεγάλη μάζα ατόμων επισκέπτονται έναν προορισμό με κύριο σκοπό την ψυχαγωγία. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η παραμονή των επισκεπτών στις εγκαταστάσεις ενός τουριστικού θέρετρου και η ενασχόληση τους με τις δραστηριότητες που τους προσφέρονται χωρίς την ιδιαίτερη ανάγκη για αναζήτηση άλλων εμπειριών.

Κατά την περίοδο ακμής του μαζικού τουρισμού παρατηρήθηκε η αύξηση αρνητικών επιπτώσεων στον περιβαλλοντικό τομέα με αποτέλεσμα διάφορα κινήματα προστασίας του περιβάλλοντος να υπήρξαν η αφορμή στην αναζήτηση διαφορετικών τύπων ταξιδιών πέρα από τη μορφή ταξιδιού που πρόσφερε μόνο την απόλαυση της θάλασσας και του ήλιου (sun-sea-sand) (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Ο κορεσμός του μαζικού τουρισμού προκάλεσε την επιθυμία των τουριστικών φορέων και των επισκεπτών για ποιοτικές αλλαγές, έχοντας ως βάση την ευαισθητοποίηση τους σε θέματα πολιτισμού και κληρονομιάς, περιβάλλοντος και βιωσιμότητας. Οι συνέπειες της μαζικής τουριστικής ανάπτυξης κρίθηκαν ότι θα μπορούσαν να περιοριστούν μέσω εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Πίνακας 1

Χαρακτηριστικά του Οργανωμένου Μαζικού Τουρισμού

Χαρακτηριστικά τουριστικού προϊόντος του ΟΜΤΔ

Πηγή: Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011

1.2.2.2 Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι το αντίθετο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού και περιλαμβάνει προσωπικά και αυθεντικά ταξίδια, ενώ ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση με το τοπικό περιβάλλον, τους ανθρώπους και τις κοινότητες. Ο εναλλακτικός τουρισμός εμπεριέχει περιηγήσεις και μεμονωμένες τουριστικές υπηρεσίες σε τομείς που αφορούν τη φύση και την κουλτούρα.

Μετά τον κορεσμό του μαζικού τουρισμού ακολούθησε η ανάγκη των επισκεπτών για αναζήτηση ενός ταξιδιού με «εναλλακτικό» χαρακτήρα στον τρόπο διεξαγωγής του αλλά και

στις ταξιδιωτικές εμπειρίες που θα αποκόμιζαν στον τόπο προορισμού, με συνέπεια την ενίσχυση της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού και συγκεκριμένα των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού. Παράγωγο αυτού του τύπου ταξίδι είναι η γνωριμία με την τοπική κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον του προορισμού, στα πλαίσια προστασίας και σεβασμού του (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Πίνακας 2

Χαρακτηριστικά των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού

Χαρακτηριστικά τουριστικού προϊόντος των ΕΕΜΤ

Πηγή: Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011

1.2.3 Πολιτιστικός Τουρισμός

Το πολιτιστικό κίνητρο είναι το αρχαιότερο κίνητρο ταξιδιού, υπό την έννοια της εξερεύνησης του «άγνωστου». Από την αρχή της δεκαετίας του '80 ο Πολιτιστικός Τουρισμός διαχωρίζεται από τον τουρισμό θαλάσσιας αναψυχής και κατατάσσεται στις Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού ανταποκρινόμενος σε τουριστικά κίνητρα που έχουν ως θεματολογία τους πολιτιστικούς πόρους σε μια πιο ειδικευμένη μορφή όπου ταυτόχρονα αποτρέπονται οι συνέπειες του μαζικού τουρισμού. Ο Πολιτιστικός Τουρισμός εκδηλώνει τη σχέση Πολιτισμού – Τουρισμού με στοιχεία τα οποία είναι παράλληλα τουριστικοί πόροι, όπως τα έθιμα, οι παραδόσεις, η ιστορία, η θρησκεία, οι μορφές τέχνης, το δομημένο περιβάλλον, τα σύνολα φυσικού περιβάλλοντος και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που χαρακτηρίζουν ένα προορισμό (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

1.2.3.1 Ορισμός

- Ο Πολιτιστικός τουρισμός είναι η κίνηση ενός ατόμου στις πολιτιστικές έλξεις, εκτός της περιοχής κατοικίας του, με κίνητρο να συγκεντρώσει νέες πληροφορίες και εμπειρίες για να ικανοποιήσει τις πολιτιστικές ανάγκες του (ορισμός του Άτλαντα/Richards, 1995)

Ο Πολιτιστικός Τουρισμός αποτελεί παράγοντα γνώσης και κοινωνικής ανάπτυξης, αλλά θα πρέπει να αναπτύσσεται στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των ευαίσθητων πολιτιστικά και περιβαλλοντικά τόπων (ICOMOS, 1999).

1.3 Η ανάπτυξη του τουρισμού και οι επιπτώσεις του σε Κοινωνία – Οικονομία – Περιβάλλον (θετικές και αρνητικές)

Η αρχή της ανάπτυξης του τουρισμού παρατηρήθηκε κατά τη μεταπολεμική περίοδο και τις δεκαετίες 1960-1980, όπου ο οικονομικός τομέας στις τουριστικές περιοχές βελτιώθηκε μέσω της αύξησης εισοδημάτων και των ευκαιριών εργοδότησης. Το πρότυπο τουρισμού που κυριάρχησε ήταν αυτό του Μαζικού Τουρισμού, το οποίο πρόσφερε ένα εύρος επιχειρήσεων, τουριστικές υποδομές και καταλύματα για την εξυπηρέτηση των τουριστών

και υπηρεσίες ανθρώπινου δυναμικού. Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την συνεχή χρήση φυσικών και πολιτιστικών πόρων με αποτέλεσμα να υπάρχει το ερώτημα κατά πόσο μπορεί να συνεχιστεί ο ίδιος ρυθμός και να μην υπάρχουν επιπτώσεις.

Κατά τη δεκαετία του '70, πραγματοποιήθηκαν έρευνες από επιστήμονες, φορείς και οργανισμούς για την διαπίστωση των επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού καθώς η ανάπτυξη του συγκεκριμένου πρότυπου είχε ορισμένα θετικά αλλά και αρκετά αρνητικά αποτελέσματα.

Από τα συμπεράσματα των ερευνών διαπιστώθηκαν οι ακόλουθες επιπτώσεις στην κοινωνία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον και την οικονομία (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

1.3.1 Οικονομία

Στον οικονομικό τομέα, η κυριότερη επίπτωση ήταν αυτή της οικονομικής μεγέθυνσης που αφορά τα οικονομικά έσοδα σε μια χώρα από την πλευρά της παραγωγής και κατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών και τα φορολογικά έσοδα από τις τουριστικές επιχειρήσεις. Ακολούθως, ως συνέπεια αποτέλεσε η αύξηση της απασχόλησης με μεγάλα ποσοστά εργασίας να εξυπηρετούν ένα σημαντικό αριθμό του πληθυσμού που ασχολείται με τουριστικά και άλλα συναφή επαγγέλματα. Η εργασία όμως ήταν εποχική, δηλαδή περιστασιακή και ανειδίκευτη, αφού το θέμα της εποχικότητας υπήρχε ανέκαθεν στον μαζικό τουρισμό διακοπών. Μέσω της συμβολής του τουρισμού στην οικονομία παρατηρήθηκε και η περιφερειακή ανάπτυξη και γενικότερα οι πολλαπλές επιδράσεις στην τοπική κοινωνία. Η διεθνής ζήτηση απαιτούσε από την τοπική κοινωνία να συμβαδίζει με τους ρυθμούς της ούτως ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των τουριστών. Αυτό οδήγησε σε αρνητικές συνέπειες όσον αφορά τις παραγωγικές δραστηριότητες των ντόπιων όπως η γεωργία και η βιοτεχνία αφού εν μέρει οδηγήθηκαν στην εγκατάλειψη τους (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

1.3.2 Κοινωνία - Πολιτισμός

Όσον αφορά την κοινωνία, υπήρξαν αλλαγές στην κοινωνική δομή με κυριότερη το φαινόμενο της αστικοποίησης και της γενικότερης αποστροφής των κατοίκων από την ύπαιθρο. Οι αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, στον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς, στην εκτίμηση της τοπικής παράδοσης παρατηρήθηκαν μεταξύ ατόμων ακόμη και της ίδιας κοινότητας η οποία συμβάδιζε με τα «αστικά» πρότυπα. Η εικόνα της διεθνούς ζήτησης δεν ταίριαζε τόσο με την ιδιαιτερότητα που μπορούσε να προσφέρει ένας προορισμός με τα δικά

του ήθη και έθιμα και έτσι υπήρξαν αλλαγές σε αυτά αφού η προτίμηση καθοριζόταν από τη ζήτηση των τουριστών. Η σχέση τουριστών και ντόπιων, στο κομμάτι της επικοινωνίας, ήταν ένα φαινόμενο που απασχόλησε πολλούς μελετητές με αποτέλεσμα να είχαν καταλήξει στο ότι η σχέση τουρίστα-ντόπιου καθοριζόταν με βάση τον τύπο του τουρισμού. Στην προκειμένη περίπτωση του μαζικού οργανωμένου τουρισμού, η σχέση ντόπιου-τουρίστα ήταν μια σχέση εμπορικής συναλλαγής, με προϊόντα να είναι τα ίδια τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά ενός προορισμού τα οποία μετατράπηκαν σε εμπορικά προϊόντα για τις ανάγκες της αγοράς (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2001).

1.3.3 Περιβάλλον

Στο περιβαλλοντικό κομμάτι, οι συνέπειες ήταν αρκετές σε σημείο που επισημάνθηκε η ανάγκη για σχεδιασμό και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης καθώς επηρεαζόταν σε σημαντικό βαθμό η ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος. Η επέκταση του τουρισμού οδηγούσε συχνά σε συγκρούσεις για τη χρήση γης τόσο σε αγροτικές όσο και σε παραθαλάσσιες περιοχές. Το φαινόμενο της οικοπεδοποίησης και ό,τι αυτό έφερε ως συνέπειες στη χρήση γης, νερού και επενδύσεων παρατηρήθηκε έντονα στις τουριστικές περιοχές οι οποίες ασφυκτιούσαν από το φαινόμενο αυτό. Σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ο συνδυασμός δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος αποτελούσε ένα ισχυρό πόλο έλξης για τους τουρίστες. Τα αυξημένα σε αριθμό τουριστικά θέρετρα έθεσαν ζητήματα διαχείρισης σε σχέση με το περιβάλλον αφού συνέπειες όπως η μόλυνση και η ρύπανση σε φυσικούς και πολιτιστικούς χώρους, αλλά και σε περιοχές ευαίσθητες οικολογικά, δημιούργησαν θέμα μελέτης και συζήτησης ως προς την αναζήτηση προτύπων που συνδέονται με τη «βιώσιμη» τουριστική ανάπτυξη (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2001).

Κεφάλαιο 2

Παράγοντες που καθορίζουν τη Τουριστική Προσφορά και Ζήτηση

2.1 Τουριστική Ζήτηση

Η τουριστική ζήτηση καθορίζεται με την τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς, με βασικά κριτήρια να είναι το κοινωνικοοικονομικό κριτήριο, το γεωγραφικό κριτήριο και το κριτήριο τουριστικής συμπεριφοράς. Τα τρία αυτά βασικά κριτήρια χρησιμοποιούνται αρχικά για δημογραφικές ταξινομήσεις αναλόγως των δημογραφικών χαρακτηριστικών των επισκεπτών όπως η χώρα προέλευσης, ο τύπος ταξιδιού, η ηλικία, το οικονομικό προφίλ κ.α. Ακολούθως, γίνεται ταξινόμηση με βάση το τουριστικό κίνητρο και με παράγοντες που ωθούν τον επισκέπτη να ταξιδέψει. Επιπλέον, οι προσεγγίσεις τουριστικής ταξινόμησης γίνονται με βάση τη διερεύνηση τουριστικών επιλογών και τον προσδιορισμό του τρόπου συμπεριφοράς του τουρίστα στις διακοπές του (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

2.1.1 Προσδιορισμός στην έννοια του Τουρίστα

Η ζήτηση στην τουριστική αγορά εξαρτάται από την έννοια του ίδιου του τουρίστα. Το τουριστικό κίνητρο, ως η αιτία που κινεί μια δραστηριότητα, είναι ένα σημαντικό στοιχείο που πρέπει να αφορά έναν τουριστικό προορισμό. Ο σύγχρονος τουρίστας είναι πολυκίνητριάς, έχει δηλαδή πολλά κίνητρα που τον ωθούν να ταξιδέψει. Κίνητρα που μπορούν να παρομοιαστούν με τις «εσωτερικές ανάγκες» κάθε ανθρώπου όπως η αίσθηση της ελευθερίας, οι εμπειρίες που θέλουν να αποκτήσουν και η ανάγκη για κοινωνικότητα και αναζωογόνηση. Αντίστοιχα, υπάρχουν και τα κίνητρα που «έλκουν» τον τουρίστα να επιλέξει έναν προορισμό όπως η αναψυχή, η επίσκεψη φίλων και συγγενών και τα επαγγελματικά συνέδρια (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

2.2 Τουριστική Προσφορά

Η τουριστική προσφορά, ως η προσφορά τουριστικού προϊόντος, αφορά όλα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα προορισμό και μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι έλξης για το ενδιαφέρον του τουρίστα έτσι ώστε να πραγματοποιήσει το ταξίδι. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός προορισμού είναι το φυσικό και πολιτιστικό στοιχείο του, οι υπηρεσίες που προσφέρει, οι τουριστικοί πόροι και τα προϊόντα που παράγει. Με την παγκοσμιοποίηση του τουρισμού από τη δεκαετία του '80, οι τουριστικοί προορισμοί έγιναν ανταγωνιστικοί και πλέον χρειάζεται να αναβαθμίζουν συνεχώς τα προϊόντα που προσφέρουν έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της τουριστικής αγοράς (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

2.3 Η αλλαγή στα κίνητρα του τουρίστα

Κατά την περίοδο ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού (1960 -1980), τα κυριότερα κίνητρα για ταξίδι ήταν οι διακοπές και οι επαγγελματικοί λόγοι, ενώ ακολουθούσαν τα κίνητρα αναψυχής, πολιτισμικής εμπειρίας και ξεκούρασης. Την περίοδο της δεκαετίας του '80 και ακολούθως, παρατηρείται η αλλαγή στα κίνητρα του τουρίστα με αποτέλεσμα την ανάπτυξη των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού. Μια αίτια της αλλαγής αυτής είναι η αναζήτηση από τους τουρίστες ενός ταξιδιού που ονομάστηκε REAL (Rewarding = ικανοποίηση, Enriching = εμπλουτισμός, Adventuresome = περιπετειώδης, Learning = επιμόρφωση). Ένα τέτοιο ταξίδι αποκτά διαστάσεις πολλών κινήτρων μαζί και προσφέρει διαφορετικές εμπειρίες που ανταποκρίνονται στη σύγχρονη καταναλωτική εποχή. Η εισαγωγή νέων κινήτρων από μέρους του καταναλωτή - τουρίστα προάγει τις μορφές τουρισμού που σχετίζονται με το περιβάλλον, την υγεία, την άθληση, τον πολιτισμό, την παράδοση, την επιμόρφωση, την περιπέτεια, τη ζωή σε φυσικό περιβάλλον και τις εναλλακτικές διακοπές. Τα αρχικά κίνητρα (διασκέδαση, εργασία, διακοπές) συνεχίζουν να υπάρχουν με τη μόνη διαφορά ότι προστίθενται νέα κίνητρα και ο τουρίστας επιδιώκει σε ένα ταξίδι του να καλύψει διαφορετικές ανάγκες (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Κεφάλαιο 3

Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

3.1 Εννοιολογική Προσέγγιση Βιώσιμης Ανάπτυξης

Από τη δεκαετία του '60 είχαν εμφανιστεί προβληματισμοί ως προς την ποιότητα ζωής του ανθρώπου που συνδεόταν με την κατασπατάληση των φυσικών πόρων και τη μη ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος. Κατά τη δεκαετία του '70 η έννοια των οικολογικών ορίων, όρια τα οποία καθορίζονται από την αντοχή του φυσικού περιβάλλοντος, άρχισε να επεκτείνεται και να συμπεριλαμβάνει την έννοια της ηθικής επιδιώκοντας να κατοχυρώσει τα δικαιώματα των μελλοντικών γενεών ως προς τη χρήση των φυσικών πόρων.

Έτσι, από τότε, παρατηρήθηκε μια αλλαγή στη νοοτροπία των ανθρώπων οι οποίοι δήλωναν μη ικανοποιημένοι από την ποιότητα ζωής τους, παρά τα όλα στοιχεία που καθόριζαν την ανάπτυξη. Ακολούθησε μια προσπάθεια εξεύρεσης διαφορετικών δεικτών μέτρησης που αφορούσαν την ποιότητα ζωής, όπως είναι το περιβάλλον. Το 1972, στη Διάσκεψη της Στοκχόλμης, η οποία τελέστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη, διαπιστώθηκε για πρώτη φορά η απειλή που δέχεται το περιβάλλον και η ανάγκη για προστασία του. Το 1987, ο ορισμός της «βιώσιμης ανάπτυξης» διατυπώθηκε από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, του Ο.Η.Ε.

Η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη βασίζεται στον ισόρροπο συνδυασμό οικονομίας, κοινωνίας και περιβάλλοντος που επιδιώκουν αντίστοιχα την αποτελεσματικότητα της οικονομίας, την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη και την προστασία του περιβάλλοντος. Γενικότερα, απαιτεί τη συνεργασία για συντονισμένες δράσεις σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και όλων των πολιτών (Καλδής, Μητούλα, Αστάρα, 2008).

3.2 Η έννοια της βιωσιμότητας στην Τουριστική Ανάπτυξη

Η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού, ως οικονομική δραστηριότητα, και οι επιπτώσεις που προκάλεσε ο μαζικός τουρισμός ήταν ένας σοβαρός λόγος για πολλούς μελετητές να οδηγηθούν στην εξεύρεση εναλλακτικών προτάσεων τουρισμού, πιο ήπιων για την

κοινωνία, ενώ γενικότερα εμφανίστηκε η ανάγκη για αποτελεσματικότερη διαχείριση. Ένας τρόπος επίτευξης για καλύτερη διαχείριση συνιστούσε τον σχεδιασμό τουριστικών προγραμμάτων συνδεδεμένων με την έννοια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης ως μέσο άσκησης τουριστικής πολιτικής.

Ο σχεδιασμός για τον τουρισμό θα πρέπει να έχει ως στόχο την διαφύλαξη του περιβάλλοντος, το οποίο έλκει τον τουρισμό, έτσι ώστε να εξασφαλιστούν η διάρκεια και οι θετικές συνέπειες από την επέκτασή του. Η πολιτική για τον τουρισμό θα πρέπει να στοχεύει στη μεγιστοποίηση των οφελών και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων. Φαινόμενα όπως η χωρική και χρονική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας και η αδυναμία κατανομής της τουριστικής ζήτησης θα πρέπει να ελεγχθούν περισσότερο και να διαχειριστούν κατάλληλα.

Ο τουρισμός αποτελεί έναν οικονομικό κλάδο που εξαρτάται από τη βιώσιμη διαχείριση για τον λόγο ότι εξαρτάται από την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη διατήρηση των φυσικών πόρων, την καλλιέργεια των πολιτιστικών αξιών και την θετική συμβολή του τοπικού πληθυσμού προς τον τουρισμό. Ο τουρισμός αναδεικνύει το όμορφο και το μοναδικό, επομένως θα πρέπει να επιδιώκει και την διατήρηση αυτών των χαρακτηριστικών του.

Οι αρνητικές επιπτώσεις στον περιβαλλοντικό τομέα, η αναζήτηση του τουρίστα για τη νέα εμπειρία τουρισμού και παράλληλα η βιομηχανία τουρισμού, που δείχνει ενδιαφέρον στις μελλοντικές τάσεις τουρισμού και το κάθε τι εναλλακτικό, όλοι αυτοί οι λόγοι μαζί, υπήρξε η αφορμή για προβληματισμό και για κάθε προσπάθεια υιοθέτησης του εναλλακτικού τουρισμού που έχει ως στόχο τον βιώσιμο τουρισμό. Η βιωσιμότητα στον τουρισμό εστιάζει σε θέματα όπως, η ισότητα της τοπικής κοινωνίας αναφορικά με τα πρότυπα της ποιότητας ζωής, η ικανοποίηση των τουριστών και των απαιτήσεων της τουριστικής βιομηχανίας, η προστασία των φυσικών πόρων και η ανταγωνιστικότητα της τουριστικής βιομηχανίας (Αραμπατζής, Σεραφείμ, 2008).

Η στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης, που θα επιφέρει και την οικονομική άνοδο, προϋποθέτει μια διαδικασία όπου «η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι προσαρμογές στο θεσμικό πλαίσιο εναρμονίζονται με τις σημερινές αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες» (Αραμπατζής, Σεραφείμ, 2008:620)

3.3 Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

3.3.1 Ορισμός

Με τον όρο «βιώσιμη» τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για τη συνεχή ανατροφοδότηση της (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2001).

3.3.2 Οι αρχές για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός για τον Τουρισμό (World Tourism Organisation, WTO) διατύπωσε τις αρχές για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε Παγκόσμιο Συνέδριο, το 1995. Οι βασικές αρχές και οι στόχοι για μια αειφορική προσέγγιση του τουρισμού είναι:

- Βιωσιμότητα στην τουριστική ανάπτυξη σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι φιλική προς το περιβάλλον στο παρόν και το μέλλον, καθώς και οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να εναρμονίζεται με το φυσικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο περιβάλλον.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να μεριμνά για τις επιπτώσεις του στην πολιτισμική κληρονομιά και την παράδοση της τοπικής κοινωνίας.
- Μία ενεργός συμμετοχή του τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει κοινές δράσεις, συμμετοχή σε αυτές όλων των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό).
- Η προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία για πολιτισμικές, τεχνολογικές και επαγγελματικές – οργανωτικές καινοτομίες, ιδίως στην ανάπτυξη εργαλείων ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.
- Πρωτεύοντες στόχοι στην τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να είναι η διατήρηση του τουριστικού προορισμού και η ικανότητα εξυπηρέτησης των τουριστικών στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να βασίζεται στη διεύρυνση των ευκαιριών για τις τοπικές κοινωνίες συμβάλλοντας στο μέγιστο στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

- Ο τουρισμός θα πρέπει να συμβάλλει αποτελεσματικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων και στον κοινωνικό-πολιτισμικό εμπλουτισμό του κάθε τόπου προορισμού.
- Η κεντρική διοίκηση και οι συναφείς φορείς με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων θα πρέπει να αναλάβουν δράσεις που να συμβάλλουν στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης.
- Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται στις δράσεις που συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και στους μηχανισμούς ενσωμάτωσης του περιβαλλοντικού κόστους στις επενδύσεις και παρεμβάσεις για τον τουρισμό.
- Οι περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ευαίσθητες περιοχές θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης μέριμνας.
- Στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε εκείνες που συμβάλλουν σε μια προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στη διάδοση και ανταλλαγή εμπειριών και γνώσης για δράσεις και τεχνολογίες που ενσωματώνουν τον τουρισμό στην στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης.
- Η πολιτική βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό απαιτεί την υποστήριξη και προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών συστημάτων διαχείρισης του τουρισμού.
- Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στον ρόλο και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από τις μεταφορές, στην αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας και στη διαχείριση των αποβλήτων.
- Η υιοθέτηση και εφαρμογή περιβαλλοντικά φιλικής δεοντολογίας είναι σημαντική για όλους τους δρώντες στον τουρισμό.
- Η ευαισθητοποίηση όλων είναι σημαντική για την εφαρμογή των παραπάνω αρχών και στόχων.

Πηγή: Αραμπατζής, Σεραφείμ, 2008:626

Πίνακας 3

Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

Οι κυρίαρχες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα σε διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.
- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού, φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Πηγή: Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011

3.4 Η Χάρτα Πολιτισμικού Τουρισμού

Η Χάρτα Πολιτισμικού Τουρισμού, με συντάκτη το ICOMOS (International Council on Monuments and Sites – Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών), αφορά τη διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς με στόχο την αναγνώριση της σημασίας της, αλλά και την ανάγκη της διατήρησης της στην κοινότητα. Οι αρχές της Χάρτας βασίζονται στο σεβασμό των πολιτιστικών αξιών και στην προστασία των πολιτιστικών πόρων για τις μέλλουσες γενεές.

3.4.1 Αρχές της Χάρτας

1^η Η σημασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Η απόδοση της σημασίας τους να γίνεται μέσω προγραμμάτων προστασίας και διατήρησης τους, με πρόσφορο και εύληπτο τρόπο, με μορφές εκπαίδευσης που προσφέρουν κίνητρα.

Η αρχή προτείνει ως μέθοδο την ενημέρωση του κοινού για την προσφορά της υποστήριξης του, ενώ δίνει έμφαση στον τρόπο προβολής της σημασίας των πολιτιστικών τόπων.

2^η Η σχέση μεταξύ των Πολιτιστικών Τόπων και του Τουρισμού

- Η διαχείριση της σχέσης αυτής να εξασφαλίζει βιωσιμότητα, μέσω της συνεχούς προστασίας και διατήρησης των πολιτιστικών τόπων.
- Η σχέση «Πόροι» και «Τουρισμός» να οδηγεί στην ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων.
- Η κατανόηση και αποτίμηση της σημασίας της κληρονομιάς ενός τόπου μέσω συνεχούς έρευνας και διαβουλεύσεων.
- Η προβολή της σημασίας της αυθεντικότητας των πολιτιστικών τόπων και των συλλογών και εμπειριών, έτσι ώστε να αυξάνεται το επίπεδο εκτίμησης και κατανόησης τους.
- Η τουριστική ανάπτυξη και τα έργα υποδομής να λαμβάνουν υπόψη τον τοπικό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα ή το τοπικά παραδοσιακό ιδίωμα.
- Αποτίμηση φυσικών και πολιτιστικών αξιών των πόρων.

3^η Τουριστικός Σχεδιασμός - Η διασφάλιση μιας αξιόλογης εμπειρίας για τον επισκέπτη

- Παροχή υψηλής ποιότητας πληροφοριών για τους επισκέπτες
- Γνωριμία ενός τόπου με τον τρόπο που επιθυμεί ο επισκέπτης (ειδικές διαδρομές για ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων του φυσικού πλούτου)
- Σεβασμός της ιερότητας πνευματικών χώρων, πράξεων και παραδόσεων.
- Τουριστικές δραστηριότητες που προσφέρουν άνεση και ασφάλεια για την απόλαυση της επίσκεψης

4^η Συμμετοχή στο σχεδιασμό της διατήρησης και του τουρισμού από την τοπική κοινότητα και τους ντόπιους

- Σεβαστά τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της τοπικής κοινότητας
- Εμπλοκή των ντόπιων σε θέματα διαχείρισης του τουρισμού

5^η Οι δραστηριότητες για διατήρηση και τουρισμό θα πρέπει να προσφέρουν οφέλη στην τοπική κοινότητα

- Προώθηση μέτρων για τη δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων που προέρχονται από τον τουρισμό σε όλη τη χώρα ή την περιοχή.
- Παροχή ωφελημάτων σε όλα τα επίπεδα, ισάξια, μέσω της εκπαίδευσης και των ευκαιριών απασχόλησης πλήρους χρόνου.
- Μέρος των εσόδων να παραχωρείται για την προστασία, διατήρηση και προβολή των πολιτιστικών τόπων.
- Παροχή προγραμμάτων με δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης για όσους εργάζονται στον τουριστικό κλάδο

6^η Τα προγράμματα προβολής τουρισμού να προστατεύουν τα χαρακτηριστικά φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

- Σεβασμός της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Προστασία της έννοιας της αυθεντικότητας

3.5 Local Agenda 21

Στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τον Πλανήτη Γη του Ρίο Ντε Τζανέϊρο της Βραζιλίας προέκυψε ένα ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης με τίτλο «Οδηγός 21», το οποίο συνήθως αναφέρεται ως Local Agenda 21 και είναι ένα παγκόσμιο σχέδιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η Local Agenda 21 περιλαμβάνει τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος προτείνεται η συνεργασία κοινωνίας και οικονομίας για την ανάπτυξη και την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος. Η αναθεώρηση των προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής με βάση την έννοια της βιωσιμότητας θα συντελέσει και στην καταπολέμηση της φτώχειας. Ακόμη, συστήνεται η συνεργασία σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο σε θέματα που αφορούν τη δημογραφία, την υγεία και τις ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης. Περαιτέρω, απαιτείται η προώθηση βιώσιμων μορφών ανάπτυξης στις βιομηχανικές δραστηριότητες, το σχεδιασμό των χρήσεων γης και τις εναλλακτικές μορφές ενέργειας. Τέλος, συστήνεται μια γενική πολιτική όλων των κρατών στην λήψη αποφάσεων για τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Η πολιτική αυτή θα προϋποθέτει την συνεργασία κυβερνητικής εξουσίας, τοπικής αυτοδιοίκησης, βιομηχανίας, επιστήμης, οικολογικών ομάδων και κοινού.

Το δεύτερο μέρος της Local Agenda 21 αφορά την προστασία και διαχείριση των αναπτυξιακών πόρων και εστιάζεται σε περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν την ατμόσφαιρα, το έδαφος και το νερό. Για το θέμα της ατμόσφαιρας, αναζητούνται λύσεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή, τη ρύπανση και την τρύπα του όζοντος. Για τη προστασία του εδάφους συμμερίζεται η άποψη της βιωσιμότητας των πηγών που εμπεριέχονται σε

αυτό, αλλά και τα δάση ως τμήμα του περιβάλλοντος. Γίνεται αναφορά στα εύθραυστα οικοσυστήματα όπως η έρημος, τα βουνά, οι υγρότοποι και σημαντικές παράκτιες περιοχές, για τα οποία πρέπει να γίνει συντονισμός διεθνών και περιφερειακών οργανισμών για την καταπολέμηση της υποβάθμισης του εδάφους. Στόχοι όπως η βιώσιμη ανάπτυξη των βουνών, η βιώσιμη γεωργική και αγροτική ανάπτυξη προτείνονται να ενταχθούν σε μια αναθεωρημένη αγροτική πολιτική της οποίας η παραγωγή θα κληθεί να συντηρήσει τον πληθυσμό της γης.

Όσον αφορά το νερό, προτείνονται συγκεκριμένες πολιτικές και προγράμματα για την προστασία των υδάτινων πόρων του πλανήτη, όπως η βιώσιμη ανάπτυξη και η κατάλληλη διαχείριση των παράκτιων περιοχών, η γενική προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η προστασία των ζώντων πόρων των θαλασσών που βρίσκονται υπό εθνική δικαιοδοσία, η προώθηση της διεθνούς και περιφερειακής συνεργασίας.

Το τρίτο μέρος της ατζέντας αφορά την ενίσχυση του ρόλου των σημαντικών ομάδων για τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με την ανάπτυξη, το περιβάλλον και τη διαχείριση του. Τις σημαντικές αυτές ομάδες αποτελούν οι μεγάλες κοινωνικές ομάδες, όπου ο λόγος δίνεται στις γυναίκες και στην ενίσχυση του ρόλου τους σε θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης από τις εθνικές κυβερνήσεις για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων. Ακόμη, ο λόγος δίνεται και στους νέους για την δυνατότητα συμβολής τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα, αλλά και στους γηγενείς πληθυσμούς οι οποίοι θα πρέπει να συμμετέχουν στο σχεδιασμό στρατηγικής για την περιβαλλοντική διαχείριση στις κοινότητες που κατοικούν. Μια άλλη σημαντική ομάδα αποτελούν οι μεγάλοι κοινωνικοί φορείς και οργανώσεις οι οποίοι απαρτίζονται από Μη Κυβερνητικές – Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις, για τις οποίες θεωρείται ότι μπορούν να συνεισφέρουν δραστικά στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διαρκή ανάπτυξη, λόγω της ανεξάρτητης δράσης τους, για αυτό και οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να ενισχύουν και να επιχορηγούν αυτές τις οργανώσεις. Ακόμη, οι φορείς εργαζομένων και επιστημονικών και τεχνολογικών ενώσεων, κρίνονται σημαντικοί για τη συμβολή τους στη βιώσιμη και κοινωνική ανάπτυξη.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος της ατζέντας αφορά τα μέσα εφαρμογής τα οποία είναι οι χρηματοδοτικές πηγές και μηχανισμοί, η υγιής περιβαλλοντική τεχνολογία, η επιστήμη και η διαρκής ανάπτυξη μέσω των πιο κατάλληλων επιστημονικών μεθόδων, η παιδεία, η δημόσια ενημέρωση και η εκπαίδευση, οι εθνικοί μηχανισμοί και η διεθνής συνεργασία για την καταγραφή των άμεσων αναγκών των χωρών, οι διεθνείς θεσμικές διευθετήσεις, οι διεθνείς κανόνες δικαίου και η πληροφόρηση για τη λήψη αποφάσεων (Καλδής, Μητούλα, Αστάρα, 2008).

3.5.1 Η συμβολή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Ο αριθμός των ΜΚΟ αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια και το έργο που επιτελούν είναι σημαντικό. Συνήθως, λειτουργούν παράλληλα και προσθετικά με όλες τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τις κυβερνήσεις και η συμβολή τους είναι ουσιαστική στο θέμα με το οποίο ασχολούνται. Τις περισσότερες φορές υποκαθιστούν ενέργειες οι οποίες δεν είχαν προβλεφθεί από τις κυβερνήσεις σχετικά τόσο με δράσεις όσο και με θέματα προστασίας. Η συμβολή τους επίσης είναι πολύ σημαντική και στην κριτική την οποία ασκούν σε δράσεις που ενεργούνται από τις κυβερνήσεις.

Από τα κείμενα του Οδηγού 21 υπογραμμίζεται ο ρόλος των ΜΚΟ, ενώ στη συνδιάσκεψη του Ρίο, πιστοποιήθηκε η πρακτική για τη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο στόχο για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη (Καλδής, Μητούλα, Αστάρια, 2008).

3.6 Ο κύκλος ζωής ενός τουριστικού προορισμού

Όταν μια τουριστική περιοχή υιοθετεί πλήρως το μοντέλο ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού διακοπών, διατρέχει τον κίνδυνο, λόγω και του έντονου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ανταγωνισμού να υποβαθμιστεί σταδιακά, χάνοντας τμήμα της ζήτησης ή προσελκύοντας χαμηλότερη ποιότητα τουρισμού. Η θεωρία αυτή συνδέεται με τον κύκλο ζωής του τουριστικού προϊόντος και οδηγεί στην αναζήτηση περισσότερο ελκυστικών προτύπων και πιο ισορροπημένων (Γκρίμπα, Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Σύμφωνα με τον Butler, το 1980, ο οποίος ανέπτυξε τη θεωρία του «κύκλου ζωής» ενός τουριστικού προϊόντος, όπου «προϊόν» είναι η «περιοχή», υπάρχουν πέντε (5) στάδια ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού στη διάρκεια ενός χρόνου:

1. Ανακάλυψη - Εξερεύνηση της περιοχής
2. Συμμετοχή των ντόπιων στη τουριστική δραστηριότητα
3. Ανάπτυξη - Μεγέθυνση του τουρισμού
4. Σταθεροποίηση
5. Στασιμότητα

Στην διαδικασία αξιολόγησης ενός τουριστικού προορισμού, για το στάδιο στο οποίο ενδεχομένως να βρίσκεται, γίνεται χρήση δεικτών με χαρακτηριστικά της ανάπτυξης όπως οι μεταβολές στην τουριστική προσφορά και ζήτηση και οι μεταβολές της περιοχής που αφορούν τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού (Σαραντάκου, 2010).

3.7 Η φέρουσα ικανότητα μια τουριστικής περιοχής

Η φέρουσα ικανότητα υποδοχής μια περιοχής είναι ο μέγιστος αριθμός επισκεπτών που μπορεί να δεχτεί η περιοχή χωρίς να υπάρξει μη αποδεκτή επιβάρυνση. Η φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής μπορεί να μετρηθεί σε όρους διάφορων παραγόντων:

1. Φυσικούς παράγοντες: υπερβολική τροφοδότηση των εγκαταστάσεων
2. Οικολογικούς / Περιβαλλοντικούς παράγοντες: υποβάθμιση φυσικών πηγών (περιβαλλοντικό κόστος) π.χ. αλλαγή συμπεριφοράς των ζώων, μείωση αριθμού ειδών ζώων, διάβρωση, ή αλλαγές στην ποιότητα του νερού.
3. Αισθητικοί / Αντιληπτικοί / Ψυχολογικοί παράγοντες: υποβάθμιση της εμπειρίας αναψυχής των επισκεπτών λόγω συνωστισμού ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος
4. Κοινωνικοί παράγοντες: εχθρική αντιμετώπιση από την τοπική κοινότητα.

Η βέλτιστη χρησιμοποίηση μιας τουριστικής περιοχής πρέπει να εξακριβωθεί προκειμένου ο τουρισμός να είναι βιώσιμος. Εάν ο τουρισμός σε μια περιοχή ξεπεράσει την φέρουσα ικανότητα της, θα προκαλέσει φυσικές, οικολογικές, αισθητικές και κοινωνικές αρνητικές επιπτώσεις. Ως αποτέλεσμα, η ελκυστικότητα και η δυνατότητα κερδών της τουριστικής περιοχής θα μειωθούν (Προκοπίου, 2011).

Η αρχή της Φέρουσας Ικανότητας υποστηρίζει ότι η κατασκευή και η διαχείριση των ανθρωπογενών συστημάτων δεν πρέπει να παραβιάζει την Φέρουσα Ικανότητα αυτών των ιδίων και των οικοσυστημάτων - χερσαίων-υδάτινων-θαλάσσιων που επηρεάζονται από αυτά.

Για να εξασφαλιστεί η Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη στην τουριστική βιομηχανία είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός και η ανάλυση της τουριστικής προσφοράς, οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές παράμετροι στην περιοχή, έτσι ώστε να

υπολογιστεί η δυνητική επιβάρυνση σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής (Προκοπίου, 2011).

3.8 Υπεύθυνος Τουρισμός

Ο υπεύθυνος τουρισμός είναι η ηθική υπευθυνότητα της τουριστικής επιχειρηματικότητας απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία υποδοχής. Τόσο ο βιώσιμος όσο και ο υπεύθυνος τουρισμός βασίζονται στις ίδιες αρχές σκοπεύοντας στην περιβαλλοντική προστασία, την κοινωνική ευημερία και την τοπική οικονομική ανάπτυξη κατέχοντας την απαραίτητη υπευθυνότητα μεταξύ ανεξάρτητων οντοτήτων, οργανισμών και επιχειρήσεων.

Μια από τις προκλήσεις του υπεύθυνου τουρισμού είναι η έλλειψη υποστήριξης από το κράτος. Η υιοθέτηση του υπεύθυνου τουρισμού μπορεί να είναι βιώσιμη εάν το κράτος προϋποθέτει έναν περισσότερο ηγετικό ρόλο με όραμα, παρά να είναι ελεγχόμενο από τις δυνάμεις της αγοράς (Farmaki, Constanti, Yiasemi, Karis, 2014).

Κεφάλαιο 4

Εναλλακτικός Τουρισμός

4.1 Εννοιολογική Προσέγγιση Εναλλακτικού Τουρισμού

Από τη δεκαετία του '70 άρχισε να παρατηρείται αλλαγή στα κίνητρα των τουριστών ως προς τα κριτήρια που επιλέγουν για να πραγματοποιήσουν το ταξίδι τους. Η αναζήτηση ενός πιο ποιοτικού τύπου ταξίδι με ενδιαφέροντα τη φύση, το περιβάλλον, την τοπική παράδοση και τον αθλητισμό ενίσχυσε τη δημιουργία εναλλακτικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης. Η ανάγκη για μείωση των επιπτώσεων του οργανωμένου μαζικού τουρισμού οδήγησε σε νέα δεδομένα της ζήτησης των επισκεπτών που ακολούθησαν στην ανάπτυξη των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού ως πιο ήπιες μορφές τουρισμού.

Από την άλλη, ο επιστημονικός τομέας που ασχολήθηκε με τον τουρισμό επεσήμανε την ανάγκη για τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης σε φάσεις όπου θα προσδιορίζονταν με κατάλληλο τρόπο οι μέθοδοι προσέγγισης και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

Πίνακας 4

Διαδικασίες Σχεδιασμού της Τουριστικής Ανάπτυξης

<p><i>Φάση 1^η</i> Έρευνα και συνθετική καταγραφή των βασικών παραμέτρων της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής</p> <p><i>Φάση 2^η</i> Προσδιορισμός των κύριων σκοπών του σχεδίου της τουριστικής ανάπτυξης</p> <p><i>Φάση 3^η</i> Επιλογή του βασικού πλαισίου του σχεδίου της τουριστικής ανάπτυξης</p> <p><i>Φάση 4^η</i> Διαμόρφωση των βασικών συνισταμένων της πολιτικής του τουρισμού στο σχέδιο ανάπτυξης: στρατηγικές, προγράμματα, ειδικές μελέτες.</p> <p><i>Φάση 5^η</i> Μέθοδοι και πολιτικές εφαρμογής του σχεδίου της τουριστικής ανάπτυξης</p>	Πηγή:
---	-------

Κοκκώσης, Τσάρτας, 2001

Ένας σωστός σχεδιασμός τουριστικής ανάπτυξης στοχεύει στην αποφυγή αρνητικών κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επομένως, η εφαρμογή του αποτελεί αναγκαία σε διεθνές, εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

4.2 Λόγοι που συνέλαβαν στη δημιουργία των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού

Η εξέλιξη του τουρισμού από τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό στον εναλλακτικό τουρισμό οφείλεται σε μια σειρά από αιτίες. Αρχικά, παρατηρήθηκε η αλλαγή στα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα, από το οργανωμένο ταξίδι της «καταναλωτικής» κοινωνίας στο ταξίδι που θα προσέφερε μια διαφορετική εμπειρία μέσω των προϊόντων του. Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου σε συνδυασμό με τη βελτίωση των μεταφορών υπήρξε αφορμή για πολλούς τουρίστες να κάνουν περισσότερα ταξίδια κατά τη διάρκεια του χρόνου, είτε είχαν ως βασικό κίνητρο τις διακοπές και τη διασκέδαση είτε αφορούσαν επαγγελματικούς λόγους. Τα κίνητρα του τουρίστα άλλαξαν και από «μονοκινητρικός» έγινε «πολυκινητρικός» συνδυάζοντας πολλά κίνητρα σε ένα ή και περισσότερα ταξίδια. Κίνητρα όπως ο πολιτισμός, η φυσιολατρία, ο αθλητισμός, η αναζήτηση της ευεξίας οδήγησαν στην ανάπτυξη προϊόντων τουρισμού. Έπαψε να χαρακτηρίζεται «παθητικός» τουρίστας και πλέον έγινε «ενεργητικός» στην γενικότερη διοργάνωση ενός ταξιδιού. Λόγω της αλματώδους αύξησης της χρήσης του διαδικτύου έγινε πιο αυτόνομος, οργανώνοντας από μόνος του το ταξίδι. Τα τουριστικά προϊόντα ως προορισμοί επηρεάστηκαν μέσω αυτού στο να ανανεώνονται συνεχώς, καθώς η ανταγωνιστικότητα ήταν τεράστια. Οι tour operators εκσυγχρονίστηκαν αναγκασμένοι να ακολουθούν τα νέα δεδομένα στην τουριστική αγορά. Η αναζήτηση αυτού που ονομάζεται «εναλλακτικό» έδωσε την ώθηση στον σύγχρονο τουρίστα να αλλάξει τα κίνητρα και τις προσδοκίες του για το ταξίδι. Αναζητά να ζήσει μια ολοκληρωμένη ποιοτική εμπειρία σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα του.

Αιτίες όπως η στροφή στην τοπική παράδοση και το περιβάλλον της υπαίθρου στα νέα δεδομένα ζήτησης οδήγησαν στη δημιουργία Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού που καλύπτουν κάθε κίνητρο της σύγχρονης τουριστικής αγοράς.

Η περίπτωση των EEMT συνδέει την τοπικότητα με το περιβάλλον (φυσικό και δομημένο) ως βασικές παράμετροι της τουριστικής ζήτησης. Η επανεκτίμηση της τοπικής ιστορίας, της παράδοσης, του πολιτισμού αλλά και του περιβάλλοντος αναγνωρίζονται ως ανεκτίμητοι πόροι του κάθε τουριστικού προορισμού (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2001).

4.3 Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

4.3.1 Πολιτισμικός Τουρισμός

Ο πολιτισμικός τουρισμός αναφέρεται σε τουριστικά ταξίδια τα οποία έχουν ως κυρίαρχα κίνητρα διαφορετικές δραστηριότητες και εμπειρίες σχετικές με τον πολιτισμό, όπως συμμετοχή σε φεστιβάλ και πολιτιστικές εκδηλώσεις, γνωριμία με την ιστορία και την παράδοση τόπων και χωρών, επίσκεψη σε περιοχές με παραδοσιακά δομημένο περιβάλλον, επίσκεψη σε πολιτιστικά μνημεία και μουσεία, γνωριμία με τα τοπικά ήθη και έθιμα καθώς και την τοπική γαστρονομία (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011:196).

4.3.2 Αγροτικός Τουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός είναι η μορφή τουρισμού που περιλαμβάνει δραστηριότητες με θεματική τη φύση, την περιπέτεια, τον αθλητισμό, την υγεία, την εκπαίδευση, τις τέχνες και την κληρονομιά που λαμβάνουν χώρα στην ύπαιθρο. Ακόμη, περιλαμβάνονται τα αγροτικά έθιμα, η λαογραφία και οι τοπικές και οικογενειακές παραδόσεις (Farmaki, 2014).

4.3.3 Εκπαιδευτικός/Επιστημονικός Τουρισμός

Ως εκπαιδευτικός και επιστημονικός τουρισμός θεωρείται το ταξίδι με κίνητρο, αφενός, την εκπαίδευση (σεμινάρια, εκδηλώσεις, επισκέψεις κ.α) και αφετέρου, την επιστήμη (επιστημονικές ανταλλαγές, έρευνες, επισκέψεις κ.λ.π) συγκεκριμένων ομάδων τουριστών (νέων επιστημόνων, εκπαιδευτικών) (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011:199).

4.3.4 Επαγγελματικός Τουρισμός

Επαγγελματικός τουρισμός είναι η μορφή τουρισμού που πραγματοποιείται για επαγγελματικούς λόγους, καθώς και για την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων. Σε αυτό τον τύπο τουρισμού κατατάσσονται οι τρεις κατηγορίες: Συνεδριακός Τουρισμός, Εκθεσιακός Τουρισμός και τα Ταξίδια Κινήτρων που αφορούν την πραγματοποίηση εταιρικών ταξιδιών από την επιχείρηση προς τους εργαζόμενους

4.3.5 Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά ταξίδια σε τόπους θρησκευτικής λατρείας, όπως είναι οι Άγιοι Τόποι, η Μέκκα και ο Άγιος Πέτρος, αλλά και εξερευνήσεις ή επισκέψεις σε περιοχές με

θρησκευτικά μνημεία με σκοπό την επαφή, τη γνωριμία, τη μελέτη και τη γνώση της θρησκευτικής παράδοσης και κληρονομιάς, και συνδέονται στενά με τον πολιτισμό, εφόσον η θρησκεία αποτελεί τμήμα του (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011:198).

4.3.6 Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού όπου η κύρια ασχολία των τουριστών είναι να ασκούνται, να παίζουν σπορ και να αθλούνται με ένα ή και περισσότερα αθλήματα. Σε αυτό τον τύπο τουρισμού εντάσσονται και τα ταξίδια που έχουν ως κίνητρο τη συμμετοχή και την παρακολούθηση αθλητικών διοργανώσεων.

4.3.7 Οικοτουρισμός

Ο Οικοτουρισμός είναι μια αειφορική μορφή τουρισμού που εστιάζει πρωτίστως στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων για τη φύση και ο οποίος διαχωρίζεται με τρόπο ώστε να είναι ήπιος (χαμηλού αντίκτυπου), μη καταναλωτικός και τοπικά προσανατολισμένος. Αναπτύσσεται σε φυσικές περιοχές και πρέπει να συντελεί στη συντήρηση αυτών των περιοχών (Hinch, 1998).

4.4 Οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού

Οι θετικές επιπτώσεις των διάφορων μορφών του εναλλακτικού τουρισμού εντοπίζονται σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Η εννοιολογική προσέγγιση του εναλλακτικού τουρισμού και οι λόγοι ανάπτυξης του, περιλαμβάνουν την αποφυγή των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού ως προς το περιβάλλον κατά ένα μεγάλο βαθμό αλλά και στην κοινωνία γενικότερα, χωρίς να μειώνονται οι θετικές οικονομικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός, λόγω και των πολλαπλών μορφών του, συνέλαβε σε κοινωνικό επίπεδο ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ειδικά αυτές που αφορούν τις κοινωνικές ομάδες των γυναικών και των νέων. Η φύση των μορφών εναλλακτικού τουρισμού αξιοποίησε σε επιχειρηματικό επίπεδο τις δυνατότητες που μπορούν να προσφέρουν οι δύο αυτές ομάδες είτε μέσα σε ένα σύνολο μιας τουριστικής επιχείρησης είτε ανεξάρτητα ως μέσο παροχής προϊόντων και υπηρεσιών. Ο εναλλακτικός τουρισμός, ο

οποίος αναπτύσσεται από τον τοπικό πληθυσμό, συνέλαβε στην οικονομική ενίσχυση του λόγω της αύξησης εισοδήματος των οικογενειακών επιχειρήσεων.

Μέσω του εναλλακτικού τουρισμού ενισχύθηκε η τοπική, περιφερειακή ανάπτυξη αφού η ύπαρξη του ήταν η αφορμή για δημιουργία τουριστικών υποδομών ήπιας κλίμακας, εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τους σκοπούς των διάφορων μορφών εναλλακτικού τουρισμού αλλά και την καλυτέρευση της ποιότητας των προϊόντων συμβάλλοντας γενικότερα στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των τοπικών πληθυσμών.

Η περιφερειακή ανάπτυξη μέσω του εναλλακτικού τουρισμού προϋποθέτει και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, αφού οι μορφές του αναγνωρίζονται ως ήπιες προς το περιβάλλον. Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινότητας για την προστασία της φύσης ενισχύει την οικολογική τους συνείδηση προωθώντας αυτό το μήνυμα και στους επισκέπτες.

Οι διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού ενισχύουν την πολιτιστική κληρονομιά μέσω της ανάπτυξης και διατήρησης της λαογραφίας, της τοπικής παράδοσης, της τοπικής αρχιτεκτονικής των τοπικών εθίμων και παραδοσιακών προϊόντων, γεγονός που ενισχύει και την ανταγωνιστικότητα του προορισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλει γενικότερα στην ανάδειξη μιας περιοχής και της μοναδικότητας της και λειτουργεί επιπλέον ως μέσο ανακατανομής των τουριστών και της τουριστικής δραστηριότητας, σε όλη την περίοδο του χρόνου, με τρόπο που οδηγεί στη μείωση του προβλήματος της εποχικότητας. Αποτελεί λύση για την αποκέντρωση των τουριστικών καταλυμάτων και την υπερσυγκέντρωση των τουριστών που έχει επιφέρει ο μαζικός τουρισμός (Κοκκώσης, Τσάρτας, 2011).

Κεφάλαιο 5

Ο Τουρισμός στην Κύπρο

5.1 Η Εξέλιξη του Τουρισμού στην Κύπρο

Η Κύπρος αποτελεί έναν από τους μεσογειακούς προορισμούς με παράδοση στον τομέα του τουρισμού, ενώ ταυτόχρονα είναι και ένας προορισμός που εξαρτάται κατά πολύ από την πορεία του τουρισμού του. Κατά το τέλος της δεκαετίας του '80, ο τουρισμός αποτέλεσε οδηγός για την οικονομική ανάπτυξη στην Κύπρο, ενώ σήμερα είναι ένας διάσημος προορισμός και ελκύει ένα μεγάλο αριθμό τουριστών σε σχέση με τον πληθυσμό της. Ο τύπος του τουρισμού που έκανε γνωστό τον προορισμό, αλλά και που συνέβαλε σημαντικά στην οικονομία του είναι αυτός του Οργανωμένου Μαζικού Τουρισμού (Tsangari, 2012).

Η ταχεία ανάπτυξη και η εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό απέφεραν αρνητικές επιπτώσεις στην ελκυστικότητα του προορισμού. Επιπτώσεις, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, το ανειδίκευτο ξένο προσωπικό εργασίας σε τουριστικά επαγγέλματα και η χαμένη πολιτιστική ταυτότητα του νησιού αφού υπήρχε η επιμονή της εικόνας ενός 'sun and sea' προορισμού, η οποία θεωρείται αντιπαραγωγική στην διαφοροποίηση του προϊόντος και στην πρωτοβουλία για επέκταση της επισκεψιμότητας εκτός από την περίοδο Μάιο – Οκτώβριο (Farmaki, Altinay, Botterill, Hilke, 2014).

Στα έτη του 2000, παρατηρείται στο νησί μια 'στασιμότητα' που οδήγησε τον προορισμό στο να αποκαλείται πλέον «Ωριμος Τουριστικός Προορισμός». Επισημάνθηκε η ανάγκη για υιοθέτηση στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης, όμως τα χρόνια της οικονομικής κρίσης που ακολούθησαν στάθηκαν εμπόδιο στην επιδίωξη αυτή καθώς υπήρχε ταυτόχρονα και η ανάγκη για ενίσχυση της οικονομίας, γεγονός το οποίο θα συνέβαινε με την επικράτηση του Μαζικού Τουρισμού.

Η κυπριακή κυβέρνηση μετά την κρίση του 2013, έδωσε ισχυρή υποστήριξη στην τουριστική βιομηχανία ενισχύοντας το ρόλο της ως καταλύτης για την οικονομική ανάκτηση του νησιού. Η λήψη αποφάσεων για επένδυση έργων που θα προσέλκυε μεγάλη μάζα τουριστών ήταν η πιο δραστική και ασφαλής επιλογή για την ανάκαμψη της

οικονομίας (Farmaki, 2015). Η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας δεν λειτουργούσε υπό την έννοια της βιωσιμότητας. Υπήρχε άγνοια ως προς την υιοθέτηση πολιτικών βιωσιμότητας και της σημασίας τους. Για το λόγο αυτό απέτυχε η εφαρμογή του βιώσιμου τουρισμού, η οποία θα συνέβαλε στην καλύτερη διαχείριση αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού αλλά και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του προορισμού (Farmaki, Altinay, Botterill, Hilke, 2014).

Η σημαντική συμβολή του τουρισμού στην οικονομία και η ηγεμονική του αξία υποδηλώνει την άμεση συσχέτιση του με την πολιτική. Η διαμόρφωση πολιτικών του τουρισμού εξαρτώνται από την οικονομική δομή του κράτους αλλά και τις πολιτικές ιδεολογίες του. Εάν το κράτος δέχεται σημαντικά οικονομικά αποτελέσματα, τότε θα συνεχίσει να ακολουθεί τις πολιτικές τουρισμού που του προσφέρουν οικονομικά οφέλη. Οι πολιτικές δυνάμεις στην Κύπρο, ως προς την πλειοψηφία τους, ήταν θετικές στην υλοποίηση υπερμεγεθών τουριστικών αναπτύξεων όπως καζίνο, μαρίνες και γήπεδα γκολφ με την απουσία σχεδιασμού ενός προγράμματος που θα υποστήριζε με βιώσιμο τρόπο αυτές τις αναπτύξεις.

Κύριος επενδυτής σε αυτές τις αναπτύξεις είναι ο ιδιωτικός τομέας, ο οποίος αποδίδει ευθύνες στην κυβέρνηση για την απουσία υποδομών και κινήτρων για την ανάπτυξη και την εκμετάλλευση βιώσιμης ενέργειας, καθώς η Κύπρος υποφέρει από την έλλειψη φυσικών πηγών, από το φαινόμενο της αστυφιλίας και την έλλειψη της περιβαλλοντικής συνείδησης ως μέρος της κουλτούρας της, την γνώση και την εκπαίδευση που αφορούν πρακτικές υπευθυνότητας (Farmaki, Altinay, Botterill, Hilke, 2014).

5.2 Η Τουριστική Εικόνα της Κύπρου

Η περίπτωση της Κύπρου ανήκει στους Ώριμους Προορισμούς, βρισκόμενη στο στάδιο της Μετα-στασιμότητας όπου ενώ υπάρχει μέγιστος αριθμός επισκεπτών, η τουριστική της εικόνα χρειάζεται βελτίωση έτσι ώστε να προσελκύσει νέους τουρίστες, αλλά και μέτρα ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω αρνητικές επιπτώσεις κυρίως στο περιβάλλον. Έρευνα η οποία διεξάχθηκε το 2013 από την εταιρία Pwc και το Travel Foundation έδειξε ότι η επίδραση του τουρισμού είναι θετική με σημαντικά οφέλη στην οικονομία και την κοινωνία, στον τομέα απασχόλησης των πολιτών, αλλά με περιβαλλοντική επιβάρυνση σε σημαντικό βαθμό λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα αέρια του θερμοκηπίου που

προκαλούνται κυρίως από τις αεροπορικές πτήσεις από και προς την Κύπρο. Ως νησί, αυτό αποτελεί ένα από τα κυριότερα ζητήματα που βέβαια δύσκολα μπορεί να αποφευχθεί. «Ο φόβος των οικονομικών επιπτώσεων ωθεί πολλούς ώριμους προορισμούς να διατηρούν στρατηγικές αύξησης των αφίξεων παρά ρύθμισης, ενός βέλτιστου ανώτατου ορίου στην τουριστική ζήτηση» (Σαραντάκου, 2010: 358). Η έρευνα διενεργήθηκε μεταξύ και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, περιλαμβάνοντας την Κύπρο ως ώριμο τουριστικό προορισμό με παράδοση στον τομέα και με σημαντικό τμήμα των εσόδων της οικονομίας να προέρχεται από αυτόν (Μιχαλάρου, 2015).

Η Κύπρος, ανήκει στην κατηγορία sun-sea-sand προορισμού με μεγάλη απήχηση στον μαζικό τουρισμό ή αλλιώς μπλε τουρισμό (Ashworth, 2004). Ο νησιώτικος χαρακτήρας του προορισμού αποτελεί πλεονέκτημα και μειονέκτημα ταυτόχρονα. Τα φυσικά και κλιματικά χαρακτηριστικά του νησιού και η παράδοση του δελεάζουν ένα αυξημένο αριθμό επισκεπτών, ενώ ταυτόχρονα η απόσταση δυσχεραίνει τη δημιουργία τουριστικών πακέτων και δικτύων σε σχέση με άλλους προορισμούς, στοιχείο το οποίο αποτελεί πρόκληση για την ελκυστικότητα του (Sharpley, 2001). Ως νησί, επίσης, αντιμετωπίζει και το πρόβλημα της εποχικότητας, με τον τουρισμό να σημαίνεται αποκλειστικά τους μήνες Μάιο με Οκτώβριο και τους υπόλοιπους μήνες η τουριστική άφιξη να μειώνεται ραγδαία. Η μόνη τουριστική άφιξη την υπόλοιπη διάρκεια του χρόνου παρατηρείται από ηλικιωμένους επισκέπτες, με κυρίως καταγωγή από Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Ρωσία, λόγω του ήπιου κλίματος τον χειμώνα σχετικά με άλλες χώρες (Pwc, 2014). Η πόλη που παρατηρείται να έχει περισσότερη ζήτηση τους χειμερινούς μήνες στην Κύπρο είναι η Πάφος, καθώς διαθέτει από τα πιο σημαντικά πολιτιστικά αξιοθέατα στο νησί και παραδοσιακά, αποτελεί ένα οικογενειακό θέρετρο (Sharpley, 2001).

5.3 Στοιχεία Αφίξεων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα στοιχεία ταξιδιωτικών αφίξεων από το 1980 μέχρι και το 2016 από την Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου. Ο αριθμός που δηλώνει καθαρά την προσέλευση τουριστών είναι εκεί όπου αναγράφεται η κατηγορία «Επισκέπτες»

Πίνακας 5 - Στοιχεία αφίξεων (1980 - 2016)

	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ														
Αφίξεις	528,288	1,075,386	1,933,583	2,685,321	2,512,270	2,646,363	2,871,042	3,142,293	3,534,880	3,554,314	3,263,822	3,182,929	3,381,159	3,620,235
Αναχωρήσεις	526,586	1,080,214	1,906,165	2,681,438	2,509,473	2,647,289	2,870,465	3,145,956	3,528,983	3,558,873	3,243,742	3,174,752	3,385,060	3,621,908
ΑΦΙΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ														
• ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	403,420	921,572	1,675,856	2,253,400	2,088,526	2,193,532	2,356,949	2,577,541	2,912,300	2,840,646	2,495,262	2,416,253	2,477,544	2,656,703
ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ (ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ)	348,530	769,727	1,561,479	2,100,000	1,950,000	2,088,000	2,222,706	2,434,285	2,686,205	2,696,732	2,418,238	2,303,247	2,349,012	2,470,063
ΗΜΕΡΗΣΙΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	54,890	151,845	114,377	153,400	138,526	105,532	134,243	143,256	226,095	143,914	77,024	113,006	128,532	186,640
Λιμάνια	50,045	107,965	75,686	93,400	86,526	94,532	114,229	126,164	209,579	124,871	63,943	96,933	120,860	178,085
Αεροδρόμια	4,845	43,880	38,691	60,000	52,000	11,000	20,014	17,092	16,516	19,043	13,081	16,073	7,672	8,555
Διερχόμενοι μέσω Κύπρου από την κρίση στο Λίβανο
• ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΚΥΠΡΟΥ	121,638	151,204	234,678	360,000	364,700	422,000	484,082	540,396	587,622	684,197	744,167	737,309	859,454	913,820
• ΆΛΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ (Μετανάστες, Προσωρινοί Εργάτες κ.λ.π.)	3,230	2,610	23,049	71,921	59,044	30,831	30,011	24,356	34,958	29,471	24,393	29,367	44,161	49,712

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ											
Αφίξεις	3,656,480	3,795,326	3,873,999	3,571,532	3,745,261	3,881,241	3,872,292	3,773,192	3,827,853	3,937,767	4,590,878
Αναχωρήσεις	3,663,909	3,777,448	3,859,527	3,564,996	3,731,684	3,876,548	3,883,996	3,808,267	3,829,171	3,924,405	4,569,733
ΑΦΙΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ											
• ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	2,683,011	2,671,333	2,630,545	2,369,980	2,450,433	2,625,914	2,634,772	2,626,163	2,588,385	2,780,321	3,286,189
ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ (ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ)	2,400,924	2,416,081	2,403,750	2,141,193	2,172,998	2,392,228	2,464,908	2,405,390	2,441,239	2,659,405	3,186,531
ΗΜΕΡΗΣΙΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	282,087	255,252	226,795	228,787	277,435	233,686	169,864 ¹	220,773 ²	147,146	120,916	99,658
Λιμάνια	221,107	246,917	221,544	225,129	271,666	216,396	162,899	206,598	135,379	108,011	85,016
Αεροδρόμια	7,145	8,335	5,251	3,658	5,769	17,290	6,965 ¹	14,175 ²	11,767	12,905	14,642
Διερχόμενοι μέσω Κύπρου από την κρίση στο Λίβανο	53,835
• ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΚΥΠΡΟΥ	932,116	1,080,512	1,209,802	1,172,268	1,246,378	1,208,899	1,194,053	1,115,226	1,208,792	1,118,877	1,267,894
• ΆΛΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ (Μετανάστες, Προσωρινοί Εργάτες κ.λ.π.)	41,353	43,481	33,652	29,284	48,449	46,428	43,467 ¹	31,803 ²	30,676	38,569	36,795

Πηγή: ΥΣΤΑΤ, 2017

5.4 Πολιτικές Διαχείρισης Ώριμων Τουριστικών Προορισμών - Η περίπτωση της Κύπρου

Ως στρατηγική λύσης του προβλήματος ενός Ώριμου Προορισμού συστήνεται η υιοθέτηση μέτρων ενός βιώσιμου τουριστικού μοντέλου ανάπτυξης το οποίο περιλαμβάνει δράσεις αστικής και πολιτιστικής αναγέννησης. Η Κύπρος, πέρα από το δεδομένο μοντέλο του sun-

sea-sand προορισμού στο οποίο ανήκει, θα πρέπει να ενεργήσει έτσι ώστε η φυσιογνωμία του νησιού και η τουριστική του εικόνα να επέλθει σε μια ισορροπία αποκλείοντας όσο το δυνατό περισσότερο δυσμενείς επιπτώσεις στη κοινωνία και το περιβάλλον και συνάμα να προσφέρει κίνητρα ώστε να ελκύει νέους επισκέπτες. Σε καμία περίπτωση δεν συστήνεται η αποστασιοποίηση από τον μαζικό τουρισμό καθώς είναι αυτή η μορφή τουρισμού που συνεισφέρει το μεγαλύτερο ποσοστό στην οικονομία. Αυτό που είναι θεμιτό είναι μέτρα τα οποία θα οδηγήσουν το νησί σε ένα ελκυστικό προορισμό που ανταποκρίνεται στα κίνητρα του σύγχρονου επισκέπτη (Σαραντάκου, 2010).

Στα πλαίσια της αναγέννησης ενός προορισμού, ο πολιτισμός έχει σημαντικό ρόλο. Η χρήση του πολιτισμού ως στρατηγική αναγέννησης προϋποθέτει την ξανά-ανακάλυψη της κληρονομιάς μιας περιοχής την οποία θα «εκμεταλλευτεί» για να την προωθήσει στον τουρισμό (Ashworth, 2004). Για τον Πολιτιστικό Τουρισμό, λοιπόν, η προβολή, η ερμηνεία και η παρουσίαση των πολιτιστικών πόρων μιας περιοχής είναι κρίσιμη και για αυτό επιβάλλεται να δοθεί η πρέπον σημασία (Icomos, 1988 στο Σαραντάκου, 2010).

Η έννοια της «βιώσιμης αναγέννησης των ώριμων προορισμών» συγκροτείται ως «η διαδικασία της ποιοτικής αλλαγής μιας τουριστικής περιοχής, που έχει επιδείξει συμπτώματα οικονομικής, περιβαλλοντικής ή/και κοινωνικής πτώσης, η οποία στηρίζεται σε ένα ολιστικό και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, περιλαμβάνει την απαραίτητη συμμετοχή των τοπικών φορέων, υιοθετεί τα κατάλληλα θεσμικά και νομικά πλαίσια και τα προγραμματικά και διαχειριστικά εργαλεία, ώστε να επιτύχει την ανάπτυξη που βασίζεται στην ισορροπία μεταξύ της οικονομικής βιωσιμότητας του τουρισμού, της διατήρησης των υφιστάμενων φυσικών και πολιτιστικών πόρων και της κοινωνικής δικαιοσύνης» (Σαραντάκου, 2010: 333).

Για την επιτυχή αναγέννηση μιας περιοχής είναι απαραίτητη η εφαρμογή πολιτικών και προσεγγίσεων στα πλαίσια της βιωσιμότητας και της αναβάθμισης της ποιότητας του προορισμού. Αρχικά, η προστασία και η ανάδειξη περιβάλλοντος και κληρονομιάς είναι το κύριο ζητούμενο για κάθε προορισμό όπου θα στηρίζεται σε μέτρα βελτίωσης φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος για τη γενικότερη αναβάθμιση του περιβάλλοντος, της τουριστικής στέγασης και των υφιστάμενων υπηρεσιών και εγκαταστάσεων. Καθώς είναι επιθυμητή η αύξηση του βαθμού ζήτησης του προορισμού από νέο σύνολο επισκεπτών, η παροχή τέτοιων κινήτρων είναι απαραίτητη για την προώθηση της νέας τουριστικής του εικόνας (Σαραντάκου, 2010).

Η τουριστική εικόνα θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα σύγχρονα τουριστικά πρότυπα, η οποία εξαρτάται από τις μεταβολές ζήτησης αλλά και από τους φορείς διαχείρισης της. Στην Κύπρο μέχρι πρόσφατα, ενώ αυτό φαίνεται να αλλάζει τα τελευταία χρόνια, υπήρχε μια αδυναμία εκ μέρους ενδογενών παραγόντων στην αναζωογόνηση του τουριστικού προϊόντος. Ενώ το νησί διαθέτει την κύρια ύλη για ανάδειξη του προϊόντος, η πολιτική τουριστικής ανάπτυξης δεν προωθούσε με κατάλληλο τρόπο τον προορισμό για παροχή νέων προϊόντων με ποιότητα και ελκυστικότητα. Ένα δυνατό στοιχείο του νησιού είναι τα παραδοσιακά του προϊόντα, ενώ οι πρακτικές εμπλουτισμού και ανάδειξης τους θα προτάξουν τη μοναδικότητα του τόπου και θα τον κάνουν ανταγωνιστικό. Ακόμη, μέσω της προσέγγισης αυτής προσφέρεται η ανάπτυξη παραδοσιακών δραστηριοτήτων η οποία συνδέεται άμεσα με τον τουρισμό, στα πλαίσια των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, οινοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός) (Σαραντάκου, 2010).

Στα πλαίσια της βιωσιμότητας κρίνεται αναγκαία η βελτίωση ποιότητας ζωής τόσο για τους κατοίκους του προορισμού όσο και για τους επισκέπτες του. Σε περιοχές αυξημένου τουρισμού, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, τα σημεία που χρήζουν βελτίωση όπως η προσπελασιμότητα και κινητικότητα αλλά και η μείωση της ρύπανσης (οχλαγωγία) θα δώσουν μια επιβεβαίωση στην εικόνα του προορισμού ως μέρος για ικανοποίηση και της πιο απαιτητικής αγοράς. Ένα άλλο στοιχείο βελτίωσης στον τουριστικό τομέα είναι αυτό της απασχόλησης, όπου η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού για βελτίωση της επικοινωνίας με τους επισκέπτες και την ποιότητα υποδοχής που προσφέρουν να είναι εξαιρετικά κρίσιμο σημείο. Η εικόνα που δίνεται προς τα έξω από τους επισκέπτες (word of mouth) είναι πολύ καθοριστική για την μελλοντική απήχηση του κοινού. Ένα σημαντικό μέτρο που θα πρέπει να υιοθετήσει ο προορισμός είναι η χρήση νέων τεχνολογιών από τις τοπικές επιχειρήσεις, ως προσέγγιση μάρκετινγκ, που θα επιτρέψει την επικοινωνία με την αληθινή εικόνα του προορισμού (Σαραντάκου, 2010).

Γενικότερα, «η πρόβλεψη των μελλοντικών τάσεων, η οποία έχει αναγνωρισθεί ως ουσιαστικός παράγοντας για την αναζωογόνηση των ώριμων προορισμών» (Butler, 1980: 9), συν την ταυτόχρονη έρευνα για τα κίνητρα των επισκεπτών είναι βασικά στοιχεία προϋπόθεσης για την επίτευξη μιας ανοδικής πορείας ενός ώριμου προορισμού.

5.5 Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη στην Κύπρο

5.5.1 Η σημασία της βιωσιμότητας και οι προκλήσεις της

Η βιωσιμότητα στην τουριστική βιομηχανία αποτελεί σκοπό για τον τουριστικό σχεδιασμό (Frey and George, 2010; στο Farmaki, Constanti, Yiasemi, Karis, 2014). Η σημαντικότητα της εφαρμογής του βιώσιμου τουρισμού εναπόκειται στην καλύτερη διαχείριση αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού. Ο βιώσιμος τουρισμός αποδίδει σημαντικά οφέλη στην ανταγωνιστικότητα του προορισμού, στην διατήρηση της παραδοσιακής κουλτούρας και στην προστασία φυσικών πηγών (Farrell, 1992; Hunter, 1997; Ko, 2005; στο Farmaki, Constanti, Yiasemi, Karis, 2014).

Οι αρχές για τον βιώσιμο τουρισμό αποτελούν πρόκληση για κάποιο προορισμό ο οποίος παραδοσιακά απευθυνόταν μέχρι τώρα στον μαζικό τουρισμό όπου η τουριστική ανάπτυξη κατευθυνόταν με βάση πολιτικό ή/και οικονομικό ενδιαφέρον. Για την επίτευξη μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης απαιτείται μια αποτελεσματική κυβερνητική διαδικασία για την πραγμάτωση βιώσιμων στόχων (Bramwell and Lane, 2011; στο Farmaki, 2015).

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε μεσογειακούς προορισμούς και νησιά, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί εύθραυστα για το οικο-περιβάλλον τους, έχει αναγνωριστεί αναγκαία σε πρακτικό επίπεδο. Η εφαρμογή της έννοιας της «βιωσιμότητας» στο τουριστικό σχεδιασμό ενός νησιού αποδίδει οφέλη όπως, η ενίσχυση της αυτάρκειας του προορισμού, η επέκταση της εποχικότητας, η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των τοπικών πληθυσμών, η αναβάθμιση του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του.

Η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού είναι μια διαδικασία αλλαγών που απαιτεί ισορροπία μεταξύ της εκμετάλλευσης των πόρων, της κατεύθυνσης των επενδύσεων και των θεσμικών αλλαγών, ενώ συνδέεται εγγενώς με την έννοια της διακυβέρνησης ως μέσο εφαρμογής κατάλληλων θεσμικών ρυθμίσεων. Η κυβέρνηση κατευθύνει τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας αφού είναι υπεύθυνη για την κατανομή των πόρων, ενώ κατέχει ένα σετ από κανονισμούς και μηχανισμούς για την δημιουργία πολιτικής περιλαμβάνοντας όλους τους σχετικούς οργανισμούς και όλα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα (stakeholders). «Η ορθή διακυβέρνηση στοχεύει στη βέλτιστη αξιοποίηση του τουριστικού χώρου, των πόρων, του ανθρώπινου κεφαλαίου, των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών με βιώσιμο τρόπο και θεωρείται ότι αποδίδει λιγότερες συγκρούσεις, μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη λήψη

αποφάσεων, καινοτομία και ενδυνάμωση των παραγόντων (Richie&Crouch, 2003; στο Farmaki, 2015).

Όσον αφορά την περίπτωση της Κύπρου, υπήρχε αδυναμία στην διείσδυση της έννοιας της βιωσιμότητας στην κυπριακή κοινωνία, λόγω της ανεξέλεγκτης ανόδου στην τουριστική της ζήτηση ως μαζικός προορισμός. Κύριος παράγοντας αποτυχίας της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στο νησί, ήταν η έλλειψη συνείδησης της σημαντικότητας και των οφελών της «βιωσιμότητας» στη δημιουργία πολιτικής εκ μέρους του δημόσιου τομέα. Οι κύριες προκλήσεις που αντιμετώπισε η εφαρμογή της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης στο νησί είναι:

- Η έλλειψη ενημέρωσης για την «βιωσιμότητα» και η κατανόηση του σκεπτικού της εμπόδισε τη διαδικασία εφαρμογής της
- Η έλλειψη κυβερνητικής υποστήριξης προς βιώσιμες τουριστικές πρωτοβουλίες
- Μη επαρκής συντονισμός δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το βιώσιμο τουρισμό
- Η αναποτελεσματική διακυβέρνηση στον τρόπο διαχείρισης του θέματος
- Μη επαρκής συνεργασία και συντονισμός μεταξύ παραγόντων σε όλα τα επίπεδα για την επιτυχή εφαρμογή της «βιωσιμότητας»
- Η περιθωριοποίηση συγκεκριμένων ομάδων από τον τουριστικό σχεδιασμό (π.χ ΜΚΟ)

(Farmaki, Altinay, Yasarata, 2016).

5.5.2 Δημόσιος Φορέας και Ιδιωτική Επένδυση στον Τουρισμό

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού (ΚΟΤ) είναι ένα ημι-κυβερνητικό τμήμα εμπλεκόμενο με τον τουρισμό και είναι υπεύθυνο για τον τουριστικό σχεδιασμό, την ανάπτυξη και προώθηση των προϊόντων, την παροχή αδειοδότησης διαμονής και το μάρκετινγκ που αφορούν τον τουρισμό. Παρόλα αυτά, ο ΚΟΤ δεν έχει εξουσία στην διαμόρφωση τουριστικής πολιτικής, εκτός από τον έμμεσο τρόπο που μπορούν να διαμορφώσουν ή να επηρεάσουν την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη μέσω διαδικασίας υποβολής προτάσεων, πολιτικών και κανονισμών προς το αρμόδιο Υπουργείο παρά τη ρητή εντολή του οργανισμού να είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή του βιώσιμου τουρισμού.

Αν και ο δημόσιος τομέας έχει τον επικρατέστερο ρόλο, ο τουρισμός στην Κύπρο είναι σε ψηλά επίπεδα εξαρτώμενος από την ιδιωτική επένδυση. Ο ιδιωτικός τομέας λειτουργεί ως καταλύτης στην ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας και έχει παρατηρηθεί η άμεση επίδραση του, όσον αφορά τον προγραμματισμό τουρισμού ιδιαίτερα μετά την οικονομική

κρίση του 2013. Έχει εξουσία χωρίς κατ' ανάγκη να λαμβάνει αποφάσεις στις πολιτικές τουρισμού αλλά λειτουργεί ενεργά στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων τουριστικών πολιτικών. Παρόλα αυτά, η κυβέρνηση έχει την τελική απόφαση όσον αφορά τις πολιτικές του τουρισμού.

Τόσο το Ινστιτούτο για τον Αειφόρο Τουρισμό της Κύπρου (CSTI – Cyprus Sustainable Tourism Initiative), το οποίο μπορεί να μην έχει τη δύναμη για λήψη αποφάσεων αλλά η επιρροή του στην τουριστική ανάπτυξη έχει αυξηθεί λόγω της ένταξης της Κύπρου στην Ευρώπη, όσο και η προσπάθεια των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και των περιφερειακών τουριστικών οργανισμών (RTOs – Rural Tourism Organizations) για προσέγγιση ξενοδόχων, κοινοβουλίου και τουριστικών οργανισμών είναι σημαντική για τη λειτουργία τους ως δίκτυα προώθησης βιώσιμου τουρισμού (Farmaki, Altinay, Botteril, Hilke, 2014).

Τα RTOs λειτουργούν ως εργαλεία προσέγγισης της βιώσιμης ανάπτυξης, όμως πρακτικά είναι μειωμένη η ικανότητα τους για εφαρμογή πρακτικών που θα ωφελήσουν την τοπική κοινότητα. Η ενεργός δράση τους είναι αισθητή αλλά χωρίς ιδιαίτερη υποστήριξη από το κράτος. Τα μέλη των RTOs θεωρούν αναγκαία τη συμμετοχή και τη συνεργασία όλων για την υιοθέτηση βιώσιμου τουρισμού (ΚΟΤ, κυβέρνηση και τοπική κοινωνία).

Η έλλειψη ιδιωτικής χρηματοδότησης των RTOs και η έλλειψη επιχειρηματικότητας και κεφαλαίου αναγκάζει τα μέλη τους να προσφύγουν στην αναζήτηση ξένων επενδυτών από τους οποίους και εξαρτώνται οικονομικά σε κάποιο βαθμό. Όμως, το ενδιαφέρον από ιδιώτες είναι μειωμένο και παράλληλα υπάρχει η απροθυμία των ενδιαφερόμενων ατόμων να γίνουν μέλη στα RTOs.

Η επιρροή ιδιωτών σε θέματα δημιουργίας και εφαρμογής πολιτικών ανησυχεί μέλη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Οι ΜΚΟ υποστηρίζουν ότι οι επιχειρηματίες και άλλοι επενδυτές θέλουν να έχουν οφέλη και κέρδος για να ενισχύσουν οικονομικά κάποιες πρακτικές ανάπτυξης, ενώ δεν τους ενδιαφέρει τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη του τουρισμού, σύμφωνα με δήλωση ατόμου από Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Farmaki, 2015).

5.6 Οι δυνατότητες εξέλιξης του τουρισμού στο νησί

Παρά την μέγιστη ανάγκη για υιοθέτηση του βιώσιμου τουρισμού μέσω των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού και τις φιλότιμες προσπάθειες των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και άλλων οργανισμών τουρισμού, η Κύπρος αντιμετωπίζει αρκετές προκλήσεις για να κατονομαστεί ως ένας εναλλακτικός προορισμός. Προκλήσεις όπως

αναφέρθηκαν και παραπάνω που αφορούν την αποδοχή και εφαρμογή της έννοιας της βιωσιμότητας σε στρατηγικές τουρισμού στέκονται εμπόδιο στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Ενώ ως νησί κατέχει τις πρώτες ύλες και όλα τα εφόδια για να αναπτυχθούν οι διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, το επιθυμητό επίπεδο απέχει αρκετά από την υπάρχουσα κατάσταση.

5.6.1 Ο Αγροτουρισμός στην Κύπρο – Δυνατότητες και Προοπτικές

Σε προορισμούς όπου ο τουρισμός έχει συσσωρευτεί σε παραλιακές περιοχές, η αγροτική τουριστική ανάπτυξη έχει θεωρηθεί ως μέσο διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος. Ο αγροτικός τουρισμός υπήρχε στην Κύπρο από τη δεκαετία του '60, όμως μετά τις αρνητικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού τη δεκαετία του '90, ήταν αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός της τουριστικής ανάπτυξης σε αγροτικές περιοχές. Έτσι, το προσφερόμενο προϊόν (του sun&sea προορισμού) θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί, αλλά και να επιτευχθούν οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του αγροτουρισμού.

Η αγροτική τουριστική ανάπτυξη λειτουργεί ως μέσο προώθησης της παραδοσιακής κουλτούρας ενώ ταυτόχρονα συμβάλει στην επέκταση της τουριστικής σεζόν δίνοντας έτσι κάποια λύση στο πρόβλημα της εποχικότητας για τους μαζικούς προορισμούς (Farmaki, 2016).

Ο αγροτικός τουρισμός έχει ευρέως αναγνωριστεί σε νησιώτικους προορισμούς ως θεραπεία για τον μαζικό τουρισμό, αναδεικνυόμενος ως ξεχωριστός κλάδος και μορφή τουρισμού παρέχοντας πολλαπλά οφέλη στον προορισμό. Κάποια από τα βασικά οφέλη είναι οι επιπλέον ευκαιρίες εργοδότησης, ο εκ νέου πληθυσμός σε αγροτικές περιοχές, η κοινωνική ανάπτυξη μέσω δημόσιων εγκαταστάσεων και βελτίωσης υπηρεσιών, η αναζωογόνηση των τοπικών προϊόντων, εθίμων και παραδοσιακής κουλτούρας, η προώθηση τοπικών προϊόντων και σαφώς η προστασία της φύσης και του περιβάλλοντος καθώς αποτελεί μια ήπια μορφή τουρισμού που ελλοχεύει στο βιώσιμο τουρισμό (Farmaki, 2014).

Παρά τη θετική συμβολή του αγροτικού τουρισμού υπάρχουν βεβαίως και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει, οι οποίες είναι ο ανταγωνισμός μεταξύ των αγροτικών κοινοτήτων και η έλλειψη συνεργασίας, η ελάχιστη οικονομική συνεισφορά συγκριτικά με τα υψηλά απαιτούμενα αναπτυξιακά κεφάλαια, τα εποχιακά κέρδη και ο περιορισμός στην εργοδότηση, η έλλειψη κυβερνητικής υποστήριξης και τα χαμηλά επίπεδα ικανοποίησης των τουριστών λόγω του φτωχού μάρκετινγκ και της έλλειψης επιχειρηματικότητας.

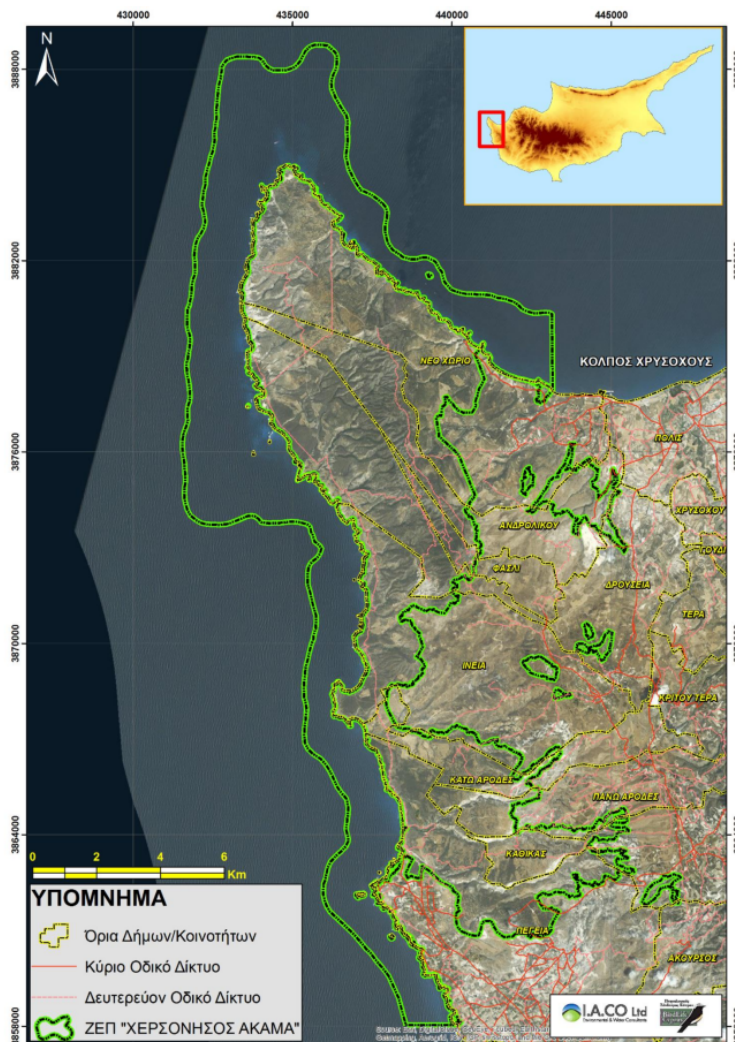
Υπάρχει η ένδειξη ανάγκης για την τουριστική επιχειρηματικότητα να καλύψει τις απαιτήσεις των τουριστών, καθώς η ικανοποίηση τους συνδέεται με την τουριστική βιομηχανία και τις στρατηγικές μάρκετινγκ που αυτή υιοθετεί. Η αδυναμία στις εγκαταστάσεις και στις τιμές των προϊόντων είναι μια βασική πρόκληση του νησιού για την ικανοποίηση των επισκεπτών του. Η ικανοποίηση των τουριστών υπολογίζεται από την ποιότητα υπηρεσιών που τους προσφέρεται, από την εικόνα που σχηματίζουν μετά από κάθε τους επίσκεψη, την εμπειρία που αποκόμισαν, από την πιθανότητα να επισκεφθούν και πάλι τον προορισμό και το ενδεχόμενο να προτείνουν τον προορισμό που επισκέφθηκαν σε άλλα άτομα (Farmaki, 2014).

Κεφάλαιο 6

Η Χερσόνησος του Ακάμα (Μελέτη Περίπτωσης)

6.1 Η Γεωγραφική Θέση

Η Χερσόνησος του Ακάμα βρίσκεται στο δυτικότερο σημείο της Κύπρου, στην Επαρχία Πάφου και καλύπτει συνολική έκταση (Τόπος Κοινοτικής Σημασίας & Ζώνη Ειδικής Προστασίας) 18 082 ha (56.58% χερσαία περιοχή και 43.42% θαλάσσια περιοχή). Το χερσαίο τμήμα καλύπτει μια περιοχή 10.231 ha, εκ των οποίων 7.155 ha, βάσει στοιχείων του Τμήματος Δασών, είναι κρατική δασική γη και κηρυγμένη ως Κρατικό Δάσος (το Δάσος του Ακάμα(5.809 ha), το Δάσος της Πέγειας(1.359,7 ha) και το Δάσος Μελέτη (18,7ha).

Σχήμα 6.1-1 Χάρτης Προσανατολισμού της περιοχής ΖΕΠ «Χερσόνησος Ακάμα»

6.2 Μορφολογικά Χαρακτηριστικά

Η τοπογραφία της περιοχής χαρακτηρίζεται από επίπεδες μέχρι έντονες κλίσεις, με κορυφογραμμή που ακολουθεί έναν άξονα από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά στην οποία κατεύθυνση παρουσιάζεται αυξητική υψομετρική τάση, με μέγιστο υψόμετρο τα 669m στην περιοχή του χωριού Ίννια. Στα τοπογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής συμπεριλαμβάνονται ένα οροπέδιο, μικρές πεδιάδες, μικρά ρυάκια, βαθιές στενές κοιλάδες, σπήλαια, φαράγγια, αμμώδεις παραλίες, βραχώδεις ακτές και μικρά νησάκια. Η βλάστηση αποτελείται κυρίως από θαμνώδη συστήματα, δασικές εκτάσεις και παραδοσιακές καλλιέργειες (κυρίως σιτηρά με κάποιες εκτάσεις από ελιές και χαρουπόδεντρα).

6.3 Περιοχή Προστασίας Natura2000

Η χερσόνησος του Ακάμα υπάγεται σε Ευρωπαϊκό Καθεστώς Προστασίας ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (SCI) Natura2000:CY4000010 και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (SPA – Special Protection Area) Natura2000:CY4000023 σύμφωνα με την οδηγία 79/409/ΕΟΚ. Το μεγαλύτερο μέρος του χερσαίου τμήματος της χερσονήσου (10.231 ha) που υπάγεται στο καθεστώς Natura2000 αποτελούν ζώνες προστασίας με έκταση 9.778 εκτάρια, που απαρτίζει συνολικά το 95,7% των Πολεοδομικών Ζωνών.

Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 είναι ένα ευρύ ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων φυσικών περιοχών για είδη χλωρίδας, πανίδας, πτηνών και οικοτόπων. Αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας και έχει ως στόχο του την προστασία και διαχείριση ευάλωτων ειδών και οικοτόπων σε όλη τη φυσική τους περιοχή εξάπλωσης ανά την Ευρώπη, άσχετα από τα εθνικά ή πολιτικά σύνορα.

Το δίκτυο Natura 2000 δεν απαγορεύει τις δραστηριότητες, εντός των ορίων του, αφού διέπεται από τη φιλοσοφία ότι ο άνθρωπος πρέπει να συνυπάρχει με τη φύση. Θα πρέπει όμως γενικά στις περιοχές αυτές να αποφεύγονται τα έργα και οι δραστηριότητες, που αναμένεται να επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στα σπάνια είδη και τους οικοτόπους, για να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική κατάσταση διατήρησής τους (Τμήμα Περιβάλλοντος Κυπριακής Δημοκρατίας).

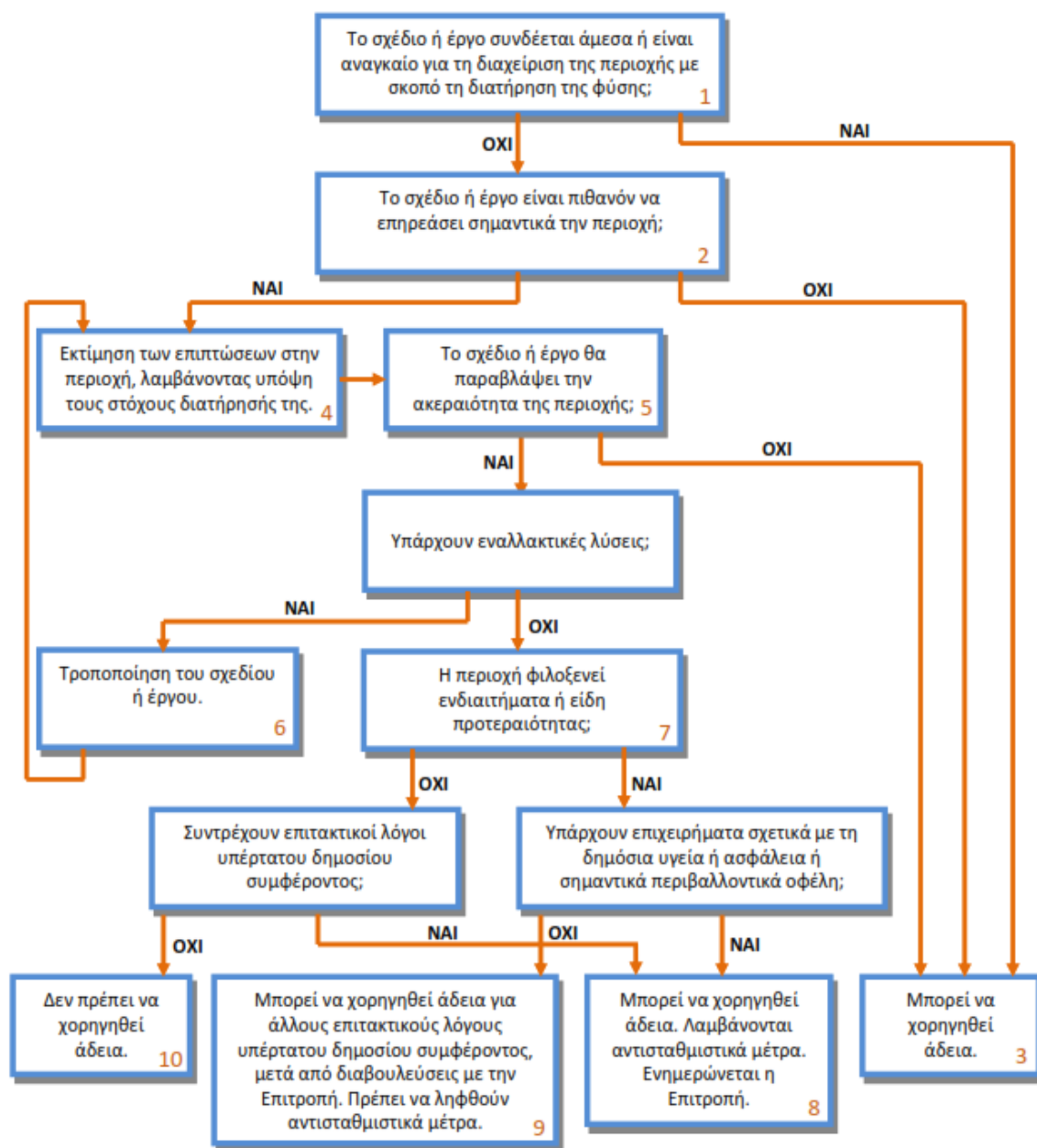
Βάσει των προνοιών της Δήλωσης Πολιτικής, στις "Ακτές και Περιοχές Προστασίας της Φύσης" απαιτείται απόλυτη προστασία και δεν επιτρέπεται ανάπτυξη. Ακόμα και παραδοσιακές εργασίες στον τομέα της γεωργίας και της δασοπονίας δεν θα πρέπει να επηρεάζουν την ισορροπία των τοπικών οικοσυστημάτων ή τη μορφολογία και τη φυσιογνωμία της περιοχής (Διαχειριστικό Σχέδιο για την περιοχή του Δικτύου Natura2000 «Χερσόνησος Ακάμα», Τμήμα Περιβάλλοντος, 2016).

6.3.1 Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης των έργων που δύναται να επηρεάσουν την περιοχή

Κατά τη διαδικασία εξέτασης προτεινόμενων έργων ή σχεδίων που εμπίπτουν ή γειτνιάζουν με περιοχές του Δικτύου Natura 2000 και δύναται να επηρεάζουν τα είδη ή/και τους οικοτόπους προτεραιότητας των περιοχών αυτών, η ευρωπαϊκή και η εθνική νομοθεσία απαιτούν όπως οι επιπτώσεις αυτές αξιολογηθούν δεόντως. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Άρθρο 6, παρ.3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, "κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθ' εαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη". Στα πλαίσια αυτά για κάθε προτεινόμενο έργο εντός ή πλησίον περιοχής NATURA 2000, θα πρέπει να εκπονείται μελέτη Δέουσας Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον που πιθανώς να προκύπτουν από την κατασκευή και λειτουργία του έργου. Η Δέουσα Εκτίμηση Επιπτώσεων εφαρμόζει την αρχή της προφύλαξης.

Αν ένα προτεινόμενο έργο συνδέεται άμεσα ή είναι αναγκαίο για τη διαχείριση μιας περιοχής ή δεν επηρεάζει σημαντικά την περιοχή, τότε μπορεί να χορηγηθεί περιβαλλοντική έγκριση για την υλοποίηση του. Αν όμως δεν ισχύει καμιά από τις δύο προϋποθέσεις, τότε απαιτείται εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στην περιοχή λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους διατήρησης. Αν από την εκτίμηση των επιπτώσεων κριθεί ότι το έργο δεν αναμένεται να παραβιάσει την ακεραιότητα της περιοχής Natura 2000, τότε και πάλι μπορεί να χορηγηθεί περιβαλλοντική έγκριση για την υλοποίηση του. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να

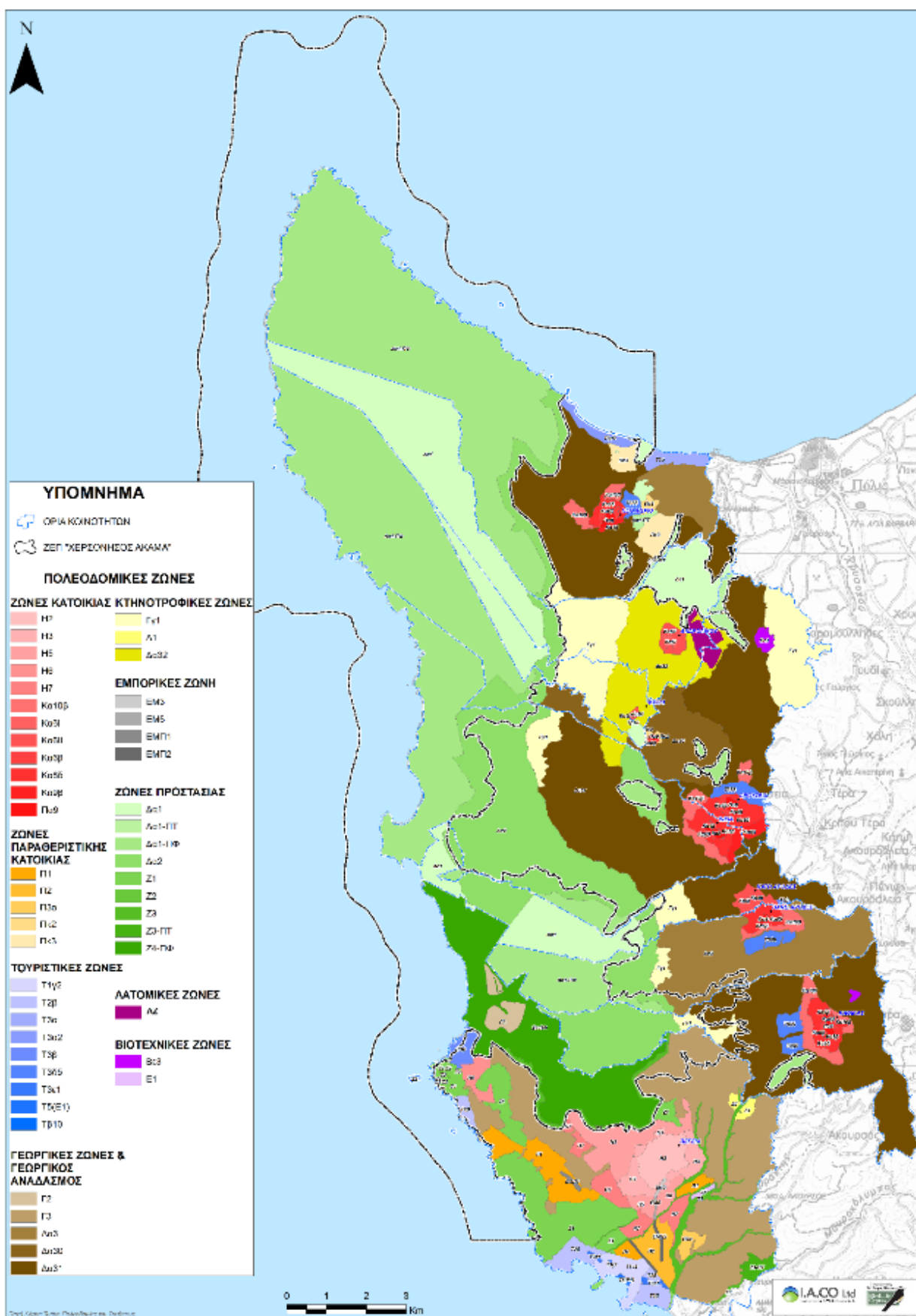
διερευνηθούν πιθανές εναλλακτικές λύσεις στο σχεδιασμό και λειτουργία του έργου, με τις οποίες θα αίρονται οι επιπτώσεις στην ακεραιότητα της περιοχής (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδα, 2016).

Σχήμα 6.3.1-1

Αναλυτική διαδικασία που ακολουθείται στη μελέτη Δέουσας Εκτίμησης Επιπτώσεων για την αξιολόγηση των επιπτώσεων που εκτιμάται ότι θα προκύψουν από την υλοποίηση ενός προτεινόμενου έργου που δύναται να επηρεάσει μια περιοχή NATURA 2000.

Πηγή: Διαχειριστικό Σχέδιο ΖΕΠ (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδα, 2016)

Σχήμα 6.3 Χάρτης Πολεοδομικών Ζωνών της περιοχής ΖΕΠ «Χερσόνησος Ακάμα»
 Πηγή: Διαχειριστικό Σχέδιο ΖΕΠ (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδα, 2016)

6.4 Η σημασία της Χερσονήσου του Ακάμα

Η οικολογική αξία της περιοχής ΖΕΠ «Χερσόνησος Ακάμα» πηγάζει από την ποικιλομορφία του τοπίου το οποίο διαμορφώθηκε βάσει της ποικιλίας στη γεωμορφολογία, στα εδάφη, στη βλάστηση, καθώς και της ιστορίας της ανθρώπινης επίδρασης- και από τη γεωγραφική της θέση στο δυτικότερο άκρο της Κύπρου. Αυτός ο συνδυασμός παραγόντων έχει οδηγήσει στην παρουσία μεγάλης βιοποικιλότητας στην περιοχή, τόσο στους οικοτόπους, όσο και στα είδη χλωρίδας και πανίδας. Η περιοχή αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα καλά διατηρημένων χερσαίων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων χαρακτηριστικών της Ανατολικής Μεσογείου (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, 2016).

6.5 Ο τουρισμός στην περιοχή

Ο τουρισμός στην ευρύτερη περιοχή ξεπερνά τις 800.000 επισκέπτες ετησίως και αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος των κοινοτήτων και ειδικότερα για το Δήμο Πέγειας και την κοινότητα του Νέου Χωριού, όπου σύμφωνα με τη Δήλωση Πολιτικής για την ύπαιθρο υπάρχει ανάπτυξη σε τουριστικές ζώνες. Η πλειονότητα των τουριστών που διαμένουν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες σε χωριά και πόλεις της επαρχίας Πάφου, επισκέπτονται την περιοχή του Ακάμα, για να θαυμάσουν την ιδιαίτερη φυσική ομορφιά του τοπίου και να απολαύσουν τα πεντακάθαρα νερά των ακτών που διαθέτει η χερσόνησος.

Αγροτουριστικές δραστηριότητες, παραδοσιακά προϊόντα, οι δρόμοι του κρασιού κλπ. προσελκύουν ακόμα παραπάνω το ενδιαφέρον και τις επισκέψεις του κόσμου. Οι τουριστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες αναψυχής στην περιοχή μελέτης αφορούν εκτός άλλων στα εξής: επίσκεψη περιοχής με σκάφη (ιδιόκτητα ή ενοικιαζόμενα), καταδύσεις, σαφάρι με μηχανοκίνητα οχήματα 4x4 και μοτοσυκλέτες, ποδηλασία, πεζοπορία, αναρρίχηση, ελεύθερο camping, παραλίες λουόμενων, κ.λπ. Μερικές από τις δραστηριότητες αυτές δεν συνάδουν με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης και καθεστώσ προστασίας της περιοχής μελέτης, αλλά λαμβάνουν χώρα λόγω έλλειψης ικανοποιητικού ελεγκτικού μηχανισμού.

Τα δημοφιλή σημεία που δέχονται το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών είναι κατά μήκος της βόρειας ακτογραμμής, τα Λουτρά της Αφροδίτης και οι παραλίες «Φοντάνα Αμορόζα» και «Χαμηλής (Blue Lagoon)» και κατά μήκος της

δυτικής ακτογραμμής, το Φαράγγι του Άβακα, οι παραλίες της Λάρας και Τοξεύτρας. Την περιοχή διασχίζουν πολλά μονοπάτια μελέτης της φύσης, καθώς και το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, τα οποία κατά τη διάρκεια του έτους δέχονται επισκέψεις από πεζοπόρους, ποδηλάτες, αλλά και από οχήματα.

Εντός της περιοχής μελέτης, δεν υπάρχουν οργανωμένες Δημοτικές ή κοινοτικές παραλίες λουόμενων. Στην περιοχή της Τοξεύτρας, υπάρχει οργανωμένη παραλία με ενοικιαζόμενες ομπρέλες και κρεβατάκια, καθώς επίσης και ένα αναψυκτήριο, παρόλο που στους κανονισμούς Αλιείας η περιοχή θεωρείται προστατευόμενη και αναφέρεται η απαγόρευση τοποθέτησης ομπρελών και κρεβατιών. Επίσης μεταξύ της Τοξεύτρας και της νότιας Λάρας, λειτουργεί παράνομα καφεστιατόριο και ένα λυόμενο αναψυκτήριο. Ακόμα ένα παράνομο καφεστιατόριο υπάρχει και στο χωματόδρομο που ενώνει την Τοξεύτρα και τη Λάρα.

Στα βόρεια παράλια, υπάρχουν παράνομες εγκαταστάσεις κατασκήνωσης με μεγάλο αριθμό τροχόσπιτων και λυόμενων κατασκευών. Στις παραλίες της Φοντάνα Αμορόζα και σε άλλους κόλπους παρατηρούνται παράνομες δραστηριότητες όπως κατασκήνωση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, παρόλο που οι πινακίδες απαγορεύουν το άναμμα φωτιάς και την κατασκήνωση, εντός του Κρατικού Δάσους (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, 2016).

Σχήμα 6.5-1 Παράνομες δραστηριότητες αναψυχής της ΖΕΠ

Πηγή: Διαχειριστικό Σχέδιο ΖΕΠ (Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, 2016)

6.6 Η υφιστάμενη κατάσταση τουριστικής ανάπτυξης

Εντός της προστατευόμενης περιοχής Νατούρα του Ακάμα, υπάρχουν υποστατικά (καφεστιατόρια και αναψυκτήρια) που λειτουργούν χωρίς πολεοδομική άδεια και περιβαλλοντική έγκριση. Επίσης, σε παραλίες οι οποίες είναι υπό καθεστώς προστασίας λόγω της βιοποικιλότητας και των προστατευόμενων ειδών στο συγκεκριμένο τοπίο, συμβαίνει η παράνομη τοποθέτηση ομπρελών και κρεβατιών κατά μήκος της παραλίας. Τα εν λόγω περιστατικά ισχύουν επειδή το αρμόδιο τμήμα που επιβάλλει την τάξη είναι υποστελεχωμένο και αδυνατεί να εφαρμόσει τη νομοθεσία. Τέτοιου είδους καταστάσεις προκαλούν αντιδράσεις αλλά ταυτόχρονα και την ανησυχία για το ενδεχόμενο ύπαρξης μεγαλύτερου τύπου αναπτύξεων αφού όπως φαίνεται η παρανομία είναι αποδεκτή.

Το 2017, το Τμήμα Πολεοδομίας ενέκρινε πολεοδομική άδεια για κατασκευή μίας ενοποιημένης ανάπτυξης μεγάλων και σύνθετων χρήσεων σε περιοχή του χωριού Πέγεια, σε μία περιοχή εξαιρετικής φυσικής καλλονής και ιδιαίτερης οικολογικής αξίας εκτός ορίου ανάπτυξης, η οποία εφάπτεται με τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) και Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) Χερσόνησος Ακάμα.

Η Πολεοδομική Αρχή δεν προέβη στην αξιολόγηση των επιπτώσεων στο τοπίο της περιοχής πριν από τη χορήγηση πολεοδομικής άδειας, ενώ η Περιβαλλοντική Αρχή εξέδωσε θετική περιβαλλοντική γνωμάτευση, παρά την αναγνώριση των σοβαρών, αρνητικών και μη-αναστρέψιμων επιπτώσεων στη φύση και την άγρια ζωή, το τοπίο, τη μορφολογία, τη γεωλογία, την υδρολογία, τη χρήση γης και τις δημόσιες υποδομές της περιοχής (ΚΥΠΕ, 2017).

Το εν λόγω έργο χωροθετείται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Πέγεια, στην περιοχή Θαλασσινές Σπηλιές. Το τεμάχιο εντάχθηκε σε παραθεριστική ζώνη το 2008 (ενώ προηγουμένως δεν ανήκε σε παραθεριστική ζώνη, καθώς ήταν περιοχή προστασίας από το 2002) το οποίο γειτνιάζει με τις περιοχές του Δικτύου Natura 2000. Στην περιοχή βρίσκονται και διαβιούν οικότοποι και σπάνια προστατευόμενα είδη πανίδας και χλωρίδας, για τα οποία σύμφωνα με τους περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμους του 2003 έως 2015, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει υποχρέωση να λαμβάνει μέτρα προστασίας και διατήρησης τους (Νικολάου, 2017).

Στις σπηλιές της περιοχής βρίσκει καταφύγιο και αναπαράγεται η Μεσογειακή φώκια Μοναχός (*Monachus monachus*). Με βάση το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διατήρηση της

Μεσογειακής Φώκιας στην Κύπρο, καμία ανάπτυξη δεν επιτρέπεται σε απόσταση 200 μέτρων από τη παραλία, ενώ με βάση τα στοιχεία οι σπηλιές απέχουν λιγότερο από 100 μέτρα από τις εν λόγω αναπτύξεις.

[Βιότοποι Φώκιας: η περιοχή προστασίας καθορίζεται από την ακτογραμμή μέχρι τα 200μ προς τα ενδότερα ή μέχρι το όριο του Δικτύου Natura 2000 αν αυτό είναι σε μικρότερη απόσταση από τα 200μ].

(Διαχειριστικό Σχέδιο Natura2000 «Χερσόνησος Ακάμα», Τμήμα Περιβάλλοντος, 2016).

Φωτογραφία: Η Μεσογειακή Φώκια *Monachus* στις σπηλιές της Πέγειας

Πηγή: Φιλελεύθερος, 2018

Η επέκταση της παραθεριστικής ζώνης έγινε χωρίς την αξιολόγηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Δέουσας Μελέτης Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, κατά παράβαση των άρθρων 4(2) του Νόμου 102(I)/2005 και 3(2) της Οδηγίας 2001/42/EK, και η χορήγηση περιβαλλοντικής έγκρισης μέσω θετικής γνωμάτευσης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον την 1/3/2017 έγινε χωρίς την αξιολόγηση Δέουσας Μελέτης Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον, κατά παράβαση των άρθρων 16(3) του Νόμου 153(I)2003 και 7(5) του Νόμου 152(I)/2003, καθώς και των άρθρων 6(3) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και 4(4) της Οδηγίας 2009/147/EK, γεγονός το οποίο συνιστά σαφή παράβαση της Νομοθεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Νικολάου, 2018).

Φωτογραφία: Τα τουριστικά έργα ανάπτυξης στις σπηλιές της Πέγειας

Πηγή: Φιλελεύθερος, 2018

6.6.1 Η θέση των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις απαιτούν, τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου, δεσμευτικού και αποτελεσματικού καθεστώτος προστασίας των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 ΤΚΣ και ΖΕΠ Χερσόνησος Ακάμα και τη διασφάλιση μίας ορθής, έγκαιρης και επαρκούς διαδικασίας εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα και σχέδια, τα οποία χωροθετούνται εντός ή/και πλησίον των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 και δύναται να τις επηρεάζουν σημαντικά.

Επίσης, την υιοθέτηση και εφαρμογή μίας διαφανούς και συμμετοχικής διαδικασίας προέλεγχου των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένες δραστηριότητες, οι οποίες χωροθετούνται εντός ή/και πλησίον των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 και δύναται να τις επηρεάζουν σημαντικά και τον άμεσο τερματισμό όλων των παράνομων επεμβάσεων (κατεδάφιση παράνομων κατασκευών και απομάκρυνση παράνομων υποστατικών),

καθώς και την αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την πρόληψη και αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς (ΚΥΠΕ, 2017).

6.6.2 Η Μελέτη για το «Σχέδιο Αειφόρου Ανάπτυξης του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα»

Το Φεβρουάριο του 2018, παρουσιάστηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων η μελέτη για το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα, η οποία αναμένεται για πάνω από τρεις δεκαετίες τώρα, να υλοποιηθεί κατόπιν λήψης αποφάσεων για τη μελλοντική διαχείριση αυτού του τοπίου. Ο λόγος, όπως αναφέρει ο Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Περιβάλλοντος είναι ότι δεν βρέθηκε ποτέ η χρυσή τομή να εξυπηρετηθεί και ο κάτοικος της περιοχής των κοινοτήτων αλλά και το ίδιο το περιβάλλον, ενώ πρόσθεσε ότι υπάρχουν ευρωπαϊκές οδηγίες οι οποίες θα πρέπει να ακολουθηθούν. Το σχέδιο αφορά το Κρατικό Δάσος του Ακάμα, ενώ στην ευρύτερη χερσόνησο υπάρχουν και οι ιδιωτικές ιδιοκτησίες οι οποίες σε μεγάλη έκταση τους είναι περιοχές Natura, όπου με βάση τον κανονισμό της ΕΕ στις περιοχές αυτές μπορούν να υπάρξουν ήπιες αναπτύξεις (ΚΥΠΕ, 2018).

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα αφορά έκταση 7.762 εκταρίων και περιλαμβάνει όλη την κρατική γη (δασική και άλλη). Μετά από απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας, Περιβάλλοντος και Αγροτικής Ανάπτυξης, το πάρκο θα διαχειρίζονται από κοινού το Τμήμα Δασών και οι κοινότητες της περιοχής, ενώ τα έσοδα που θα προέρχονται από τις δραστηριότητες που θα επιτραπούν εντός του πάρκου θα επωφελούνται σημαντικά οι κοινότητες και μέρος των εσόδων θα χρησιμοποιείται για σκοπούς συντήρησης του πάρκου. Ο σχεδιασμός έγινε μετά από διαβούλευση με τις κοινότητες, τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και τους ιδιοκτήτες γης στη περιοχή ξεκαθαρίζοντας πως εντός του πάρκου δεν θα υπάρξει συντελεστής δόμησης. Όσον αφορά το θέμα των ιδιωτικών περιουσιών, αυτό θα επιλυθεί με την εκπόνηση του Τοπικού Σχεδίου για ολόκληρη την περιοχή, η ετοιμασία του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη. Το εν λόγω Τοπικό Σχέδιο, με βάση το οποίο θα καθοριστούν οι πολεοδομικές πρόνοιες είναι αυτό που αφορά περισσότερο τις κοινότητες του Ακάμα καθώς θα κριθεί το μέλλον των ιδιωτικών περιουσιών και αναμένονται να γίνουν ρυθμίσεις που θα ικανοποιούν τους ιδιοκτήτες γης ούτως ώστε οι τοπικές κοινότητες να έχουν ευκαιρίες για οικονομική ευμάρεια (ΚΥΠΕ, 2018).

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα περιλαμβάνει ειδικές πρόνοιες για τη δημιουργία οκτώ κύριων εισόδων και 14 κόμβων διευκολύνσεων, την κατασκευή επτά αναψυκτήριων και τριών καταστημάτων αναμνηστικών ειδών, καθώς και τη βελτίωση κύριων δασικών

δρόμων και μονοπατιών ικανοποιητικής προσπέλασης συνολικού μήκους 85 χιλιομέτρων εντός του ΕΔΠ Ακάμα και των περιοχών Natura 2000 ΤΚΣ (CY4000010) και ΖΕΠ (CY4000023) Χερσόνησος Ακάμα (Νικολάου, 2018).

6.7 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Τοπικών Κοινοτήτων

Οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιρροές είναι ιδιαίτερα σημαντικές όταν πρόκειται για έρευνα επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης σε αγροτικές και προστατευόμενες περιοχές, αλλά και την εξερεύνηση της σχέσης των ντόπιων προς τον τουρισμό. Καθοριστικό ρόλο στην πορεία της τουριστικής ανάπτυξης έχουν οι Stakeholders (Τοπική Αυτοδιοίκηση), αλλά και ο ντόπιος πληθυσμός σε μια αγροτική περιοχή. Είναι σύνηθες φαινόμενο οι ντόπιοι να επιθυμούν την όποια ανάπτυξη και να είναι σε θέση να υποστηρίξουν τον τουρισμό, καθώς πιστεύουν ότι θα επωφεληθούν και οι ίδιοι.

Η τουριστική ανάπτυξη σε αγροτικές περιοχές χρήζει την ανάλογη φροντίδα του περιβάλλοντος και την προστασία των φυσικών πηγών στην προσπάθεια αποφυγής αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού προς το περιβάλλον. Γενικότερα, είναι πολύ σημαντικό ο ντόπιος πληθυσμός να έχει την ικανότητα αλλά και τη διάθεση να συμμετέχει στην τουριστική ανάπτυξη, αλλά και στην διαμόρφωση στρατηγικού σχεδιασμού της (Rangus, Brumen, Topler, 2017).

Οι γύρω κοινότητες της χερσονήσου του Ακάμα έχουν την επιθυμία για τουριστική ανάπτυξη καθώς από αυτό τον τομέα κρίνεται η οικονομική τους κατάσταση, όμως περισσότερο αναμένουν από την κυβέρνηση να εκπονήσει ένα σχέδιο πρόνοιας που θα ικανοποιεί κυρίως την ανάπτυξη στις κοινότητες τους. Επιθυμούν την ανάπτυξη στη χερσόνησο Ακάμα σε πλαίσια που δεν επιβαρύνεται το περιβάλλον αφού το ίδιο το περιβαλλοντικό τοπίο είναι μέρος της ζωής τους. Για δεκαετίες ανέμεναν τη στιγμή που θα καθοριστεί κάποιο διαχειριστικό σχέδιο στην περιοχή που θα αφορά τις ευκαιρίες για οικονομική ευμάρεια των κοινοτήτων.

Κεφάλαιο 7

Παρουσίαση Έρευνας

7.1 Παρουσίαση πρωτογενούς έρευνας με θέμα «Η Ανάπτυξη στον Ακάμα»

7.1.1 Περιγραφή Μεθοδολογίας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω της χρήσης ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν, δημιουργήθηκαν με στόχο την διαπίστωση του βαθμού ύπαρξης της έννοιας της «βιωσιμότητας» στην διαμόρφωση τουριστικής πολιτικής στο νησί και συγκεκριμένα όσον αφορά τη χερσόνησο του Ακάμα.

Ως επιμέρους στόχους, η εργασία, με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, καλείται να συμπεράνει:

1. Την ύπαρξη βιωσιμότητας στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής του Ακάμα βάσει απόψεων και εμπειριών του κοινού (ερώτηση 4, 7, 8, 14, 15)
2. Εάν η βιωσιμότητα ως έννοια θεωρείται από το κοινό βασική προϋπόθεση στη διαμόρφωση τουριστικής πολιτικής και ανάπτυξης (ερώτηση 2, 3)
3. Εάν τηρούνται οι αρχές της βιωσιμότητας στη διαδικασία τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή βάσει απόψεων και εμπειριών του κοινού (ερώτηση 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15)
4. Εάν το κοινό συμφωνεί στην ανάπτυξη της περιοχής άσχετα με την τήρηση των αρχών βιωσιμότητας ή αν συμφωνεί με την ανάπτυξη στην περιοχή εάν και εφόσον βασίζεται στις αρχές βιωσιμότητας (ερώτηση 5, 11, 12)
5. Ποια είναι η αντίληψη του κοινού για την έννοια της βιωσιμότητας και κατά πόσο πιστεύουν είναι σημαντική σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης και διαχείρισης του περιβαλλοντικού τοπίου (ερώτηση 1, 9, 10, 16)
6. Το βαθμό επιρροής της τουριστικής ανάπτυξης του Ακάμα στο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα και πώς χαρακτηρίζεται αυτή η επιρροή (θετική/αρνητική) (ερώτηση 8, 10, 13)

Μετά την απόφαση για τον τύπο των ερωτήσεων και την χρήση των λέξεων που θα χρησιμοποιούνταν στο ερωτηματολόγιο, καθορίστηκε και η σειρά εμφάνισης των ερωτήσεων. Η σαφής διατύπωση και η κατανόηση του λεξιλογίου βελτιώνουν την εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν είναι ερωτήσεις κλίμακας όπου συνήθως χρησιμοποιούνται για συλλογή δεδομένων που αφορούν απόψεις και συμπεριφορές. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε είναι παρόμοια με αυτής του Likert (1=διαφωνώ και 5=συμφωνώ) με τη μικρή διαφορά όπου σε αυτό το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε ως εξής 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Σε μέτριο βαθμό, 4=Αρκετά, 5=Σε μεγάλο βαθμό. Οι απαντήσεις αφορούν τον βαθμό που ισχύει η άποψη του ερωτώμενου για την κάθε ερώτηση. Η διαβάθμιση των ερωτήσεων έγινε με τρόπο ώστε να επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των απαντήσεων.

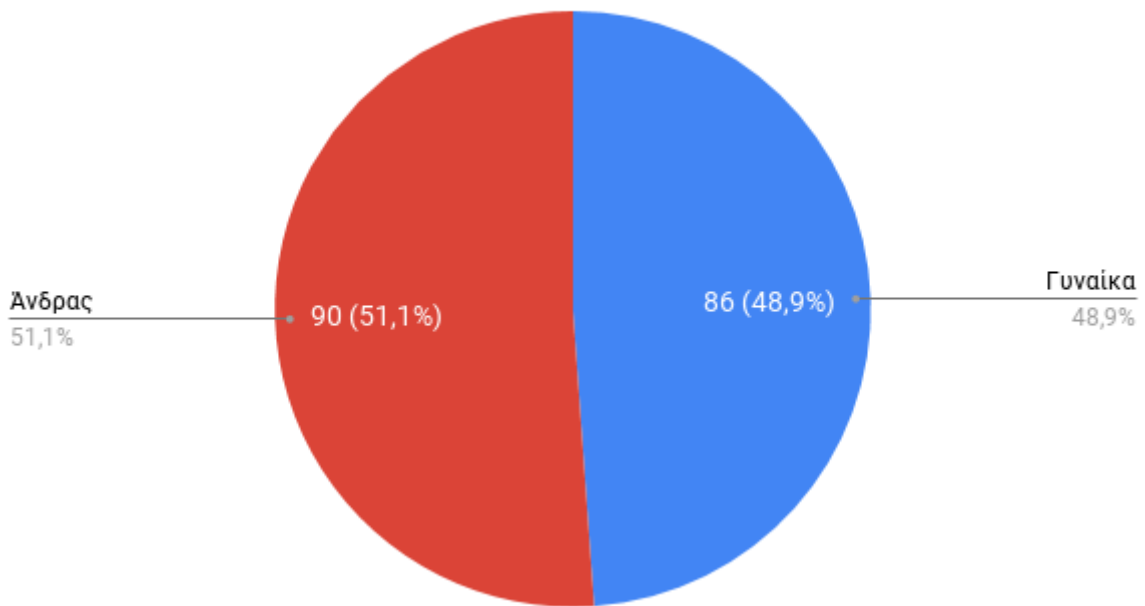
7.1.2 Δειγματοληψία

Το σύνολο του πληθυσμού (N) για το δείγμα ήταν ο εγχώριος πληθυσμός του νησιού ως μόνιμοι κάτοικοι, με το μόνο περιορισμό στην ηλικία του ατόμου όπου θα έπρεπε να είναι 18+. Το πραγματικό δείγμα αποτέλεσε ένα τμήμα του πληθυσμού αυτού. Το δείγμα της έρευνας καθορίστηκε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Στην τυχαία δειγματοληψία τα άτομα του δείγματος επιλέγονται τυχαία ενώ έχουν ίσες πιθανότητες να συμπεριληφθούν στο δείγμα με κάθε μέλος του πληθυσμού.

7.1.3 Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου και Απαντήσεις σε γραφήματα (με ποσοστά)

Δημογραφικά στοιχεία (πλήθος δείγματος 177)

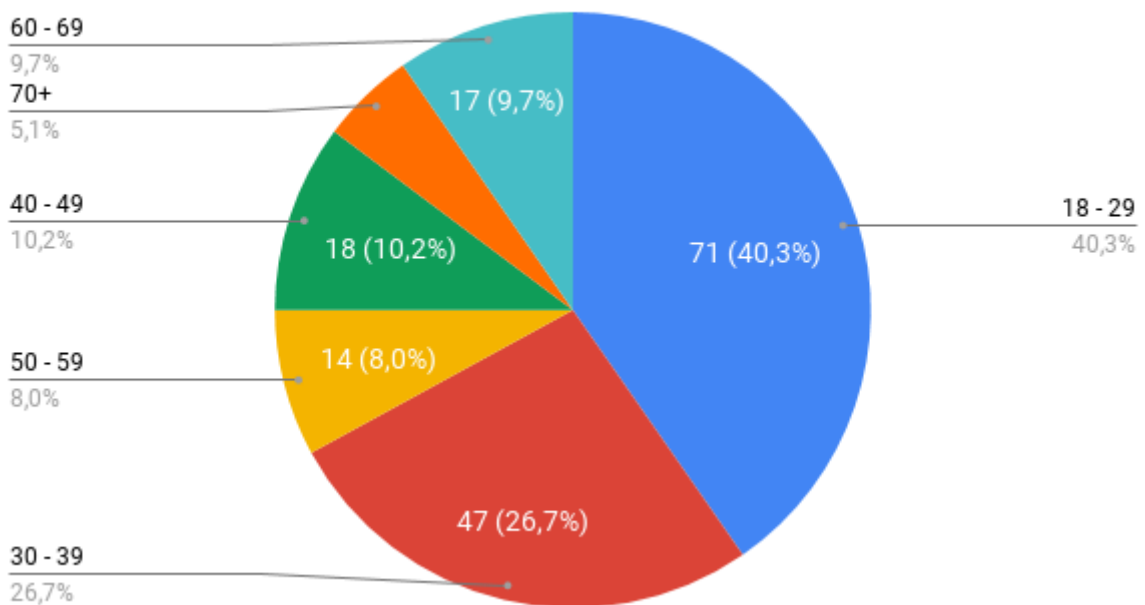
Μέτρηση από Φύλο

Πλήθος αντρών = **90**

Πλήθος γυναικών = **86**

Μέτρηση από Ηλικία

Πλήθος Ηλικίας 18-29 = **71**

Πλήθος Ηλικίας 30-39 = **47**

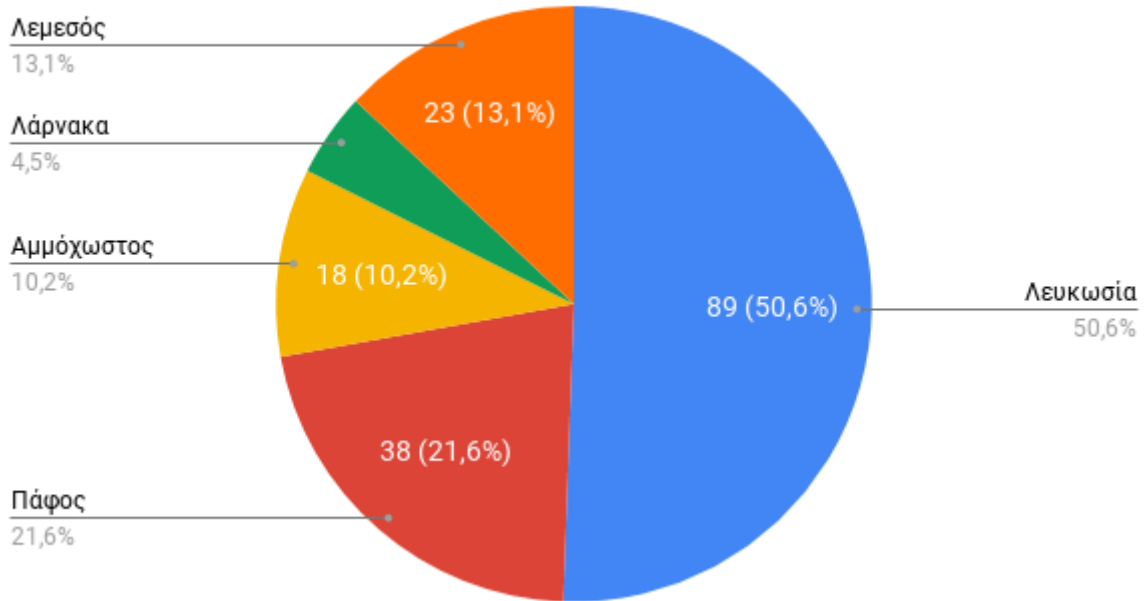
Πλήθος Ηλικίας 40-49 = **18**

Πλήθος Ηλικίας 50-59 = **14**

Πλήθος Ηλικίας 60-69 = **17**

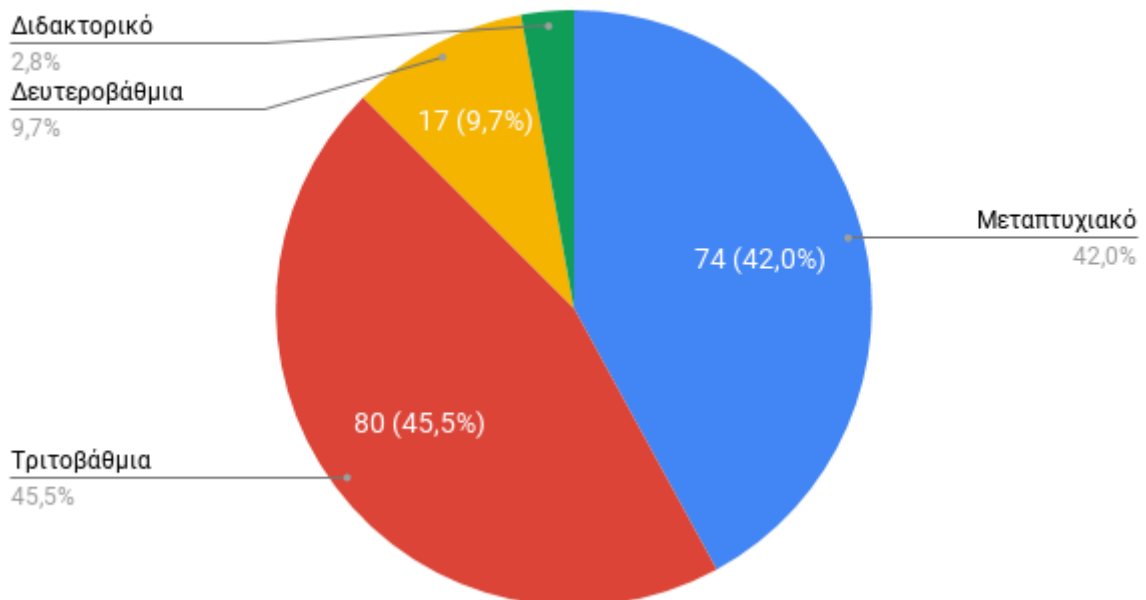
Πλήθος Ηλικίας 70+ = **10**

Μέτρηση από Περιοχή Διαμονής

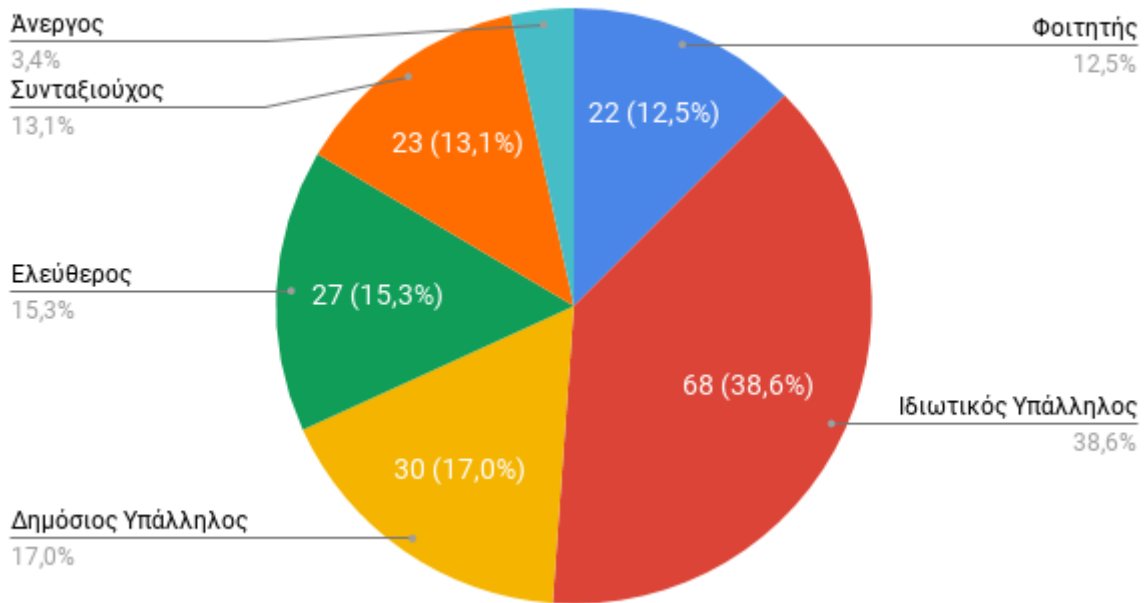
Λευκωσία = **89** Πάφος = **38** Λεμεσός = **23** Αμμόχωστος = **18** Λάρνακα = **9**

Μέτρηση από Μορφωτικό Επίπεδο

Τριτοβάθμια = **80** Μεταπτυχιακό = **74** Δευτεροβάθμια = **17** Διδακτορικό = **6**

Μέτρηση από Είδος απασχόλησης

Ιδιωτικός Υπάλληλος = **68**

Δημόσιος Υπάλληλος = **30**

Ελεύθερος Επαγγελματίας = **27**

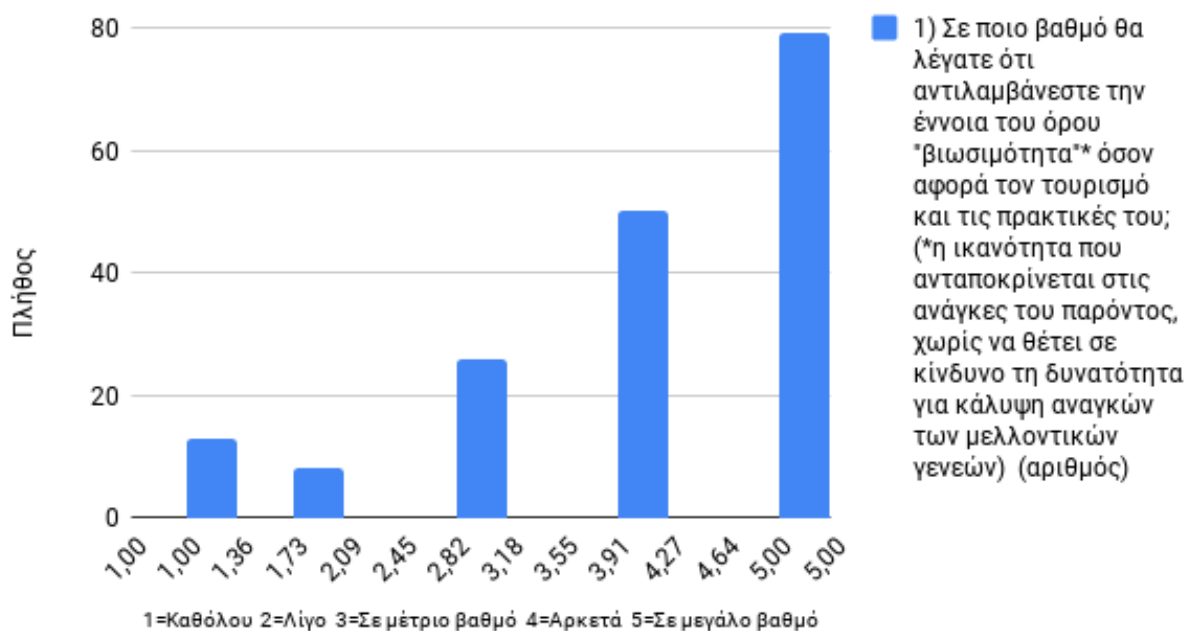
Συνταξιούχος = **23**

Φοιτητής = **22**

Ανεργος = **7**

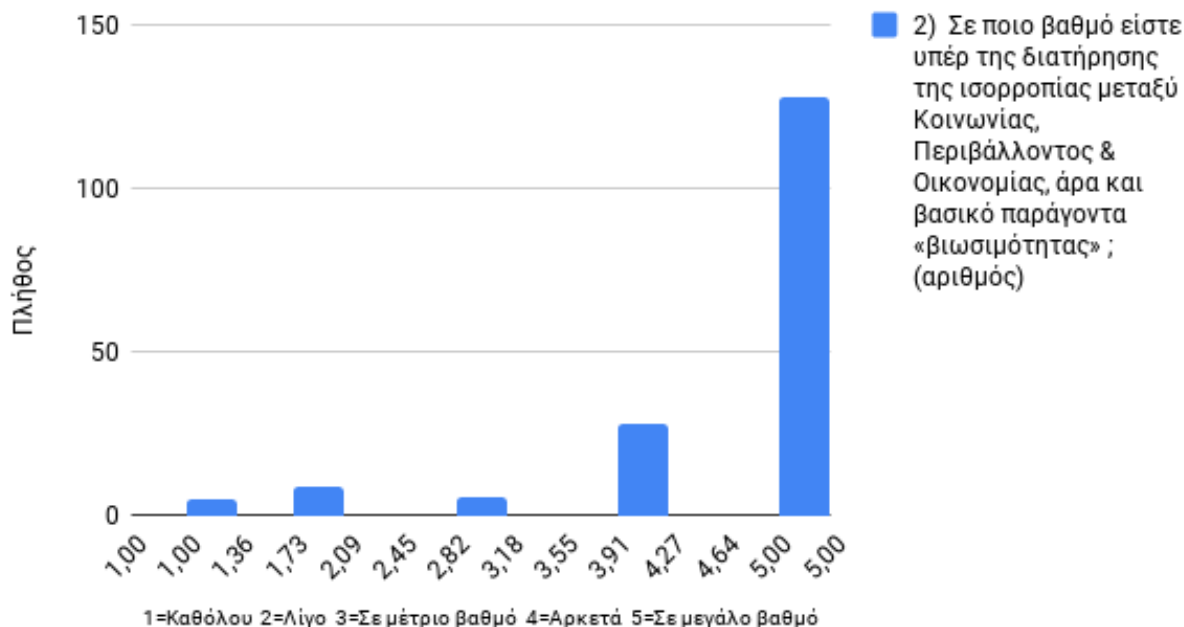
Ερευνητικά ερωτήματα

Ιστογράμμα από ερώτηση 1

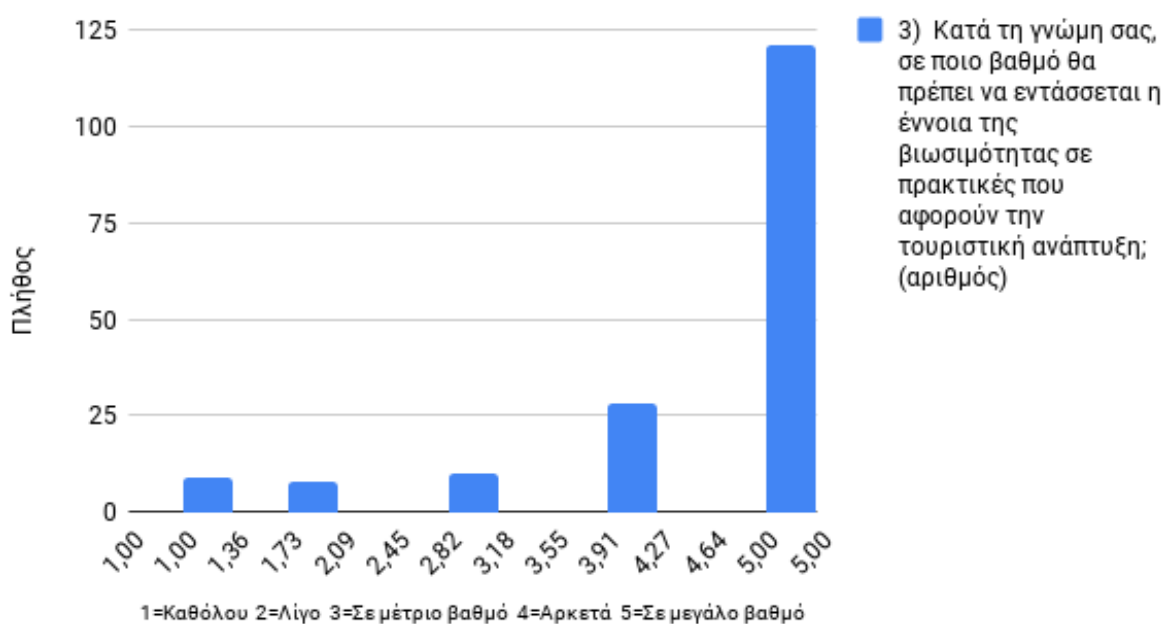
1. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 79 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 50 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 26 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 8 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 13 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστόγραμμα από ερώτηση 2

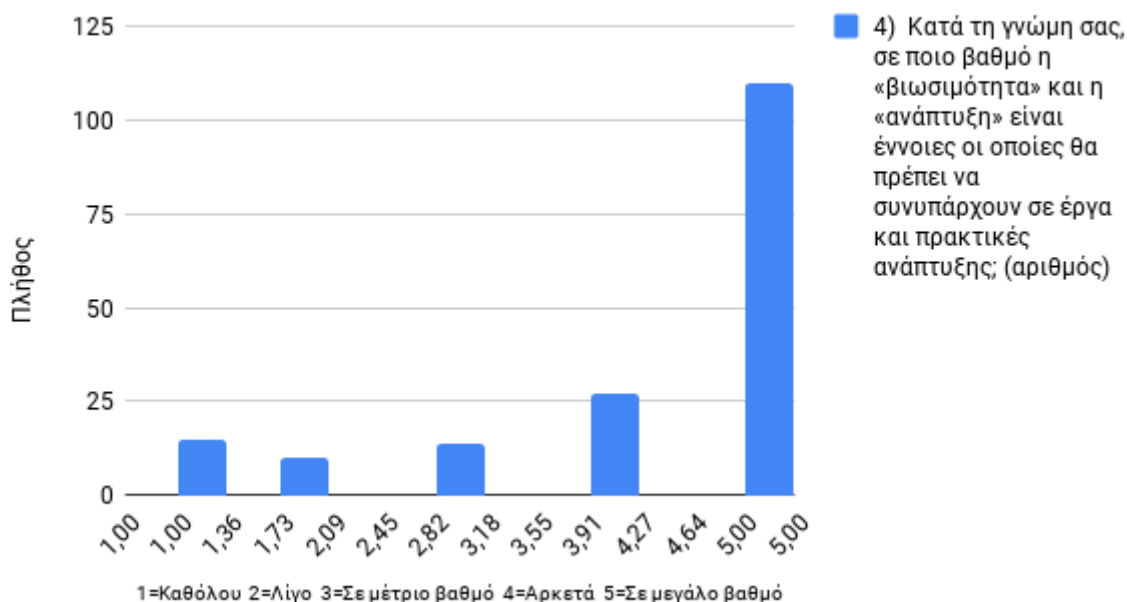
2. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 128 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 6 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 9 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 5 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστόγραμμα από ερώτηση 3

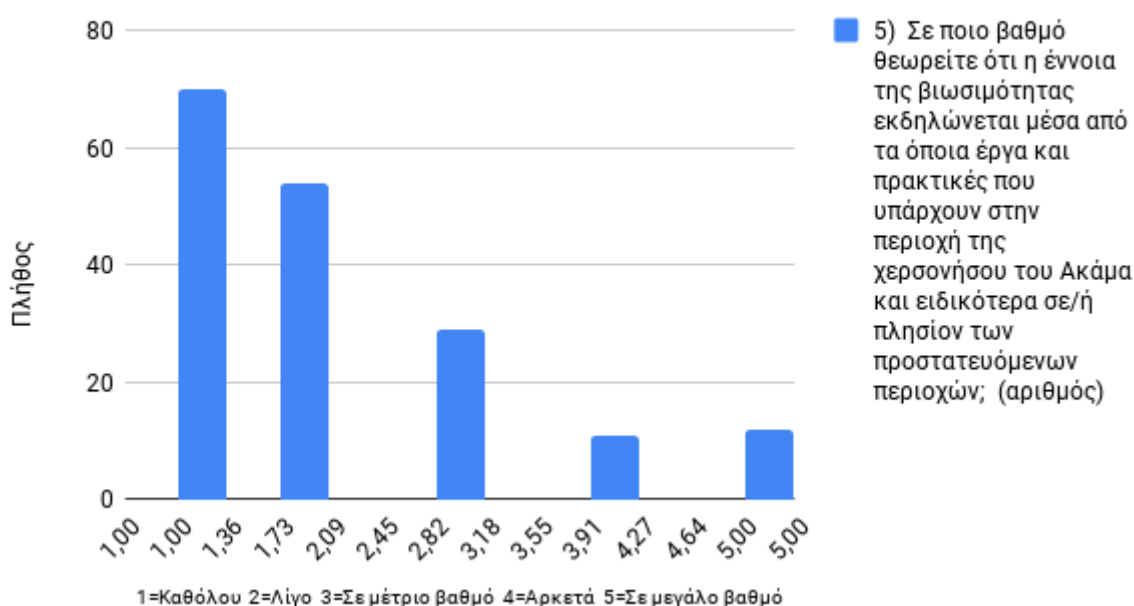
3. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 121 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 10 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 8 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 9 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστογράμμα από ερώτηση 4

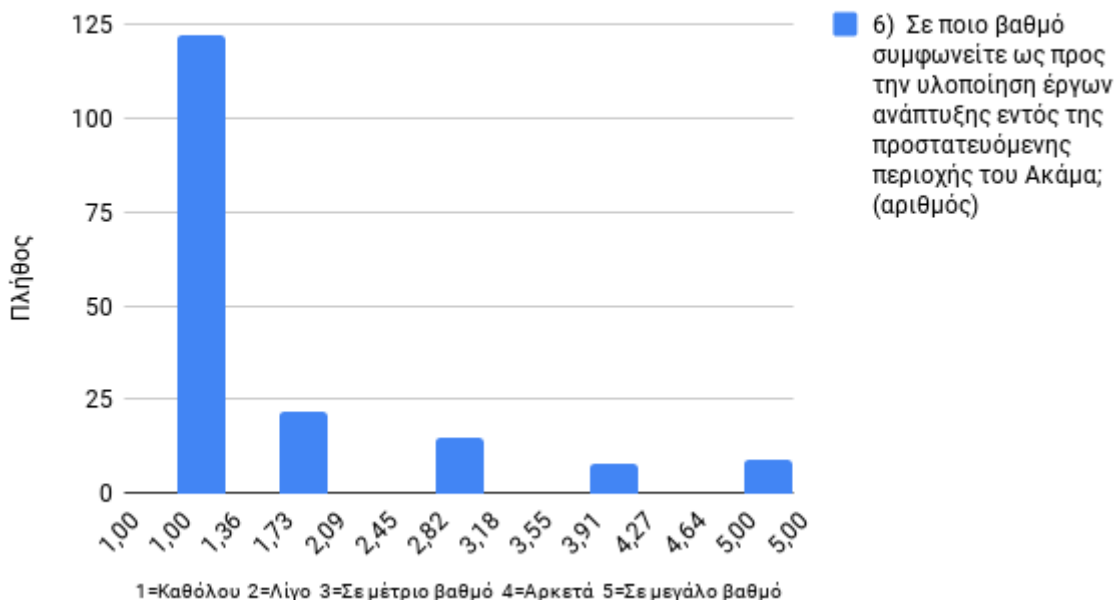
4. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 110 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 27 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 14 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 10 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 15 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστογράμμα από ερώτηση 5

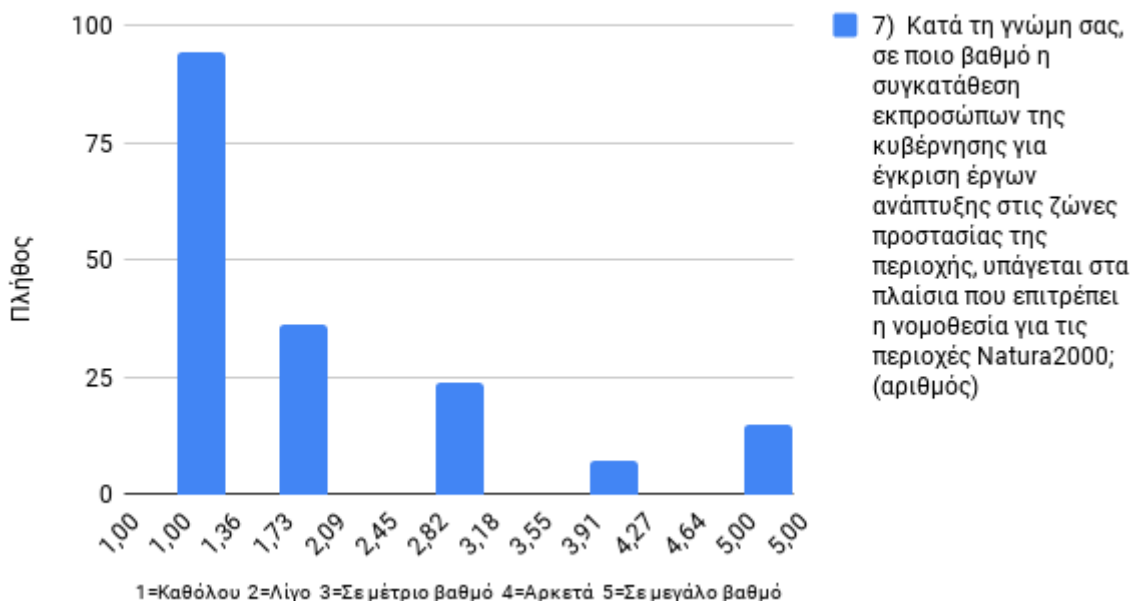
5. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 70 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 54 άτομα απάντησαν «Λίγο», 29 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 11 άτομα απάντησαν «Αρκετά», και 12 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμα από ερώτηση 6

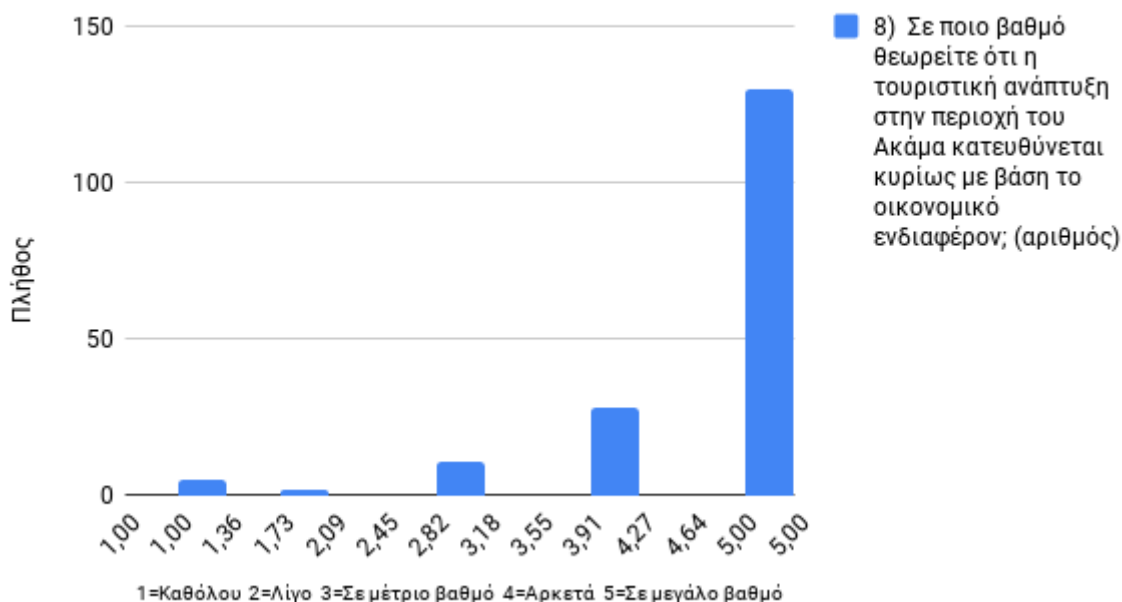
6. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 122 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 22 άτομα απάντησαν «Λίγο», 15 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 8 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 9 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμα από ερώτηση 7

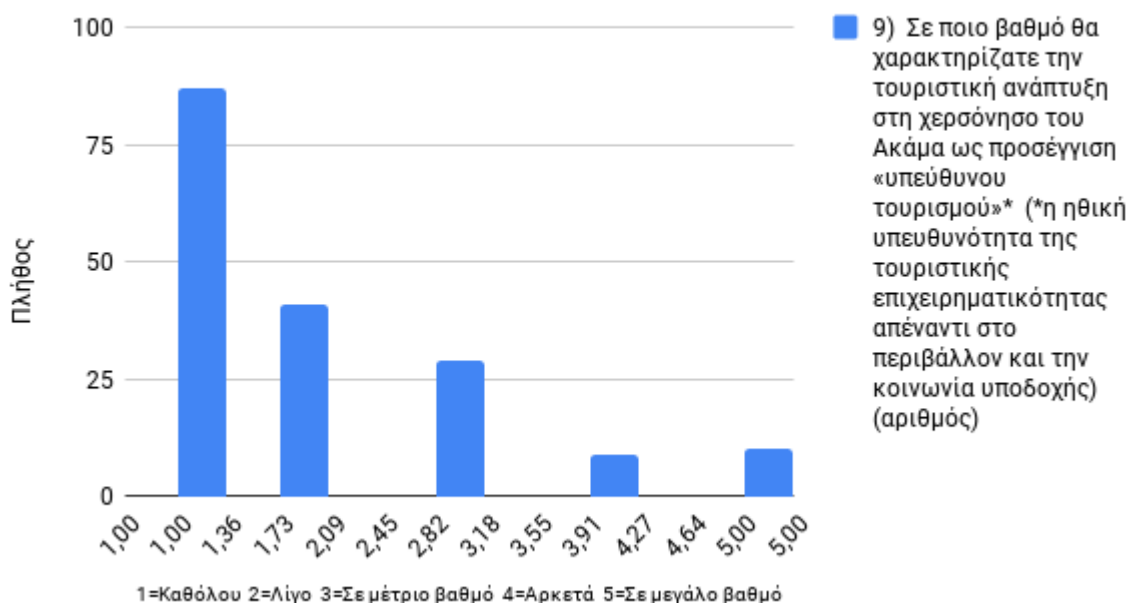
7. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 94 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 36 άτομα απάντησαν «Λίγο», 24 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 7 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 15 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμα από ερώτηση 8

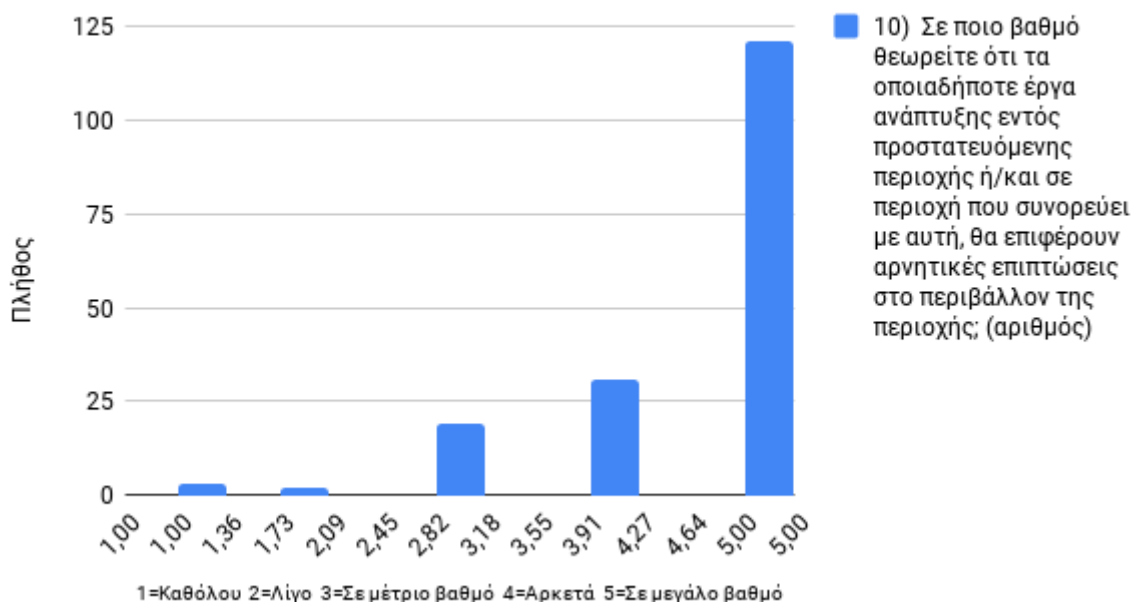
8. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 130 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 11 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 2 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 5 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστογράμμα από ερώτηση 9

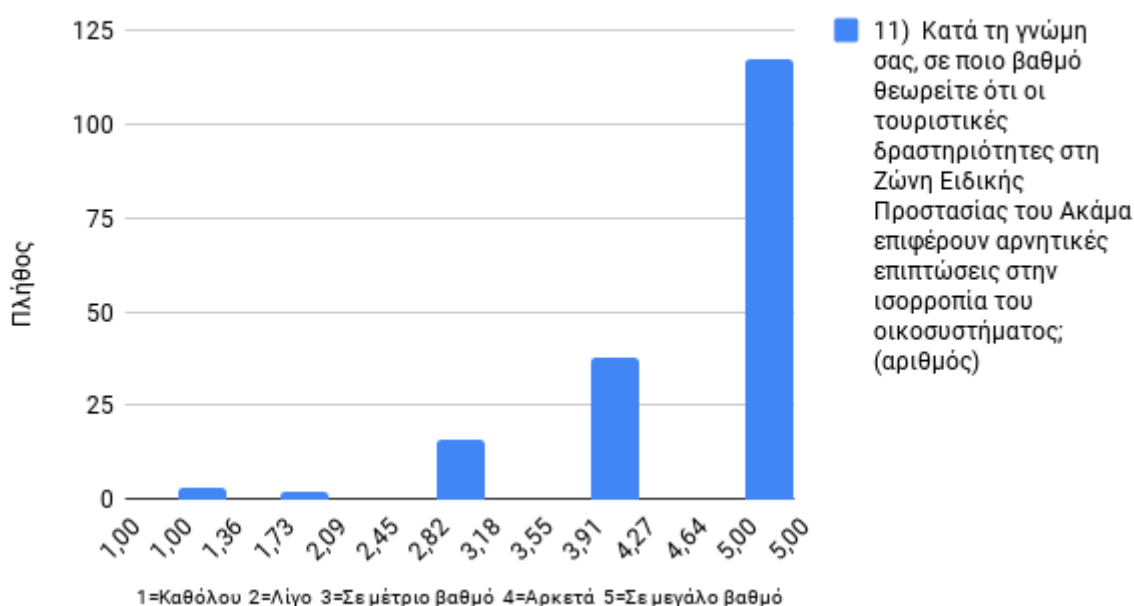
9. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 87 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 41 άτομα απάντησαν «Λίγο», 29 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 9 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 10 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστόγραμμα από ερώτηση 10

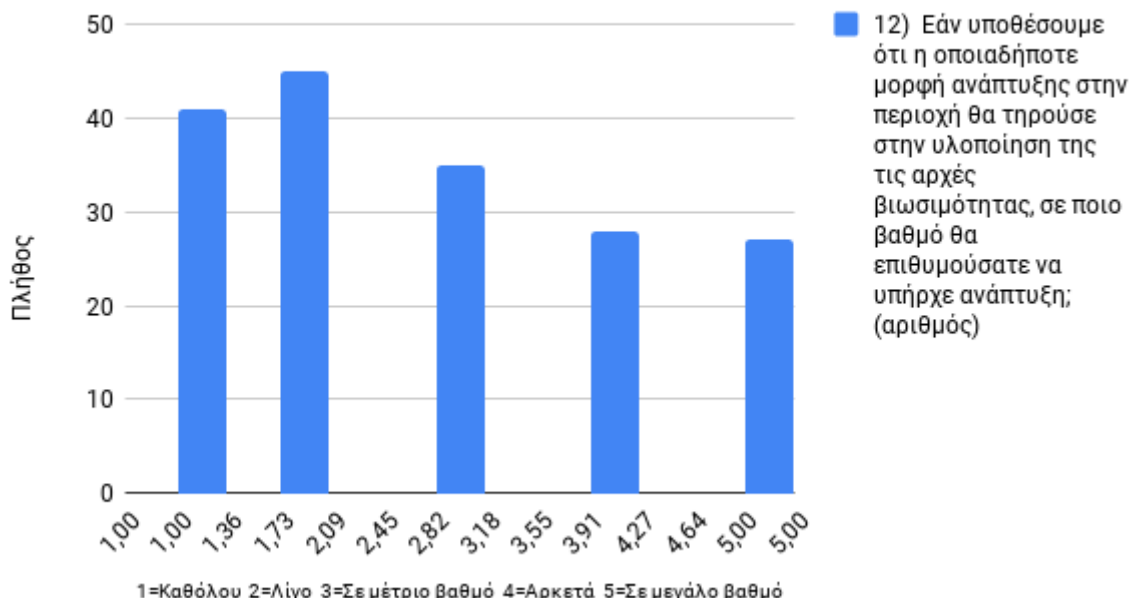
10. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 121 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 31 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 19 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 2 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 3 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστόγραμμα από ερώτηση 11

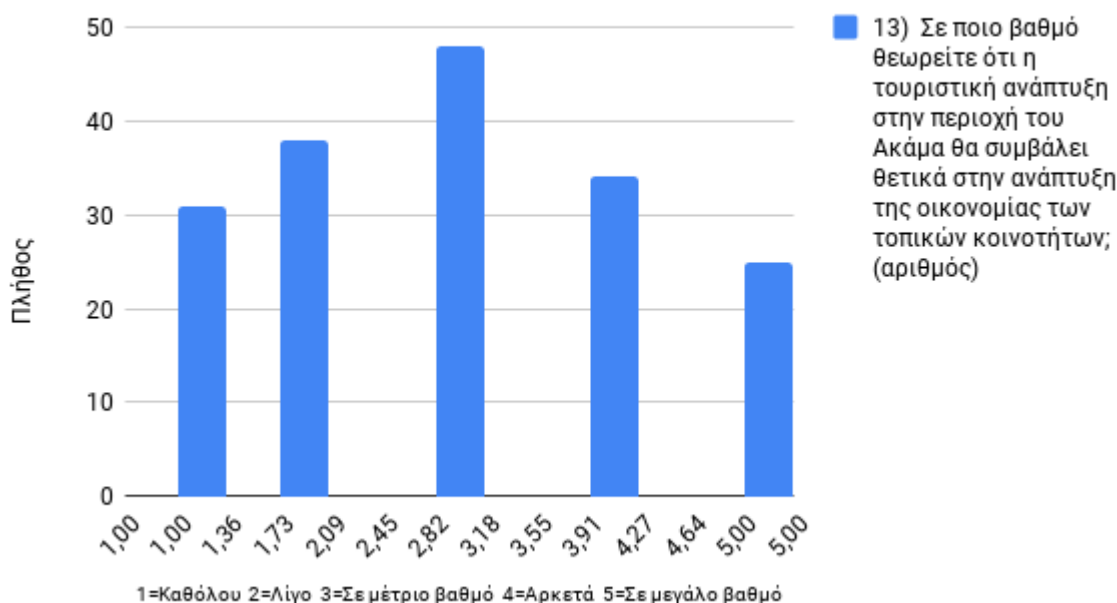
11. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 117 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό», 38 άτομα απάντησαν «Αρκετά», 16 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 2 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 3 άτομα απάντησαν «Καθόλου»

Ιστογράμμο από ερώτηση 12

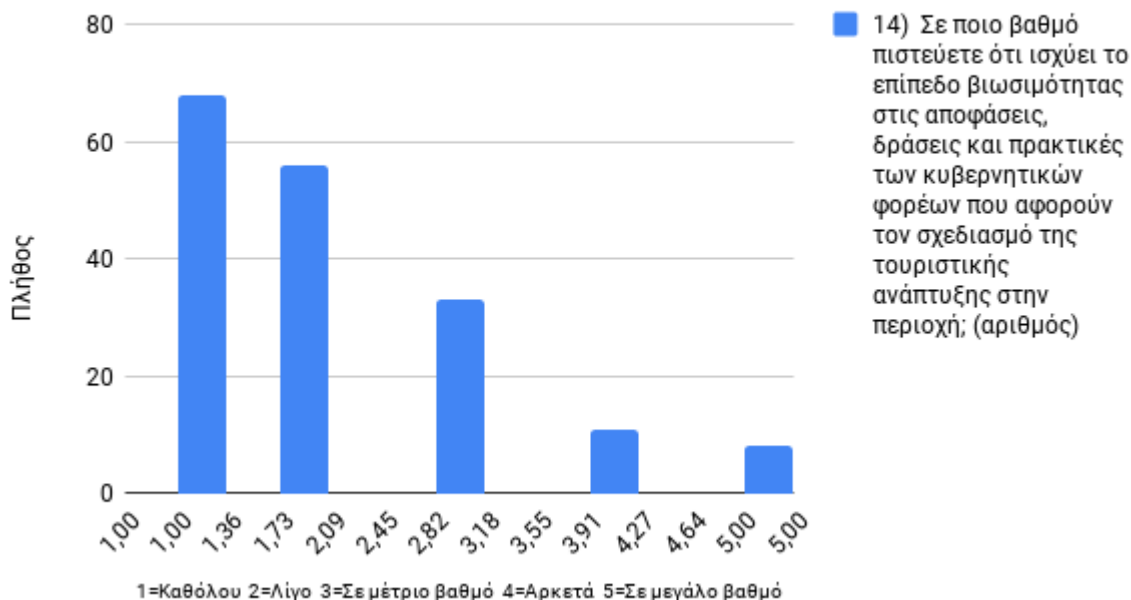
12. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 41 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 45 άτομα απάντησαν «Λίγο», 35 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 27 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμο από ερώτηση 13

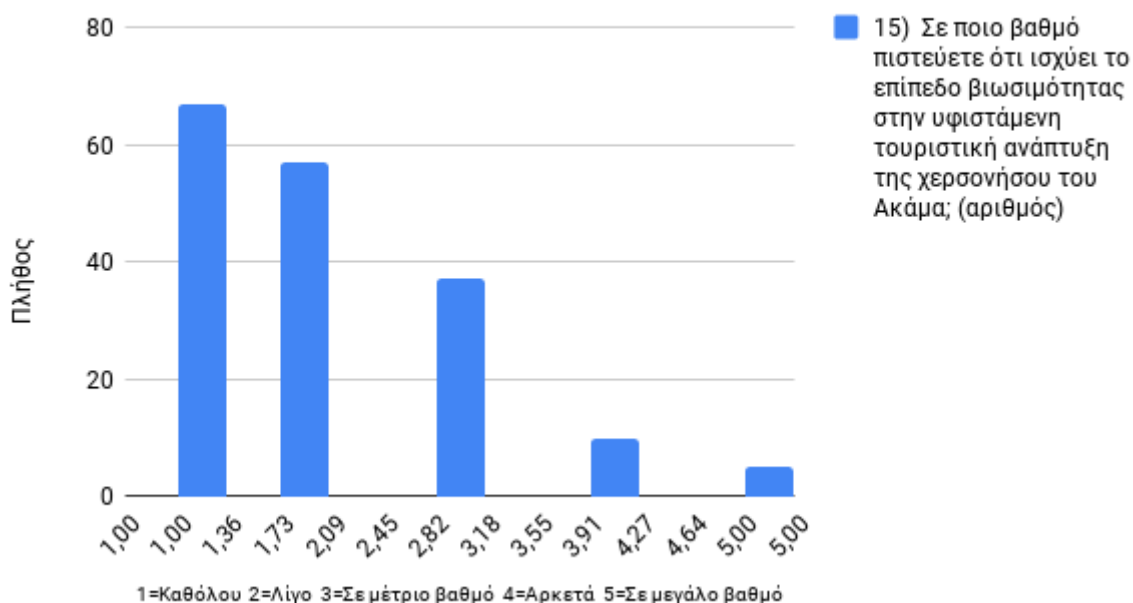
13. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 31 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 38 άτομα απάντησαν «Λίγο», 48 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 34 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 25 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμο από ερώτηση 14

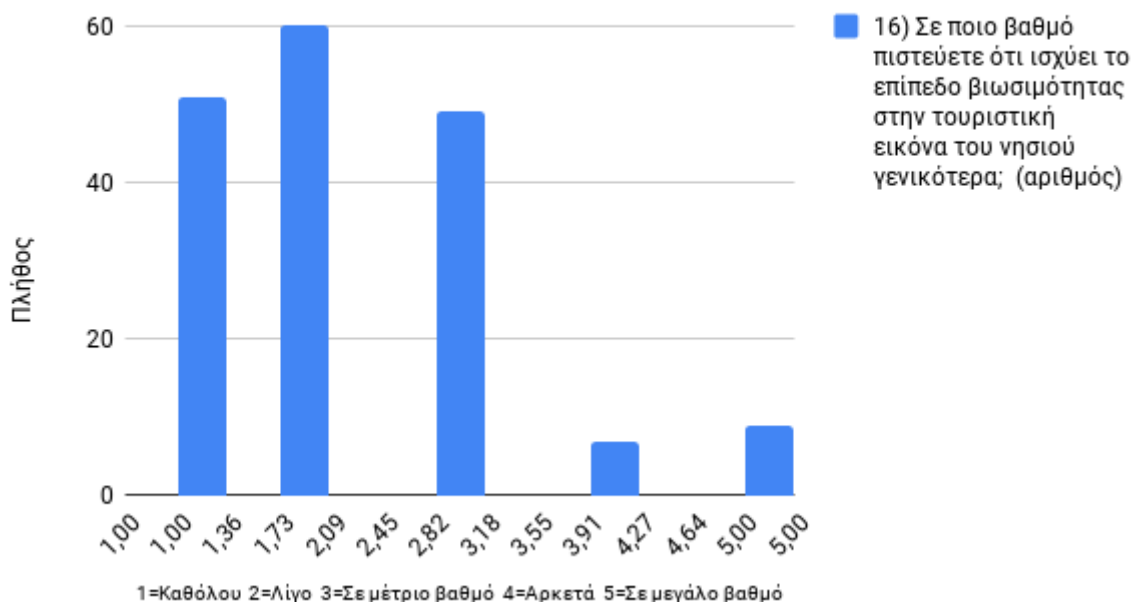
14. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 68 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 56 άτομα απάντησαν «Λίγο», 33 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 11 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 8 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμο από ερώτηση 15

15. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 67 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 57 άτομα απάντησαν «Λίγο», 37 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 10 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 5 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

Ιστογράμμο από ερώτηση 16

16. Από το συνολικό πλήθος δείγματος (=177), 51 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 60 άτομα απάντησαν «Λίγο», 49 άτομα απάντησαν «Σε μέτριο βαθμό», 7 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 9 άτομα έδωσαν την απάντηση «Σε μεγάλο βαθμό».

7.1.4 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Από την ερώτηση 1, σχεδόν ο μισός αριθμός του δείγματος (79 από τους 177) απάντησε ότι αντιλαμβάνεται την έννοια του όρου «βιωσιμότητα» «Σε μεγάλο βαθμό» ενώ την απάντηση «Αρκετά» έδωσαν 50 άτομα. Ο μεγαλύτερος αριθμός του δείγματος δείχνει να κατανοεί την έννοια του όρου, κάτι το οποίο είναι σημαντικό καθώς χρειάζεται να υπάρχει η κατανόηση της έννοιας αυτής για να απαντηθούν έγκυρα οι υπόλοιπες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Επίσης, ενώ υπάρχει κάποια επεξήγηση του όρου, εντούτοις 8 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 13 άτομα απάντησαν «Καθόλου». Στην περίπτωση αυτή εάν δεν είναι κατανοητή η έννοια της «βιωσιμότητας» ενδεχομένως να μην μπορεί να γίνει αντιληπτή και η σημασία της σε θέματα Τουριστικής Ανάπτυξης και διαχείρισης περιβαλλοντικού τοπίου.

Στην ερώτηση 2, φαίνεται ότι το κοινό ανταποκρίθηκε θετικά όσον αφορά την άποψη για διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ «Κοινωνίας», «Περιβάλλοντος» και «Οικονομίας» όπου 128 άτομα απάντησαν ότι είναι υπέρ στη δήλωση αυτή «Σε μεγάλο βαθμό» ενώ 28 άτομα

δήλωσαν «Αρκετά». Τα άτομα που απάντησαν αρνητικά ίσως δεν θεωρούν απαραίτητη την ύπαρξη ισορροπίας μεταξύ των 3 παραμέτρων ή ίσως θεωρούν ότι πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση σε ένα από τους τρεις τομείς και όχι ισάξια.

Στην ερώτηση 3, 121 άτομα δήλωσαν ότι η έννοια της βιωσιμότητας θα πρέπει να εντάσσεται σε πρακτικές που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη «Σε μεγάλο βαθμό» και 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά». Υπάρχει και ένας μικρότερος αριθμός απαντήσεων που δήλωσαν «Λίγο» και «Καθόλου». Το αποτέλεσμα συμπεραίνει ότι τα περισσότερα άτομα κατανοούν την αναγκαιότητα της βιωσιμότητας στην τουριστική ανάπτυξη.

Η ερώτηση 4 η οποία αναφέρεται στην συνύπαρξη των εννοιών «ανάπτυξη» και «βιωσιμότητα» σε έργα και πρακτικές ανάπτυξης, το μεγαλύτερο ποσοστό (110 άτομα) απάντησε ότι πρέπει να συνυπάρχουν οι δύο έννοιες «Σε μεγάλο βαθμό», ενώ 27 άτομα απάντησαν «Αρκετά». Το αποτέλεσμα της ερώτησης δείχνει ότι οι δύο έννοιες είναι συνυφασμένες, κατά την άποψη του κοινού, νοούμενου ότι ο ορισμός της «Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης» προϋποθέτει την συνύπαρξη των δύο εννοιών στο πλαίσιο της.

Η ερώτηση 5 αφορά ειδικότερα την ύπαρξη «βιωσιμότητας» σε έργα και πρακτικές στην χερσόνησο του Ακάμα και πιο συγκεκριμένα σε/ή πλησίον προστατευόμενων περιοχών. Από τις 177 απαντήσεις, οι 70 απάντησαν ότι η βιωσιμότητα ισχύει στο βαθμό «Καθόλου», ενώ 54 άτομα δήλωσαν «Λίγο» και 29 «Σε μέτριο βαθμό». Μικρότερα ποσοστά έδωσαν απάντηση «Αρκετά» και «Σε μεγάλο βαθμό». Τα περισσότερα άτομα αναγνωρίζουν την μη εκδήλωση της έννοιας της «βιωσιμότητας» στα έργα που ήδη υπάρχουν στη χερσόνησο του Ακάμα και ειδικότερα σε προστατευόμενες περιοχές όπου θα έπρεπε να συμβαίνει το αντίθετο.

Στην ερώτηση 6, στην οποία ρωτήθηκε σε ποιο βαθμό συμφωνούν ως προς την υλοποίηση έργων ανάπτυξης εντός της προστατευόμενης περιοχής, 122 άτομα απάντησαν «Καθόλου», 22 απάντησαν «Λίγο», 15 δήλωσαν «Σε μέτριο βαθμό» και ένας μικρός αριθμός (8) απάντησε «Αρκετά» ενώ 9 άτομα απάντησαν «Σε μεγάλο βαθμό». Η πλειοψηφία δείχνει να είναι αρνητική στην ανάπτυξη έργων σε μια προστατευόμενη περιοχή γεγονός που συμπεραίνει στην κατανόηση των αρνητικών επιπτώσεων που θα επιφέρει μια οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης σε μια τέτοια ευαίσθητη περιοχή.

Η ερώτηση 7 αναφέρεται στην συγκατάθεση εκπροσώπων της κυβέρνησης για έγκριση έργων ανάπτυξης στις ζώνες προστασίας της περιοχής και στο βαθμό που υπάγεται στα πλαίσια της νομοθεσίας για τις περιοχές Natura2000. Από τα 177 άτομα του δείγματος όσον

αφορά το βαθμό στον οποίο η ανάπτυξη υπάγεται στα πλαίσια της νομοθεσίας, τα 94 απάντησαν «Καθόλου», 36 δήλωσαν «Λίγο» και 24 «Σε μέτριο βαθμό». Συμπεραίνεται ότι στην πλειοψηφία του, το δείγμα, αναγνωρίζει ότι στις ζώνες προστασίας των περιοχών Natura, στις οποίες ανήκει και η χερσόνησος του Ακάμα, η οποιαδήποτε ανάπτυξη είναι απαγορευμένη βάσει νομοθεσίας.

Στην ερώτηση 8, από τις απαντήσεις του δείγματος κρίθηκε το κατά πόσο τα έργα τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή του Ακάμα κατευθύνθηκαν με βάση το οικονομικό ενδιαφέρον. Από τα 177 άτομα, οι 130 δήλωσαν «Σε μεγάλο βαθμό» και 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά». Η ερώτηση αυτή δείχνει ξεκάθαρα την άποψη του κοινού ως προς την κύρια αιτία της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης αλλά και του μεγέθους της σε μια ευαίσθητη περιβαλλοντικά περιοχή όπου υπό άλλες συνθήκες τα μέτρα προστασίας της θα εξυπηρετούσαν τη νομοθεσία που αρμόζει στην περιοχή ανεξάρτητα του οικονομικού κινήτρου.

Στην ερώτηση 9, φαίνεται μέσω των απόψεων του δείγματος ο βαθμός στον οποίο χαρακτηρίζεται η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή του Ακάμα ως προσέγγιση «υπεύθυνου τουρισμού», όπου εμπεριέχεται η ηθική υπευθυνότητα της τουριστικής επιχειρηματικότητας απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία υποδοχής. Από το δείγμα, σχεδόν οι μισοί (87) απάντησαν ότι η εν λόγω τουριστική ανάπτυξη στον Ακάμα δεν σχετίζεται «Καθόλου» με τον υπεύθυνο τουρισμό, ενώ 41 άτομα απάντησαν «Λίγο» και 29 «Σε μέτριο βαθμό». Η έννοια της ηθικής δεν περιλαμβάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα πλαίσια σχεδιασμού και υλοποίησης της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό δηλώνει ότι οι μελλοντικές τάσεις του τουρισμού της περιοχής θα αποστασιοποιούνται όλο και περισσότερο από την έννοια του «υπεύθυνου τουρισμού».

Στην ερώτηση 10, κρίνεται ο βαθμός στον οποίο τα οποιαδήποτε έργα ανάπτυξης εντός ή πλησίον της προστατευόμενης περιοχής του Ακάμα θα επιφέρουν αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον της περιοχής. Από το δείγμα, 121 άτομα δήλωσαν «Σε μεγάλο βαθμό», 31 απάντησαν «Αρκετά» και 21 «Σε μέτριο βαθμό». Ο αριθμός απαντήσεων που έκρινε ότι δεν θα επηρεάσουν αρνητικά το περιβάλλον ήταν ελάχιστος.

Σχετική με την ερώτηση 10 είναι και η ερώτηση 11, η οποία αφορά τον βαθμό στον οποίο οι τουριστικές δραστηριότητες στη Ζώνη Ειδικής Προστασίας επηρεάζουν αρνητικά την ισορροπία του οικοσυστήματος. Η πλειοψηφία (117 άτομα) δήλωσε ότι αυτό θα επηρεάσει «Σε μεγάλο βαθμό», ενώ 38 άτομα δήλωσαν θα επηρεάσει «Αρκετά». Τόσο στην ερώτηση 10

όσο και στην ερώτηση 11, το κοινό διαπιστώνει το γεγονός πρόκλησης αρνητικών συνεπειών στο περιβάλλον μέσα από τη μη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

Ενδιαφέρον φαίνεται να έχει η ερώτηση 12, όπου υπάρχει μια σχεδόν ισομερή κατανομή απαντήσεων στις βαθμίδες της κλίμακας (1-5). Η ερώτηση υποθέτει εάν η οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης στην περιοχή τηρούσε στην υλοποίηση της τις αρχές βιωσιμότητας, σε ποιο βαθμό θα ήταν επιθυμητή η ανάπτυξη. Η κατανομή των απαντήσεων είχε ως εξής: 41 άτομα δήλωσαν «Καθόλου», 45 άτομα δήλωσαν «Λίγο», 35 άτομα ανέφεραν «Σε μέτριο βαθμό», 28 άτομα απάντησαν «Αρκετά» και 27 άτομα απάντησαν «Σε μεγάλο βαθμό». Το συμπέρασμα που καταλήγει εδώ είναι πως ακόμη και να τηρούνταν οι αρχές βιωσιμότητας σε οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης, δεν θα ήταν «καθόλου» επιθυμητή η ανάπτυξη, ή θα ήταν «λίγο» επιθυμητή κατά το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων. Το ποσοστό αυτό πιστεύει ότι, ακόμη και σε πλαίσια «βιωσιμότητας», η ανάπτυξη σε μια τόσο ευαίσθητη περιβαλλοντική περιοχή δεν θα άρμοζε για την περιοχή και δεν θα εξυπηρετούσε κανέναν εύλογο σκοπό. Το άλλο συμπέρασμα που υπάρχει εδώ, σύμφωνα και με τον αριθμό απαντήσεων, είναι πως αρκετοί δήλωσαν ότι θα ήταν επιθυμητή η ανάπτυξη «Σε μέτριο βαθμό», «αρκετά» και «σε μεγάλο βαθμό» εάν και εφόσον τηρούσε τις αρχές βιωσιμότητας και μόνο. Σε αντίθετη περίπτωση η ανάπτυξη στην εν λόγω περιοχή δεν θα ήταν επιθυμητή.

Η ερώτηση 13, η οποία θέτει το ερώτημα της οικονομικής ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων μέσω της συμβολής της τουριστικής ανάπτυξης του Ακάμα, έχει εξίσου κάποιο ενδιαφέρον καθώς ο αριθμός απαντήσεων στην κλίμακα δίνει το σχήμα «Λ» όπου στη μέση της κλίμακας με την απάντηση «Σε μέτριο βαθμό» έχουν δοθεί οι περισσότερες απαντήσεις (48). Ακολουθεί η απάντηση «Λίγο» με 38 απαντήσεις και «Αρκετά» με 34 απαντήσεις. Συμπεραίνεται ότι η συμβολή της τουριστικής ανάπτυξης στον οικονομικό τομέα των γύρω κοινοτήτων είναι δεδομένη. Ο βαθμός στον οποίο θα συμβάλει η εν λόγω ανάπτυξη κρίνεται μεταξύ άλλων σε επίπεδο μέτριου βαθμού χωρίς να υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις από τον αριθμό απαντήσεων για «καθόλου» συμβολή έως και «μεγάλου βαθμού» συμβολή.

Στην ερώτηση 14, η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε πως το επίπεδο βιωσιμότητας σε αποφάσεις, δράσεις και πρακτικές των κυβερνητικών φορέων που αφορούν τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης στη περιοχή ισχύει στο βαθμό «Καθόλου», ενώ η δεύτερη σε πλειοψηφία απάντηση, το «Λίγο», έχει 56 απαντήσεις και η απάντηση «Σε μέτριο βαθμό» έχει 33. Συμπεραίνεται ότι το κοινό του δείγματος αναγνωρίζει την μη ύπαρξη βιωσιμότητας στις αποφάσεις των κυβερνητικών φορέων όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη στη χερσόνησο του Ακάμα. Επομένως, αφού δεν αναγνωρίζεται η ύπαρξη μιας βιώσιμης

ανάπτυξης στην περιοχή λαμβάνεται υπόψη η αντίθετη θέση και άποψη του κοινού για την υπάρχουσα κατάσταση που αφορά την τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή Ακάμας.

Η ερώτηση 15, επιβεβαιώνει το συμπέρασμα από την ερώτηση 14, η οποία αναφέρεται στο βαθμό που ισχύει το επίπεδο βιωσιμότητας στην υφιστάμενη τουριστική ανάπτυξη στη περιοχή του Ακάμα. Οι απαντήσεις δεν διαφοροποιούνται σχεδόν καθόλου σε σχέση με την ερώτηση 14 αφού είναι και περίπου στο ίδιο νόημα. Η απάντηση «Καθόλου» υπερಿಸχύει με 67 απαντήσεις και ακολουθεί η απάντηση «Λίγο» με 57 απαντήσεις και «Σε μέτριο βαθμό» με 37 απαντήσεις.

Το ερωτηματολόγιο κλείνει με μια πιο γενική ερώτηση, την ερώτηση 16, η οποία αφορά το επίπεδο βιωσιμότητας στην τουριστική εικόνα του νησιού γενικότερα. Τα αποτελέσματα συσσωρεύτηκαν αποκλειστικά στις επιλογές «Καθόλου» με 51 απαντήσεις, «Λίγο» με 60 απαντήσεις και «Σε μέτριο βαθμό» με 49 απαντήσεις. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στις επιλογές «Αρκετά» και «Σε μεγάλο βαθμό» ήταν ελάχιστες. Συμπεραίνεται ότι, εκτός από την αναγνώριση του κοινού για την μη ύπαρξη της βιωσιμότητας όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη στον Ακάμα, είναι εμφανές η αναγνώριση του μειωμένου βαθμού βιωσιμότητας που αφορά την τουριστική ανάπτυξη στο νησί γενικότερα. Επομένως, με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης περίπτωσης φαίνεται ότι η περιοχή του Ακάμα αποτελεί ένα τμήμα που χρήζει λάθος διαχείρισης όσον αφορά τον τουριστικό σχεδιασμό και την πολιτική τουρισμού, ενώ ενδέχεται η περίπτωση να υπάρχει ένα γενικότερο πρόβλημα που αφορά και άλλες τουριστικές περιοχές στο νησί.

Κεφάλαιο 8

Συνοπτικά Συμπεράσματα και Προτάσεις

8.1 Συμπεράσματα

8.1.1 Συμπεράσματα από την Έρευνα «Η Ανάπτυξη στον Ακάμα»

Ο όρος «βιωσιμότητα» ο οποίος αφορά τον τουρισμό και τις πρακτικές του είναι αντιληπτός από την πλειοψηφία του κοινού. Το κοινό της έρευνας δηλώνει υπέρ της διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ Κοινωνίας, Περιβάλλοντος και Οικονομίας, άρα και βασικό παράγοντα της βιωσιμότητας. Πιστεύουν ότι η έννοια της βιωσιμότητας θα πρέπει να εντάσσεται σε μεγάλο βαθμό στις πρακτικές που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη, ενώ οι όροι «ανάπτυξη» και «βιωσιμότητα» θα πρέπει να συνυπάρχουν σε όποια έργα και πρακτικές.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη Χερσόνησο του Ακάμα, η έννοια της βιωσιμότητας δεν εκδηλώνεται καθόλου στα έργα και τις πρακτικές που αφορούν τον τουρισμό στην περιοχή, ή ο βαθμός στον οποίο εκδηλώνεται δεν είναι ικανοποιητικός. Οι αποφάσεις, δράσεις και πρακτικές των κυβερνητικών φορέων που σχετίζονται με το σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης δεν εμπερικλείουν ικανοποιητικά την έννοια της βιωσιμότητας.

Η υλοποίηση έργων ανάπτυξης εντός της προστατευόμενης περιοχής ή και σε περιοχή που συνορεύει με αυτή είναι κατηγορηματική, καθώς τα εν λόγω έργα θα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της περιοχής σε μεγάλο βαθμό, όπως επίσης και οι τουριστικές δραστηριότητες στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας επιδρούν αρνητικά στην ισορροπία του οικοσυστήματος. Στην υφιστάμενη κατάσταση της τουριστικής ανάπτυξης στη Χερσόνησο του Ακάμα το επίπεδο βιωσιμότητας υστερεί σε σχέση με το αναμενόμενο.

Η έγκριση έργων ανάπτυξης στις ζώνες προστασίας της περιοχής δεν υπάγεται στα πλαίσια που επιτρέπει η νομοθεσία για τις περιοχές Natura2000, αλλά η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή κατευθύνεται κυρίως με βάση το οικονομικό ενδιαφέρον και όχι με βάση των αρχών βιωσιμότητας για τον τουρισμό και την ανάπτυξη.

Η τουριστική ανάπτυξη στον Ακάμα δεν χαρακτηρίζεται ως προσέγγιση «υπεύθυνου τουρισμού», δηλαδή η ηθική υπευθυνότητα της τουριστικής επιχειρηματικότητας απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία υποδοχής. Η βιωσιμότητα σχετίζεται με την έννοια της Ηθικής και στην προκειμένη περίπτωση δεν παρατηρείται να συμβαίνει αυτό.

Στην περίπτωση που οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης τηρούσε στον σχεδιασμό και την υλοποίηση της τις αρχές βιωσιμότητας, ο βαθμός επιθυμίας για ανάπτυξη θα ήταν ωστόσο σε χαμηλά επίπεδα έως και καθόλου. Η περιοχή χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, λόγω της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής της σημασίας, τόσο που ακόμη και να τηρούνταν οι αρχές βιωσιμότητας, η οποιαδήποτε ανάπτυξη δεν κρίνεται απαραίτητη ή/και θεμιτή.

Η επίδραση της ανάπτυξης του Ακάμα στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων θα είναι εν μέρει αναμενόμενη αλλά σε μέτριο βαθμό σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας. Τα μεγαλύτερα έργα ανάπτυξης αφορούν μια συγκεκριμένη κοινότητα η οποία ενδεχομένως να επωφεληθεί περισσότερο από τις υπόλοιπες και άρα αυτό που χρειάζονται οι κοινότητες είναι ένα κατάλληλο σχέδιο τοπικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτό, ο τουρισμός θα εξαπλώνεται σε όλες τις κοινότητες με αποτέλεσμα τα οικονομικά οφέλη να κατανέμονται ισάξια και το εν λόγω τοπικό σχέδιο να αφορά πρακτικές τουρισμού εκτός των περιοχών προστασίας.

Εν κατακλείδι, πέρα από τα συμπεράσματα που αφορούν συγκεκριμένα τη Χερσόνησο του Ακάμα και την μη επαρκή ισχύ της έννοιας της βιωσιμότητας, το κοινό της έρευνας θεωρεί ότι η γενικότερη τουριστική εικόνα του νησιού υστερεί της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και επομένως υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

8.1.2 Γενικότερα Συμπεράσματα

Η τουριστική ανάπτυξη στη Χερσόνησο του Ακάμα χρήζει ιδιαίτερης σημασίας και προσοχής, καθώς το τοπίο αποτελεί ένα ορόσημο για την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του νησιού. Αναμφίβολα, ο ντόπιος πληθυσμός αλλά και οι επισκέπτες έχουν κάθε δικαίωμα να απολαμβάνουν την ομορφιά του τοπίου μέσω της επίσκεψης τους. Η περιοχή ως ιδιαίτερα σημαντικής βιοποικιλότητας έχει δικαίως ανακηρυχθεί ως προστατευόμενη βάσει νομοθεσίας και η στάση της τουριστικής βιομηχανίας προς αυτή θα πρέπει να έχει και την ανάλογη διάθεση. Ένας κατάλληλος και σωστός σχεδιασμός είναι ικανός να καλύψει τις ανάγκες του τουρίστα, του ντόπιου αλλά και τις προδιαγραφές της

ίδιας της νομοθεσίας. Αυτό θα αποτελούσε τον οδηγό προς την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Η πολιτική βιώσιμου τουρισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανταγωνιστικότητα του προορισμού για την οποία συμβάλουν οι φυσικές και πολιτιστικές πηγές και η αυθεντικότητα της εμπειρίας που προσφέρεται. Η ύπαρξη βιωσιμότητας κυρίως σε νησιώτικους προορισμούς είναι αναγκαιότητα και όχι επιλογή. Παρόλα αυτά η έλλειψη κατανόησης της έννοιας της βιωσιμότητας, όπως επίσης η απουσία κυβερνητικής υποστήριξης, ο φτωχός συντονισμός δραστηριοτήτων που αφορούν βιώσιμες πρακτικές και η αναποτελεσματική διακυβέρνηση μπορεί να αναστείλουν την διαδικασία εφαρμογής της. Στην Κύπρο, τα μη δημοκρατικά δίκτυα που επικρατούν στην τουριστική βιομηχανία, αποδυναμώνουν τις δομές διακυβέρνησης, τη διαχείριση του προορισμού και την κοινωνική μάθηση ως προς την έννοια της βιωσιμότητας και τις εφαρμογές της. Εξ αιτίας αυτού, μικροί τοπικοί επιχειρηματίες αδυνατούν να συμμετέχουν στην ανάπτυξη βιώσιμου τουριστικού σχεδιασμού. Αυτό όμως που θα πρέπει να τονιστεί είναι ότι η ευθυγράμμιση της τουριστικής ανάπτυξης με τις αρχές βιωσιμότητας είναι επιτακτική για το μέλλον ενός νησιού (Farmaki, Altinay, Yasarata, 2016).

Ενώ η Κύπρος είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει τους κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ύπαρξη βιωσιμότητας στην τουριστική ανάπτυξη, η εφαρμογή βιώσιμης ανάπτυξης είναι προβληματική. Οι κυβερνήσεις στην Κύπρο ακολουθούν μια βραχυπρόθεσμη προσέγγιση υπέρ της ανάπτυξης παρά έναν οδηγό με βιώσιμες πρακτικές. Υπάρχει μεγάλη επιρροή της πολιτικής στο βιώσιμο τουρισμό σε σημείο που δεν διαπραγματεύεται χωρίς να αναλογιστεί το πολιτικό περιβάλλον (Farmaki, Altinay, Yasarata, 2016).

Τα παρακάτω λόγια ενός ακαδημαϊκού χαρακτηρίζουν την τουριστική ανάπτυξη στο νησί γενικότερα, δήλωση που ισχύει όπως διαπιστώθηκε μέσω της έρευνας μου και για την χερσόνησο του Ακάμα, ο οποίος αναφέρει ότι, «η πολιτική ιδεολογία που καθοδηγεί την τουριστική ανάπτυξη υποστηρίζει μεγάλης κλίμακας τουριστικά έργα. Η διατήρηση των πόρων ή η προστασία του εύθραυστου περιβάλλοντος του νησιού δεν ήταν ποτέ πρωταρχικός στόχος οποιασδήποτε κυβέρνησης. Οι λέξεις «ανάπτυξη» και «βιωσιμότητα» εμφανίζονται μαζί σε χαρτί, αλλά στην πραγματικότητα η [τουριστική] ανάπτυξη κινείται σε μια εντελώς αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη που προτείνουν οι αρχές της προσέγγισης της βιωσιμότητας» (Farmaki, 2015:13).

Δεδομένου των γεγονότων της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή του Ακάμα, αλλά και της εκπόνησης του «Σχέδιο Αειφόρου Ανάπτυξης του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ακάμα», υποστηρίζεται περισσότερο η ικανοποίηση της κυβέρνησης για αξιοποίηση του τοπίου ως προς τον τουριστικό τομέα και τα οικονομικά οφέλη του παρά την ικανοποίηση του κοινωνικού και περιβαλλοντικού τομέα. Η αντιμετώπιση του κυβερνητικού χώρου ως προς το όλο ζήτημα της «ανάπτυξης» υποβαθμίζει την σημασία για ύπαρξη βιωσιμότητας. «Τα προσωπικά συμφέροντα συχνά έχουν προτεραιότητα έναντι της κοινωνικής ευημερίας, καθώς η εκτελεστική εξουσία των πολιτικών συνηθίζει να ευνοεί τους ιδιωτικούς οικονομικούς της υποστηρικτές» (Farmaki, Altinay, Botterill, Hilke, 2014:185).

8.2 Προτάσεις Βιώσιμης Τουριστικής Πολιτικής

Η Χερσόνησος του Ακάμα ως μια ευαίσθητη τουριστική περιοχή, καθιστά αναγκαία την αποτελεσματική διαχείριση και το σχεδιασμό με βάση μια πολυεπιστημονική προσέγγιση η οποία θα καθορίζει σε αντικειμενικό βαθμό την καταλληλότερη διαχείριση αυτού του τοπίου, τόσο όσον αφορά την περιβαλλοντική του σημασία όσο και την διαθεσιμότητα του ως τουριστικός πόρος. Η αντιμετώπιση του διαφέρει από κάθε άλλο τουριστικό πόρο καθώς αποτελεί περιβαλλοντικά προστατευόμενη περιοχή. Επομένως, η διαχείριση της θα πρέπει να εναπόκειται σε πλαίσια βιώσιμου και υπεύθυνου τουρισμού με την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών.

Για την εφαρμογή ενός βιώσιμου διαχειριστικού πλαισίου στην περιοχή της Χερσονήσου του Ακάμα θα πρέπει να ξεπεραστεί το εμπόδιο της ελλιπούς συνεργασίας μεταξύ των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων, με αποκορύφωμα την αποσυνδεδεμένη και αναποτελεσματική εφαρμογή πολιτικής. Αντιθέτως, η ανάγκη για μια μακροπρόθεσμη συνεργασία μεταξύ του κράτους και του τουριστικού τομέα, νομιμοποιώντας υπεύθυνες τουριστικές πρακτικές, μεταρρυθμίζοντας τις πολιτικές που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη και επανατοποθετώντας την, είναι προϋπόθεση για τη μελλοντική ύπαρξη υπεύθυνου τουρισμού στην Κύπρο.

Συγκεκριμένα, για την Χερσόνησο του Ακάμα προτείνεται ο επαναπροσδιορισμός των παραθεριστικών ζωνών τουριστικής ανάπτυξης έτσι ώστε να μην ελλοχεύει ο κίνδυνος για ανάπτυξη τουριστικών έργων σε προστατευόμενες ζώνες ή σε περιοχές που συνορεύουν με αυτές. Η διαφύλαξη του τοπίου είναι ο πρωταρχικός σκοπός και ακολούθως οι στρατηγικές βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, εκ των οποίων θα συνίσταται η τοποθέτηση τουριστικού κοινού στις γύρω κοινότητες της Χερσονήσου του Ακάμα αναπτύσσοντας έτσι και τις

εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορεί να υποστηρίξει η περιοχή όπως ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός. Η βιωσιμότητα στον τουρισμό πρέπει να αποτελέσει στόχος του κράτους και το ίδιο να αναλάβει πιο ενεργό ρόλο προκειμένου να προωθήσει την πρωτοβουλία για πρακτικές βιώσιμου τουρισμού μέσω στοχοθετημένης νομοθεσίας και αποτελεσματικής παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής των σχετικών στρατηγικών.

Οι υπεύθυνες τουριστικές πρακτικές που απευθύνονται κυρίως στις τουριστικές επιχειρήσεις, αποτελούν μια αποτελεσματική μέθοδο για την εφαρμογή βιώσιμων πρωτοβουλιών στον τομέα του τουρισμού τονίζοντας τον ρόλο και τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων για τη διασφάλιση της ευημερίας τόσο της κοινότητας υποδοχής όσο και των επισκεπτών.

Όσον αφορά την αντιμετώπιση προκλήσεων για την εφαρμογή πρακτικών υπεύθυνου και βιώσιμου τουρισμού, η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος με το οποίο η κοινότητα συμμετέχει ενεργά στις λήψεις αποφάσεων και υλοποίησης των πρακτικών είναι αποδεδειγμένα από έρευνες ως αποτελεσματική πρακτική.

Η απουσία του ερευνητικού τομέα στο νησί επηρέασε αρνητικά την προσβασιμότητα στις πληροφορίες, την επίλυση αναπτυξιακών ζητημάτων και την υποτίμηση για ανάγκη τοπικής εκπαίδευσης, εν μέρει λόγω της απουσίας ενός διοικητικού οργάνου που να μπορεί να επιβλέπει την αλλαγή με έναν αποτελεσματικό μηχανισμό παρακολούθησης (Farmaki, Yiasemi, Constanti, Karis, 2014). Στα πλαίσια διαβούλευσης για τη νέα Εθνική Στρατηγική Τουρισμού, υπάρχει η πρόταση για δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού, του οποίου η ύπαρξη κρίνεται απαραίτητη σε ένα νησί όπως η Κύπρος. Μέλλεται, το εν λόγω υφυπουργείο να αποτελέσει η αφορμή για τον επαναπροσδιορισμό τουριστικής πολιτικής και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα καθοδηγήσουν τον τουρισμό του νησιού περισσότερο προς την βιώσιμη προσέγγιση που χρειάζεται.

Η κατεύθυνση προς τον υπεύθυνο και βιώσιμο τουρισμό θα πρέπει να περιλαμβάνει μέτρα που θα ενισχύσουν την τουριστική πολιτική του νησιού, όσον αφορά την τοπική κοινωνία, όπως η εφαρμογή προγραμμάτων τουριστικής εκπαίδευσης σχετικών με την έννοια της βιωσιμότητας στην τουριστική ανάπτυξη. Ακόμη, την εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που θα έχουν ως στόχο την υιοθέτηση πολιτικών περιβαλλοντικής διαχείρισης στη λειτουργία τουριστικών υποδομών, την ευαισθητοποίηση του προσωπικού αλλά και των επισκεπτών στο ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος,

τη λειτουργική διασύνδεση αυτής της πολιτικής με την τοπική οικονομία και κοινωνία και τέλος την προβολή ενός βιώσιμου μοντέλου διαχείρισης και λειτουργίας.

Πέρα από τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, η επιτυχημένη εφαρμογή ενός βιώσιμου τουριστικού μοντέλου ανάπτυξης καθορίζει απαραίτητη τη συμμετοχή από όλους τους τομείς της τουριστικής βιομηχανίας έχοντας έναν κοινό σκοπό, αυτόν της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

Η ανάπτυξη στη Χερσόνησο του Ακάμα

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης Διατριβής Μάστερ με θέμα «Πολιτιστικός Τουρισμός και Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη στην Κύπρο – Η περίπτωση της Χερσονήσου του Ακάμα». Παρακαλώ όπως απαντήσετε τις παρακάτω ερωτήσεις σύμφωνα με τη δική σας προσωπική άποψη σε κλίμακα από το 1 έως και το 5 όπου 1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3 = Σε μέτριο βαθμό, 4 = Αρκετά, 5 = Σε μεγάλο βαθμό.

* Απαιτείται

1. 1) Σε ποιο βαθμό θα λέγατε ότι αντιλαμβάνεστε την έννοια του όρου "βιωσιμότητα"* όσον αφορά τον τουρισμό και τις πρακτικές του; (*η ικανότητα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα για κάλυψη αναγκών των μελλοντικών γενεών) *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

2. 2) Σε ποιο βαθμό είστε υπέρ της διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ Κοινωνίας, Περιβάλλοντος & Οικονομίας, άρα και βασικό παράγοντα «βιωσιμότητας» ; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

3. 3) Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό θα πρέπει να εντάσσεται η έννοια της βιωσιμότητας σε πρακτικές που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

4. 4) Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό η «βιωσιμότητα» και η «ανάπτυξη» είναι έννοιες οι οποίες θα πρέπει να συνυπάρχουν σε έργα και πρακτικές ανάπτυξης; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

5. 5) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η έννοια της βιωσιμότητας εκδηλώνεται μέσα από τα όποια έργα και πρακτικές που υπάρχουν στην περιοχή της χερσονήσου του Ακάμα και ειδικότερα σε/ή πλησίον των προστατευόμενων περιοχών; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

6. 6) Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ως προς την υλοποίηση έργων ανάπτυξης εντός της προστατευόμενης περιοχής του Ακάμα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

7. 7) Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό η συγκατάθεση εκπροσώπων της κυβέρνησης για έγκριση έργων ανάπτυξης στις ζώνες προστασίας της περιοχής, υπάγεται στα πλαίσια που επιτρέπει η νομοθεσία για τις περιοχές Natura2000; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

8. 8) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή του Ακάμα κατευθύνεται κυρίως με βάση το οικονομικό ενδιαφέρον; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Σε μεγάλο βαθμό

9. 9) Σε ποιο βαθμό θα χαρακτηρίζατε την τουριστική ανάπτυξη στη χερσόνησο του Ακάμα ως προσέγγιση «υπεύθυνου τουρισμού»* (*η ηθική υπευθυνότητα της τουριστικής επιχειρηματικότητας απέναντι στο περιβάλλον και την κοινωνία υποδοχής) *
- Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

10. 10) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι τα οποιαδήποτε έργα ανάπτυξης εντός προστατευόμενης περιοχής ή/και σε περιοχή που συνορεύει με αυτή, θα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της περιοχής; *
- Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

11. 11) Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι τουριστικές δραστηριότητες στη Ζώνη Ειδικής Προστασίας του Ακάμα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην ισορροπία του οικοσυστήματος; *
- Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

12. 12) Εάν υποθέσουμε ότι η οποιαδήποτε μορφή ανάπτυξης στην περιοχή θα τηρούσε στην υλοποίηση της τις αρχές βιωσιμότητας, σε ποιο βαθμό θα επιθυμούσατε να υπήρχε ανάπτυξη; *
- Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

13. 13) Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή του Ακάμα θα συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας των τοπικών κοινοτήτων; *
- Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

14. 14) Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ισχύει το επίπεδο βιωσιμότητας στις αποφάσεις, δράσεις και πρακτικές των κυβερνητικών φορέων που αφορούν τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

15. 15) Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ισχύει το επίπεδο βιωσιμότητας στην υφιστάμενη τουριστική ανάπτυξη της χερσονήσου του Ακάμα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

16. 16) Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ισχύει το επίπεδο βιωσιμότητας στην τουριστική εικόνα του νησιού γενικότερα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Καθόλου Σε μεγάλο βαθμό

Δημογραφικά στοιχεία

Παρακαλώ συμπληρώστε τα δημογραφικά σας στοιχεία για ολοκλήρωση του ερωτηματολογίου

17. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Άνδρας
 Γυναίκα

18. Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 18 - 29
 30 - 39
 40 - 49
 50 - 59
 60 - 69
 70 +

19. Περιοχή Διαμονής *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Λευκωσία
- Λάρνακα
- Λεμεσός
- Πάφος
- Κερύνεια
- Αμμόχωστος

20. Μορφωτικό Επίπεδο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

21. Είδος απασχόλησης *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Ελεύθερος επαγγελματίας
- Συνταξιούχος
- Φοιτητής
- Άνεργος

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αραμπατζής, Γ., Σεραφείμ, Π. (2008) *Φυσικοί Πόροι, Περιβάλλον και Ανάπτυξη*. Θεσσαλονίκη: ΤΖΙΟΛΑ

Γκρίμπα, Ε., Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (2011) Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού – Ζήτηση και Προσφορά Νέων Προϊόντων Τουρισμού. *Τουρισμός και Αναψυχή 9*, σελ. 72-94, 101-119, 193-222. Αθήνα: Κριτική ΑΕ.

Διαχειριστικό Σχέδιο ΖΕΠ «Χερσόνησος Ακάμα». Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας, Υπουργείο Εσωτερικών. Ετοιμάστηκε από: I.A.CO Environmental and Water Consultants Ltd και Πτηνολογικό Σύνδεσμο Κύπρου. Λευκωσία 2016.

Διαχειριστικό Σχέδιο για την περιοχή του Δικτύου Natura 2000 «Χερσόνησος Ακάμα», Τμήμα Περιβάλλοντος, Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος. Ετοιμάστηκε από: ENVECO A.E. - I.A.CO Environmental and Water Consultants Ltd. Λευκωσία 2016.

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (2001) Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον. *Τουρισμός και Αναψυχή 1*, σελ. 28-36, 91-110, 113-127, 164-167. Αθήνα: Κριτική ΑΕ.

Μητούλα, Ρ. Κ., Αστάρτα, Ο. Ε., Καλδής, Π. Ε. (2008) *Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Αθήνα: Rosili.

Προκοπίου, Δ., (2010) Φέρουσα Ικανότητα και Ανάπτυξη. Διαθέσιμο στο shorturl.at/fpEQ5 (Πρόσβαση: 30/9/2018)

Προκοπίου, Δ. (2011) Δείκτες Φέρουσας Ικανότητας στον Τουρισμό: Εφαρμογή δύο δεικτών για την Κρήτη. Διαθέσιμο στο shorturl.at/rsvDQ (Πρόσβαση: 30/9/2018)

ΚΥΠΕ (2017) Υπό απειλή η Χερσόνησος του Ακάμα. Διαθέσιμο στο shorturl.at/suKNS (Πρόσβαση: 18/10/2018)

ΚΥΠΕ (2018) Παρουσιάστηκε στη Βουλή η μελέτη για το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα. Διαθέσιμο στο shorturl.at/mrvNR (Πρόσβαση: 22/10/18)

ΚΥΠΕ (2018) Πάφος: Τι μέλλει γενέσθαι με το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ακάμα; - Παρουσιάστηκε το σχέδιο. Διαθέσιμο στο shorturl.at/clr06 (Πρόσβαση: 22/10/18)

Μιχαλάρου, Χ., 2015, Η θετική επίδραση του τουρισμού. στο <https://goo.gl/bt8aCL>

Νικολάου, Α. (2017) Επαύλεις και ξενοδοχεία στο σπίτι της φώκιας. Διαθέσιμο στο shorturl.at/iHUY8 (Πρόσβαση: 15/10/18)

Νικολάου, Α. (2018) Τους άδειασε ο Οδυσσέας για θαλασσινές σπηλιές (εικόνες). Διαθέσιμο στο shorturl.at/eoyHZ. (Πρόσβαση: 15/10/18)

Νικολάου, Α. (2018) Πέγεια: Έτσι άλλαξαν τις ζώνες παραμονή των εκλογών του 2008 Διαθέσιμο στο shorturl.at/hvxy7. (Πρόσβαση: 14/10/18)

Νικολάου, Α. (2018) Θαλασσινές Σπηλιές: Πάγωμα των αδειών ζητά η Βουλή. Διαθέσιμο στο shorturl.at/crvj9. (Πρόσβαση: 15/10/18)

Νικολάου, (2018) Ιδού οι 8 εισόδοι στο Δασικό Πάρκο Ακάμα. Διαθέσιμο στο shorturl.at/dlpLO. (Πρόσβαση: 4/11/18)

Σαραντάκου, Ε., (2010) *Ωριμοί τουριστικοί προορισμοί. Εξέλιξη και δυνατότητες μετάβασης σε ένα βιώσιμο μοντέλο θερινού-πολιτιστικού τουρισμού. Η ελληνική περίπτωση.* Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Χριστοδούλου, Ν. (2018) Ολοκληρώνεται ο σχεδιασμός για το Εθνικό Δάσος Ακάμα. Διαθέσιμο στο shorturl.at/tACLU. (Πρόσβαση: 9/10/18)

Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, (2017) *Αφίξεις περιηγητών-δείκτες 1999-2016.* ΥΣΤΑΤ. Διαθέσιμο στο <https://goo.gl/Y6gZft>

Αγγλική

Ashworth, G.J., (2008) *The blue-grey transition in Mediterranean tourism destinations.* Netherlands: Groningen University

Burkart, J., Medlik, S., (1981) *Tourism: past, present and future (second edition),* Heinemann, Oxford.

Farmaki, A., Constanti, P., Yiasemi, I., & Karis, P., (2014) Responsible Tourism in Cyprus: the rhetoric and the reality. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes.* Vol. 6 No. 1, 2014 pp. 10-26. Emerald Group Publishing Limited

Farmaki, A., (2014) Satisfaction with the rural tourism product of Cyprus, *Int. J. Tourism Policy*, Vol. 5, No. 4, pp.249–268.

Farmaki, A., Altinay, L., Botterill, D., Hilke, S., (2014) Politics and sustainable tourism: The case of Cyprus. *Tourism Management* 47 (2015) 178 -190.

Farmaki, A., (2015) Regional network governance and sustainable tourism. *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*. Routledge: Taylor & Francis Group. United Kingdom

Farmaki, A., Altinay, L., Yasarata, M., (2016) Rhetoric Versus the Realities of Sustainable Tourism: The case of Cyprus. *CAB International 2016. Sustainable Island Tourism*.

Farmaki, A. (2016) Managing and Marketing Tourism Experiences: Issues, Challenges and Approaches. Chapter 14: Managing Rural Tourist Experiences: Lessons From Cyprus. Emerald Group Publishing Limited.

General Assembly of the United Nations, Sustainable Development. Διαθέσιμο στο (shorturl.at/EW179) (Πρόσβαση: 28/9/2018)

Hinch, T., 1998, Ecotourists and indigenous hosts: Diverging views on their relationship with nature., *Current Issues in Tourism, Vol. 1, No. 1*.

ICOMOS, (1999) International Charters for Conservation and Restoration. France

Pwc, (2014) Εποχικότητα & χειμερινός τουρισμός: το Κυπριακό προϊόν μέσα από τα μάτια των τουριστών. Κύπρος: Pwc.

Rangus, Brumen, Topler, (2017) Sustainable Tourism Development in Rural Areas: The Role of Stakeholders. University of Maribor, Faculty of Tourism. Slovenia

Sharpley, R., (2001) Tourism in Cyprus: challenges and opportunities. UK: University of Northumbria at Newcastle

Tsangari, H., (2012) Determinants of Tourism for “Sun and Sea” Cyprus. *European Research Studies, Volume XV, Issue (3), 2012*.

UNWTO, Sustainable Development of Tourism, στο shorturl.at/qKLQ3

UNWTO, General Assembly Documents, (1991). *Volume 1991, Issue 1,, October 1991. 9th General Assembly (Documents in English)* Buenos Aires (Argentina)

UNWTO, Tourism Highlights Edition 2002 (English version)

WCED, World Commission on Environment and Development (shorturl.at/lmuK2)

World Tourism Organisation (2001), *Tourism 2020 Vision. Volume 7: Global Forecast and Profiles of market Segments.*